

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Struktura a výzkum mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dítěte

Structure and Research of Out-of-School Influences on the Musical
Development of the Child

Bc. Martina Lohniská

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Anglický jazyk – Hudební výchova

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Struktura a výzkum mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dítěte* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 16. července 2015

.....

podpis

Tímto bych velmi ráda poděkovala doc. PaedDr. Haně Váňové, CSc. za její cenné rady, podnětné připomínky, nevšední ochotu a veškerou pomoc při vedení diplomové práce.

Dále děkuji celé své rodině za podporu po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá dětskou hudebností a hlavními faktory, které ji ovlivňují. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce se věnuje problematice hudebnosti, její struktuře, ale také faktorům, které hudebnost ovlivňují. Speciální pozornost je pak věnována mimoškolním vlivům na rozvoj hudebnosti. Je zde nastíněn vliv rodiny a jejích členů, také charakteristika současné rodiny a moderního životního stylu. Práce se zabývá i vlivem sociální skupiny a hromadných sdělovacích prostředků, jako je televize, počítače a internet. Jedna podkapitola je rovněž věnována mimoškolním uměleckým aktivitám dětí, další pojednává o tom, jak na nás může působit hudba okolo v podobě reklamy nebo např. v obchodě.

Praktickou část práce tvoří výzkum orientovaný na zmíněné mimoškolní vlivy, realizovaný na ZŠ Libčická v Praze. Výzkum byl prováděn pomocí dotazníkového šetření, další fázi tvořila kolektivní prověrka hudebnosti, která sloužila pro vypracování případových studií vybraných žáků. Porovnáním výsledků dotazníku s výkony dětí v prověrce hudebnosti, práce upozorňuje na význam mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dětí.

KLÍČOVÁ SLOVA

hudebnost, sociální faktory, rodina, sociální skupina, hromadné sdělovací prostředky, mimoškolní umělecké zájmy, mimoškolní vlivy, prověrka hudebnosti, dotazník

ABSTRACT

The Diploma Thesis deals with the matters of children's musicality and the main factors influencing it. The thesis includes a theoretical and a practical part.

The theoretical part focuses on the musicality issue and its structure, as well as on the factors that participate in this matter. Special attention is put to the out-of-school influences on the development of musicality. There is an outline of the influence of a family and its members, characteristics of a contemporary family and a present-day lifestyle. The thesis also deals with a social group influence and the impact of mass media, such as television, computers and the Internet. One of the subchapters is dedicated to the out-of-school artistic interests of children; another one deals with how music around us can act in a form of commercials, or in a store, for example.

The practical part of this thesis is formed through a research oriented to the out-of-school influences mentioned above. This research was held at Libčická Primary School, Prague. The research included a questionnaire; the next step was a musical ability test, which later served to the elaboration of case studies of selected children. Comparing the results of the questionnaire with the individual children performances in the musicality test, the thesis highlights the significance of the out-of-school influences on the musical development of children.

KEYWORDS

musicality, social factors, family, social group, mass media, out-of-school artistic interests, out-of-school influences, musical ability test, questionnaire

Obsah

1	Úvod	10
2	Hudebnost	11
2.1	Pojem hudebnost a historie náhledů	11
2.2	Struktura hudebnosti	14
2.2.1	Hudební schopnosti	14
2.2.2	Hudební zájmy a potřeby.....	16
2.2.3	Postoje k hudbě.....	18
2.2.4	Hudební vkus a preference	19
2.3	Faktory ovlivňující rozvoj hudebnosti	20
3	Sociální faktory ovlivňující rozvoj hudebnosti dítěte.....	22
3.1	Rodina.....	22
3.1.1	Rodiče.....	22
3.1.1.1	Role matky	23
3.1.1.2	Role otce.....	24
3.1.2	Sourozenec.....	25
3.1.3	Prarodiče.....	26
3.1.4	Současná rodina a její charakteristika	27
3.1.4.1	Změny v postavení rodičů a dětí	27
3.1.4.2	Pojetí profesního života.....	27
3.1.4.3	Životní styl	28
3.2	Sociální skupina.....	31
3.2.1	Socializace osobnosti.....	32
3.2.2	Dělení skupin.....	32
3.2.3	Vliv vrstevníků	33

3.3	Hromadné sdělovací prostředky	34
3.3.1	Televize a rádio	36
3.3.2	Počítače a internet.....	38
3.3.2.1	Zdroje hudby na internetu, počítačové programy pro práci s hudbou ...	39
3.3.2.2	Sociální sítě	41
3.3.3	Média a hudba	43
3.4	Mimoškolní umělecké zájmy a volnočasové aktivity	44
3.5	Hudba v každodenním životě	46
3.5.1	Hudba jako kulisa	47
3.5.2	Hudba v obchodě	48
3.5.3	Hudba v reklamě.....	48
3.5.4	Účinky hudby	49
3.5.4.1	Pozitivní účinky hudby.....	49
3.5.4.2	Negativní účinky hudby	50
4	Výzkum mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dítěte.....	52
4.1	Předmět a cíle výzkumu.....	52
4.2	Základní pracovní hypotézy.....	52
4.3	Metodika a organizace výzkumu	53
4.4	Interpretace výsledků výzkumu	54
4.4.1	Analýza dotazníkového šetření.....	54
4.4.1.1	Čtvrtý ročník	54
4.4.1.2	Pátý ročník.....	62
4.4.1.3	Šestý ročník	70
4.4.1.4	Sedmý ročník.....	77
4.4.1.5	Porovnání některých výsledků dotazníku mezi třídami	85

4.4.2	Výsledky prověrky hudebnosti.....	88
4.4.3	Případové studie vybraných žáků	90
4.5	Závěry z výzkumu	102
4.6	Verifikace hypotéz	103
5	Závěr	105
6	Seznam použitých informačních zdrojů	107
7	Seznam příloh	114

1 Úvod

Estetická výchova je velmi důležitou součástí života každého člověka. Přijímáním hudby a jejím aktivním provozováním v podobě hry na nástroj či zpěvu dáváme prostor k projevu i naší psychice. Hudba na každého z nás nějakým způsobem a do určité míry působí. Jejím detailnějším vnímáním si pak z poslechu můžeme odnést, co jen chceme. A pokud hudbu sami reprodukuje, můžeme jí zároveň dát novou tvář a osobitou podobu podle naší nálady, charakteru a pochopitelně i podle úrovně našich dovedností.

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem rodiny a její důležitou rolí v rozvoji hudebnosti dětí. Jelikož mě hudebnost dětí a její problematika zajímá, rozhodla jsem se prohloubit a rozšířit dříve sledované téma. V této diplomové práci se tedy nezabývám pouze hudebností a vlivem rodiny na ni, ale snažila jsem se též zmapovat i další sociální faktory, které se významně podílí na jejím utváření. V práci se řeší působení sociální skupiny okolo dítěte, životní styl současných rodin, ale i stále vzrůstající vliv hromadně sdělovacích prostředků. Je zde zařazena i tematika sociálních sítí, na kterých dnešní děti tráví čím dál více času. Práce pamatuje i na užitečné využití internetu ve vztahu k hudbě, a to v podobě kapitoly o zdrojích poslechu hudby na internetu a počítačových programů pro práci s hudbou. Nabízí tím tak možnosti, jak využít počítač i jiným způsobem, než ho v současné době děti znají. Důležité místo v této diplomové práci mají i mimoškolní umělecké aktivity dětí, jejichž struktura je společně s hudebně výchovným působením v rodinách a rolí médií ve vztahu k hudbě a mládeži i předmětem výzkumu.

V návaznosti na mou bakalářskou práci, ve které jsem prováděla pouze orientační průzkum pomocí krátkého dotazníku o hudebním zázemí v rodinách, jsem zde dotazník rozšířila pro důkladnější prozkoumání životního stylu současných rodin a také vlivu médií. Pro zjištění aktuálního stavu hudebnosti dětí, výzkum dále doplňuji kolektivní prověrkou hudebnosti, která poslouží jako podklad pro případové studie 12 vybraných žáků. Věřím, že nám tento výzkum pomůže osvětlit důležitost mimoškolních vlivů na rozvoj dětské hudebnosti.

2 Hudebnost

2.1 Pojem hudebnost a historie náhledů

V oblasti hudební psychologie je hudebnost základním pojmem, jehož jádro tkví zejména v problematice výskytu hudebnosti a její struktury, uspořádání složek hudebního nadání a talentu.

Otázkami hudebnosti u člověka a jejími projevy se v minulosti zabývalo již mnoho autorů. Jejich pohledy, názory a interpretace se však značně liší. Tyto odlišnosti pramení jak z různých psychologických koncepcí (vlivy celostní a asociační psychologie), tak z rozdílných pohledů na vliv dědičnosti a vychovatelnost hudebnosti.

Většina autorů zastává názor, že hudebnost je spojením určitých hudebních schopností, jejichž nezbytný počet se však u každého autora liší. Jako příklad můžeme uvést amerického psychologa C. E. Seashora¹, který dělil hudebnost na skupinu různorodých, samostatných schopností, které nazval talenty. Pro získání charakteristiky hudebnosti pak popsal, jak vyniká či zaostává každý talent.

Existují ale i názory, typické například pro holandského psychologa G. Révész², které považují hudebnost za celistvou vlastnost osobnosti, kterou nelze rozdělit. Podle Révész², člověk prokazuje svou hudebnost tím, že kromě kladného vztahu k hudbě, je také schopen pochopit hudební formu a stavbu fráze, je schopen hudebního cítění a prožitku.

Tito zmínění autoři zároveň razili teorii o výlučné dědičnosti hudebních schopností, přeceňovali dědičné vlivy na hudebnost člověka a zastávali tvrzení, že hudebnost se nevyskytuje u všech lidí a nelze ji vychovat. Tyto nativistické teorie opomíjející sociální vlivy na rozvoj hudebních schopností se setkaly s kritikou hlavně u sovětských psychologů. B. M. Těplov³ obhajoval tvrzení, že hudebnost člověka je do určité míry dána jeho vrozenými dispozicemi, ale je také výsledkem výchovy a vzdělání. Těplov chápe hudebnost jako složku hudebního nadání, která je potřebným předpokladem pro všechny

¹ SEASHORE, C. E. *Psychology of Music*. New York, 1938.

² RÉVÉSZ, G. *Einführung in die Musikpsychologie*. Bern, 1971.

³ TĚPLOV, B. M. *Psychologie hudebních schopností*. Praha, 1965.

hudební činnosti. „...ona složka hudebního nadání, která je potřebná právě pro hudební činnost (na rozdíl od ostatních činností) a která je přitom nezbytná pro všechny druhy hudební činnosti“.⁴ Jako hlavní znak hudebnosti považuje autor „prožívání hudby jako vyjádření určitého obsahu. Základním nositelem tohoto obsahu je v hudbě tónově výškový a rytmický pohyb“.⁵ Těplov spojil dvě stránky hudebnosti (emocionální a sluchovou) a zároveň vyloučil možnost výskytu absolutní nehudebnosti u zdravého člověka, kdy by dotýčný vnímal hudbu jako sled nic neříkajících tónů.

Pro mnohé současné hudební psychology je v pojetí hudebnosti důležitá biologická a sociální jednota. K. E. Eicke⁶ dává důraz na motivační činitele a dědičné faktory hudebnosti nepovažuje za měřitelné nebo dokonce konstantní. Pro něj je rozhodujícím činitelem v rozvoji hudebnosti účelné působení učitele. Názory na to, že hudebnost člověka je určena jen biologickými činiteli, kritizuje i H. de la Motte-Habarová⁷. Podle jejích experimentálních poznatků je možné základní hudebně-sluchové schopnosti, které tvoří podstatu hudebnosti, vypěstovat učením. Autorka kritizuje učitele, kteří se domnívají, že v jejich třídách jsou „nehudební“ děti. Taková tvrzení považuje za pouhý předsudek či neochotu učitele hudebnost dítěte zjistit.

I čeští autoři přispěli svými názory na problematiku hudebnosti, v nichž kladli důraz též na výchovné působení a motivaci. Za všechny jmenujme J. A. Komenského⁸, který byl přesvědčen, že můžeme rozvíjet hudební schopnosti všech dětí. Další významnou osobností ve zkoumání dětské hudebnosti je bezpochyby F. Čáda⁹, který rovněž tvrdí, že nehudební děti neexistují. V. Helfert¹⁰ považuje za základ hudebnosti zejména kladný vztah k hudbě, hudební potřeby, zájmy a zkušenosti. Hudebnost považuje rovněž za jev, který se vyskytuje u všech lidí, a odmítá výroky o nehudebních lidech. Rozhodně bychom neměli opomenout F. Sedláka, který popsal hudebnost jako „svérázný psychologicko-sociologický jev, jehož strukturu tvoří soubor schopností k hudebnímu vnímání, chápání

⁴ TĚPLOV, B. M. *Psychologie hudebních schopností*. Praha, 1965, s. 21.

⁵ Tamtéž, s. 21.

⁶ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013.

⁷ Tamtéž, s. 84.

⁸ KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. Praha : Kalich, 1992.

⁹ ČÁDA, F. *Vývoj dětské schopnosti hudební*. Praha, 1914.

¹⁰ HELFERT, V. *Základy hudební výchovy na nehudebních školách*. Praha, 1930.

a prožívání hudby, k hudební reprodukci a k elementární činnosti hudebně produkční“.¹¹ U autora se také setkáváme s důsledným rozlišováním pojmů hudebnost a hudební nadání, kdy hudebnost chápe jako obecnější vlastnost vyskytující se u všech lidí, tedy i u těch s menším hudebním nadáním.

Na základě výše uvedeného textu lze konstatovat, že „hudebnost jako základní kategorii vztahu člověka k hudbě je třeba považovat za specifickou vlastnost osobnosti, představující otevřený systém s hierarchickým uspořádáním jednotlivých elementů jeho struktury. Tento systém je podmíněn rozvojem klíčových hudebních schopností (zejména rozvojem rytmického cítění, tonálního a harmonického cítění, hudební paměti a představivosti) a projevuje se mnohostrannými vztahy k hudbě a nejrůznějšími formami hudební aktivity jedince“.¹² Jestliže budeme chtít hudebnost analyzovat, je třeba si uvědomit kvalitativní a kvantitativní změny v průběhu hudebního vývoje člověka, stejně tak jako změny v jeho hudebních zájmech a potřebách. Hudebnost v sobě zahrnuje schopnosti prožívání a reakce na hudbu a také schopnost samostatného osvojování hudby. Takové schopnosti se podílí na dalším hudebním vývoji a hudebně-tvořivé činnosti.

„Na rozvoji hudebnosti se podílí mnoho faktorů, tudíž je třeba na ni nahlížet z komplexního pohledu, jak z hlediska všeobecných schopností, včetně těch hudebních, tak i z hlediska motivačních vlastností a zaměření jedince, a dále též sociálního vlivu rodiny a prostředí, v kterém se daný jedinec pohybuje. Vzájemný vliv těchto složek se však mění s věkem člověka“.¹³

¹¹ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha : Supraphon, 1974, s. 37.

¹² HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. Praha : AMU, 2013, s. 31.

¹³ LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 21.

2.2 Struktura hudebnosti

Strukturu hudebnosti tvoří její jednotlivé složky, které jsou propojeny a vzájemně se doplňují.¹⁴

- **předpokladová:** *fyzické vlastnosti* (praktické, manuální, pohybové a umělecké), *senzorické schopnosti* (sluchové, zrakové, psychomotorické a intelektové), *dovednosti, návyky a vědomosti*;
- **aktivační:** *motivace a aktivita, volní vlastnosti* (cílevědomost, vytrvalost atd.), *hudební potřeby a zájmy, zaměření osobnosti* (postoj k hudbě, hodnoty, ideály);
- **sociální:** *vlivy sociokulturního prostředí* (rodina, školní a mimoškolní hudební činnosti, sociální skupina, hromadné sdělovací prostředky).

2.2.1 Hudební schopnosti

Termínem schopnosti zpravidla označujeme takové vlastnosti osobnosti, které člověku pomáhají osvojit si a úspěšně vykonávat určitou činnost. Také jím však můžeme chápat rozdíly mezi lidmi, které mají vliv na rychlost a kvalitu jejich myšlení, chápání, práce a učení. Hudební schopnosti tedy reprezentují výjimečné rysy psychiky a osobnosti člověka, které jsou podmínkou k realizaci určité hudební činnosti. Tuto činnost pomáhají uskutečnit a zároveň se v ní samy zkvalitňují. Hudební schopnosti a jejich úroveň se odvíjí od vlohového základu, věku člověka, sociálních a kulturních vlivů a dalších podmínek.

Klasifikace hudebních schopností je velmi obtížná a snažilo se o ni hodně autorů. Jedni obhajovali jednu komplexní schopnost, druzí se je pokoušeli důsledně roztřídit. Je důležité si uvědomit, že k realizaci i té nejjednodušší hudební činnosti je zapotřebí hned několika hudebních schopností. K rozvoji hudebních schopností někdy přispívá i vzájemná kompenzace schopností. Hudební činnosti rovněž stimulují takřka všechny složky osobnosti. Vzhledem k tomu je tedy složité vytvořit jednotnou a přesnou klasifikaci hudebních schopností. Z autorů, kteří se o takové rozdělení pokusili, vybíráme F. Sedláka,

¹⁴ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013, s. 86-87.

který vychází ve své klasifikaci z jednoty percepčních, reprodukčních a produkčních činností. Jeho dělení hudebních schopností vypadá takto¹⁵:

1. „Senzoricko-auditivní:

- a) sluchově analyzační, umožňující vydělovat v hudebním vjemu jednotlivé hudební elementy, zvláště výšku, délku a sílu;
- b) sluchově komparační, provádějící srovnání a rozlišování výškových vztahů v melodii

Tyto schopnosti sluchového analyzátoru tvoří základní a nezbytnou podmínku pro percepci a hudební prožitek, pěveckou a instrumentální produkci i hudební tvořivost.

2. Senzoricko-motorické, nezbytné pro vnímání a prožívání rytmu, pro inervaci hlasového ústrojí a pěveckou činnost, pro jemně diferencovanou motoriku prstů při hře na hudební nástroje, pro pohybové vyjádření hudebního rytmu, tělesnou zručnost a obratnost.

3. Hudební představivost a paměť, nutnou pro všechny druhy hudebních činností. Zvláště pak pro vokální intonaci.

4. Tonální cítění jako základ pro hudební vnímání a hudební reprodukci.

5. Harmonické cítění pro vnímání a provozování vícehlasé hudby vokální a instrumentální.

6. Hudebně intelektové schopnosti:

- a) hudební fantazie pro činnost percepční, reprodukční a zvláště produkční;
- b) citová vnímavost pro prožívání hudby a hudební reprodukci;
- c) tvůrčí potence jako předpoklad pro uměleckou interpretaci a činnost skladatelskou;
- d) hudební myšlení pro všechny druhy složitých hudebních činností, zvláště pak pro adekvátní chápání a prožívání hudby a tvůrčí činnost skladatelskou“.

¹⁵ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha : Supraphon, 1974, s. 55.

Pro potřeby hudebně výchovné praxe uvádíme tuto osvědčenou upravenou klasifikaci hudebních schopností¹⁶:

- „**hudební sluch** (schopnosti sluchově percepční a sluchově-motorické);
- **hudební cítění** neboli smysly pro hudebně výrazové prostředky (zejména rytmické, tonální a harmonické cítění);
- **hudebně intelektové schopnosti** (hudební paměť, hudební představivost, hudební myšlení);
- **hudebně tvořivé schopnosti** (fantazie, fluence, flexibilita, senzitivita, originalita, elaborace, integrace apod.)“.

Vyčleněním uvedených schopností ovšem netvrdíme, že schopnosti mohou existovat odděleně, nezávisle na sobě a že se vzájemně neovlivňují. Během hudebních činností vytváří propojenou hierarchickou strukturu a vzájemně na sebe působí.

Náš náhled na hudební schopnosti by tedy měl být komplexní a z různých hledisek. Je důležité neoddělovat rozvoj hudebních schopností od rozvoje schopností všeobecných (především intelektových a senzomotorických). Dále je potřeba vzít v úvahu emocionální vliv a úroveň fantazie. Zároveň musíme myslet i na to, že rozvoj hudebních schopností ovlivňuje struktura hudebních zájmů a potřeb jedince, jeho motivace, charakterové a volní vlastnosti a sociokulturní prostředí, ve kterém žije a pohybuje se.

2.2.2 Hudební zájmy a potřeby

Hudební zájmy, potřeby, postoje k hudbě, vkus a preference by se daly začlenit do obecnějšího pojmu, a tím je vztah člověka k hudbě. Tyto aktivační složky hudebnosti se nachází na rozhraní hudební psychologie a hudební sociologie. Z hlediska psychologického je důležitý vliv osobnostních rysů člověka, jeho vnitřních motivací, přirozených či emočních faktorů, které mohou ovlivnit vztah člověka k hudbě a jeho oblibu určitého hudebního žánru. Zatímco sociologický pohled se zajímá o vlivy okolního prostředí, jako je rodina, škola a vrstevníci, sdělovací prostředky.

¹⁶ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013, s. 68.

Zájem bychom mohli charakterizovat jako pozornost, zálibu nebo zaujetí výběrového a trvalejšího charakteru vůči sledovanému objektu v poznávací činnosti. Pokud máme objektivně posoudit úroveň hudebnosti a hudebního nadání jedince, je třeba vyhodnotit i strukturu jeho hudebních zájmů. Ty totiž představují významného činitele pro hudební aktivity a také podmínku pro hudebně tvořivé činnosti. „Hudební zájmy lze považovat za trvalé emoční a volní zaujetí hudbou či některým aspektem hudebního života, které je spojeno s poznávací či praktickou činností“.¹⁷ Takové vztahy k hudbě ovlivňují způsoby utváření hudebních potřeb jedince. Jako hudební potřebu můžeme nazvat „dynamický jev, který v procesu svého formování prochází řadou etap. Od emocionální přitažlivosti hudby (spontánního zájmu o určitý druh hudby nebo specifický hudební žánr) a přání zabývat se hudbou, až do vytvoření potřeby, která vystupuje ve formě uvědomělého zájmu o konkrétní hudební činnost“.¹⁸

V průběhu hudebního vývoje člověka hudební zájmy procházejí změnami, které se odráží jak ve výběru hudebních žánrů, skladeb, interpretů, a druhu hudební činnosti, tak v jejich kvalitě. Zájmy o hudbu se liší svou intenzitou, stálostí, šíří, atd. Nikdy se nevyskytují odděleně a váží se s dalšími potřebami (zejména s potřebou seberealizace), proto je složité zachytit procesy jejich změn.

Při zkoumání hudebních zájmů musíme tedy hledět na vzájemnou provázanost poznávacích, emocionálních a volních stránek člověka. Nemůžeme se zaměřit pouze na jeho vztah ke specifickému hudebnímu žánru nebo druhu hudby. Měli bychom prozkoumat i hudební činnosti, kterými se dotýčný zabýval, úroveň dosavadní hudební výchovy, hudební klima v rodině, povahu kolektivu, v němž se jedinec pohybuje, apod. Uvádíme zde tematické okruhy, které bychom měli dle Holase zahrnout do výzkumu hudebních zájmů a potřeb žáků¹⁹:

1. *vztah k hudbě a hudební preference* (druhy hudby, žánry);
2. *vztah ke zpěvu* (jak často si zazpívá, žánr zpívaných písní, kterému dává přednost);
3. *hra na hudební nástroj* (typ nástroje, délka hry, jak často cvičí, repertoár);

¹⁷ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013, s. 93.

¹⁸ HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. Praha : AMU, 2013, s. 37.

¹⁹ Tamtéž, s. 37–38.

4. *návštěva koncertů a hudebně-dramatických představení;*
5. *úroveň poslechu reprodukováné hudby (z rádia, CD, internetu, atd.);*
6. *druh a žánry nejčastěji poslouchané hudby;*
7. *účast v pěveckých nebo instrumentálních souborech na škole;*
8. *vztah k hudbě u jednotlivých členů rodiny (preference žánrů a druhů hudby);*
9. *hudební aktivita členů rodiny (zpěv/hra na hudební nástroj v rodině a jeho frekvence, druh nejčastěji provozované hudby atd.).*

2.2.3 Postoje k hudbě

K pojmu postoj také nenajdeme jedno určité vymezení. V literatuře týkající se sociální psychologie můžeme najít mnoho významů a pojetí („vědomý vztah jedince k hodnotám“²⁰, hodnotící vztah nebo názor, emocionální přitažlivost nebo odpudivost objektu pro danou osobu²¹, predispozice jedince jednat, vnímat, myslet a cítit vůči určité věci²²). Jako hudební postoje tedy můžeme označit „emocionálně-racionální tendence dítěte zaujímat hodnotící vztah k hudbě a k okolnostem jejího provozování“.²³ Obsahují především složku emocionální (citovou), kognitivní (poznávací) a behaviorální (konativní). Postoj znamená především vztah hodnotící, který obsahuje určitou míru pozitivnosti či negativnosti vůči danému předmětu. V praxi se většinou můžeme setkat s kontrasty, jako jestli hudba na dítě působí nebo nepůsobí, jestli se mu líbí nebo nelíbí, jestli ji zná nebo nezná atd.

K utváření postojů dochází již v raném dětství a hraje při něm velkou roli učení a společenská rovina. Postoje podmiňují jednání člověka, ale také ovlivňují zpracovávání informací. Fungují jako jakýsi filtr, který vybere informace, které mají být zapamatovány a zařazeny. K dalšímu vývoji a změnám hudebních postojů dochází v době adolescence (z rozšířeného pohledu období od 10 do cca 20 let)²⁴, kdy je estetická funkce hudby

²⁰ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha, 1997, s. 216.

²¹ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., Praha : Grada, 2008.

²² NEWCOMB, T. M. *Social psychology*. New York, 1950.

²³ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013, s. 93.

²⁴ MACEK, P. *Adolescence*. Praha : Portál, 2003.

potlačena a hlavní slovo dostává funkce sociální. Projevy hudebního postoje můžeme zaznamenat hlavně při upřednostňování určitého typu (žánru) hudby. Hudební postoje bývají ovlivněny věkem, prostředím v rodině a kulturním prostředím, dále také vzděláním a masmédií.

2.2.4 Hudební vkus a preference

Termíny vkus a preference se v současné době považují spíše za synonyma. Pojem vkus však často bývá zužován na pouhé posouzení toho, zda má dotyčná osoba „dobrý“ nebo „špatný“ vkus, případně zda je určité jednání „vkusné“ nebo „nevkusné“. Pokud porovnáme vkus a postoje, tak vkus je jakýmsi realizačním prvkem postojů. Na utváření hudebního vkusu se podílí vnitřní svět jedince, jeho volní a povahové vlastnosti, jeho předchozí hudební zkušenost a emoční zážitky spojené s hudbou, intelekt, ale i vzdělávání, prosazování zavedených uměleckých hodnot, estetické hodnocení vrstevníků a učitelů, atd.

Jako hudební preferenci můžeme označit upřednostňování určitého druhu hudby, autora, interpreta. Nemáme však na mysli upřednostnění pouze jednoho typu (žánru) hudby a vyloučení jiného, ale spíš „vyjádření kladného (apetenčního) postoje“.²⁵ Podíváme-li se do zahraniční literatury²⁶, najdeme zde pojmy *taste publics* (posluchačská skupina) a *taste culture* (žánrová kultura). Posluchačská skupina zahrnuje skupinu lidí, která má společné (stejně nebo podobné) hudební preference. Žánrová kultura je kultura sdílející oblibu konkrétních hudebních žánrů.

Hudební preference můžeme zjišťovat pomocí rozhovoru, dotazníku, internetové ankety. Můžeme použít i dostupné statistiky prodaných nosičů, nahrávek stažených z internetu nebo sledovanosti televizních hudebních kanálů. Zvukový dotazník je další možností ke zjišťování hudebních preferencí, kde je daný žánr charakterizován určitou hudební ukázkou. Takové metody využil např. J. Kasan ve svém výzkumu hudebnosti z roku 1990.²⁷

²⁵ BEK, M. *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*. Praha : KLP, 2003, s. 30-31.

²⁶ RUSSELL, P. A. Musical taste and society. In HARGREAVES, D., NORTH, A. (ed.). *The Social Psychology of Music*. Oxford : Oxford University Press, 1997.

²⁷ KASAN, J. *Výzkum hudebnosti 1990*. Praha : Výzkumné oddělení Českého rozhlasu, 1991.

Hlavními faktory, které ovlivňují hudební preference, jsou kromě rodičů a osobnostních rysů také sociální třída a vzdělání, věk, pohlaví, kultura, sociální skupina a vrstevníci, média.

2.3 Faktory ovlivňující rozvoj hudebnosti

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že jednotlivé strukturální složky hudebnosti, vyžadují dlouhodobé zkoumání.

Jestliže chápeme hudební vývoj člověka jako nenahraditelnou složku jeho celkového harmonického rozvoje a součást jeho osobnosti, dojdeme k závěru, že na procesu rozvoje hudebnosti, se podílí minimálně tyto faktory²⁸:

1. „Struktura osobnosti jedince:

- a) jeho věkové rozdílnosti;
- b) úroveň jednotlivých strukturálních složek jeho nadání či talentu:
 - stupeň rozvoje intelektových a senzomotorických schopností a dovedností;
 - stupeň rozvoje hudebních schopností a dovedností (včetně jejich kvalitativních změn);
 - úroveň hudebních a mimohudebních zájmů jedince, jeho orientací a potřeb, které podmiňují i úroveň a způsob motivace a zaměření jeho osobnosti, včetně jejich kvalitativních a kvantitativních změn;
 - délka a kvalita jeho dosavadního všeobecného a hudebního vzdělání;
 - rozsah a struktura dosavadních životních, uměleckých a hudebních zkušeností jedince.

2. Výběr materiálu určeného pro jednotlivé hudební činnosti:

- a) jeho přiměřenost a srozumitelnost;
- b) umělecká a estetická hodnota daného díla;

²⁸ HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. Praha : AMU, 2013.

- c) pestrost, rozmanitost a atraktivnost při výběru díla;
- d) esteticko-výchovná hodnota vybraného materiálu;

3. Sociokulturní a společensko-historické vlivy, které působí na prostředí, kde se uskutečňují jednotlivé hudební činnosti:

- a) příslušnost jedince ke konkrétní sociální skupině;
- b) sociálně psychologické klima v dané skupině;
- c) konkrétní poziční strukturou ve skupině;
- d) úroveň meziosobních vztahů;
- e) společenské zhodnocení příslušné hudební činnosti.

4. Vliv pedagoga na určitém stupni umělecké školy (v oblasti profesionální hudební výchovy):

- a) jeho orientace v problematice hudebního vývoje člověka;
- b) znalosti konkrétních děl určených pro danou hudební činnost z hlediska žánru, druhu, tektoniky atd.;
- c) dovednosti rozvíjet přiměřeným a srozumitelným způsobem jednotlivé faktory tvořivého myšlení studentů při všech hudebních činnostech;
- d) dovednost adekvátně zhodnotit výsledek konkrétních činností studentů²⁹.

²⁹ LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 24-25.

3 Sociální faktory ovlivňující rozvoj hudebnosti dítěte

3.1 Rodina

Rodina a její prostředí je pro dítě první sociální skupinou, ve které se ocitne a vyrůstá v ní. Charakteristickým znakem rodiny je (obvykle) vztah muže a ženy, který se zakládá na manželství a příbuzenství. S tím souvisí i rodičovství, které naplňuje asi nejdůležitější funkci rodiny, a tou je výchova dětí. Výchova je založena na záměrném působení vychovatele na jedince nebo skupinu, a je podmíněna láskyplným prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. Jednotliví členové rodiny mezi sebou budují vztahy a upevňují tak své vzájemné pouto.

3.1.1 Rodiče

Rodiče mají největší vliv na utváření osobnosti dítěte v průběhu jeho vývoje. V socializaci (proces začleňování do společnosti) dítěte i dospívajícího je rodina velmi důležitým, prakticky nezastupitelným faktorem. Rodina totiž dítěti uspokojuje potřeby, které jsou klíčové pro jeho další společenské začleňování. Mezi ně patří například potřeba být přijat druhým člověkem bez výhrad, takový jaký jsem, být milován a moci milovat (projevit něhu, obdiv či úctu), vcítit se do druhého a ztotožnit se s ním, stejně jako on se ztotožní se mnou, nebo potřeba mít jistotu vzájemnosti a spjatosti společným domovem.³⁰

Rodina svým socializačním působením vytváří dítěti základní prožitky a uvědomění si sebe sama, ve smyslu³¹:

- „já jsem,
- já umím, já dokážu,
- já mám, toto je moje,
- jsem chlapec, jsem děvče,
- toto jsou moje povinnosti a úkoly,

³⁰ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. Fortuna : Praha, 2003.

³¹ Tamtéž, s. 98.

- toto jsou pravidla, jimiž se řídím“.

Rodičovský vliv na formování dětské osobnosti je patrný hlavně během prvních let života dítěte. Jakmile jsou již vztahy vytvořeny, je pak těžké je v pozdějším věku měnit.

3.1.1.1 Role matky

Dítě ke svému správnému duševnímu vývoji potřebuje lásku a náklonnost už od kojeneckého věku. Pokud se mu nedostává potřebného kontaktu, úsměvů a mazlení, zcela jistě se to projeví v jeho následujícím vývoji a životě. Setkáváme se pak s dětmi, které mohou být opožděné duševně či tělesně, jsou netečné vůči svému okolí, trpí nedostatkem citu a v dospělosti mívají problémy s výchovou vlastních dětí.

Matka je zpravidla první a nejdůležitější osobou v životě novorozence, který je s ní v prvních pár týdnech po narození v těsném kontaktu. Tím, že matka uspokojuje základní tělesné a duševní potřeby dítěte, probouzí a posléze utvrzuje v dítěti jisté reakce na svoji osobu, čímž mu pomáhá vytvářet podobné citové reakce na stále větší okruh lidí. Vztah k matce by měl být pro dítě základem. Matka je jeho jistotou a oporou, poskytne mu pomoc a bezpečí kdykoli je potřeba. Dovolíme si zde použít slova F. Sedláka: „Matka dává dítěti důležité excitační podněty, když k němu mluví, hraje si s ním a konejší je. Přirozený kontakt mezi ní a dítětem, který je biologicky hluboce zakotven, vytváří intimní a pevné citové spojení. Od matky přijímá dítě též první auditivní podněty, když se vposlouchává v tóny a melodii matčiny mluvy, emoční impulsy při konejšení a uspávání...Tyto citové a excitační podněty i sociální kontakty, které matka dítěti poskytuje, jsou přirozeným základem každé lidské osobnosti“.³²

Pokud ale k uspokojování citových potřeb nedochází, a pokud matka ani jiná osoba z rodiny neposkytuje dítěti dostatečný přísun smyslových podnětů, mohou se u dítěte objevit poruchy duševního zdraví jako například zpomalení intelektuálního rozvoje a formování jeho charakteru. Taková psychická deprivace celkem pochopitelně narušuje a oslabuje i vztahy k hudbě a zpěvu. Může dítě také odrazovat od touhy zpívat. Nedostatek smyslových podnětů se projevuje zpomaleným vývojem hudebního sluchu, citlivostí k hudbě a v dalších oblastech.³³ Má-li dítě s matkou omezený kontakt, brání mu to pak

³² SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha : Supraphon, 1974, s. 77-78.

³³ SEDLÁK, F. *Nové cesty hudební výchovy*. Praha : SPN, 1977.

v prvních pěveckých pokusech napodobit některé tóny melodie, kterou slyší od matky například při uspávání. Barva a emocionální přízvuk matčina zpěvu totiž dítěti přináší základní a nepostradatelnou motivaci pro jeho první pěvecké pokusy.

Jiří Chvála, umělecký ředitel a sbormistr Kühnova dětského sboru, v rozhovoru pro Český rozhlas 6 o zpěvnosti mezi dětmi řekl: „Dítě má přirozenou touhu zpívat, ono to potřebuje...zpěv je nápodoba... Dítě se musí naučit zpívat...Kdyby se s dětmi nemluvílo, tak se mluvit nenaučí. A totéž se týká zpěvu – to je taková druhá přirozená řeč“.³⁴

Dítě a později i dospívající potřebuje svou matku po celý život, potřebuje pocítit jistotu, že se má kam vrátit a obrátit se pro radu v nejrůznějších situacích a obdobích svého života. Matka ze začátku představuje pro dítě celé lidské prostředí. To, co se dítě naučí ve vztahu k ní, si později přenáší i do všech dalších vztahů. Jeho vztahy k různým osobám se později rozlišují, od vztahu k matce se odštěpí vztah k otci. Takový vztah se pak stává vzorem pro všechny ostatní vztahy k mužům, stejně jako vztah k matce zůstane vzorem pro všechny nadcházející vztahy k ženám.³⁵

3.1.1.2 Role otce

Je logické, že dítě potřebuje nejen péči mateřskou, ale stejně tak i péči otce. Společně pak rodiče pro svého potomka vytvářejí bezpečné zázemí. Ačkoli se jejich role ve svých funkcích liší, dohromady je spojuje rodičovská láska a starostlivost.

Pro dítě má velký význam vztah mezi jeho rodiči. Je to pro něj totiž první ukázka či vzor mezilidských vztahů. Otec bývá vzorem pro chlapce především v pozdějším věku, pro dívky představuje prvního dokonalého zástupce muže. Neznamená pro dítě pouze autoritu a racionální vzor, ale je mu také přítelem, který dítěti poradí a pomůže, když potřebuje. Dítě vyhledává ve svých rodičích oporu, a to zejména při neúspěchu nebo krizových situacích. Právě pocit a jistota této opory je tedy nesmírně důležitou výchovnou hodnotou. Dítě obdivuje otce, který dokáže dobře zvládat různé životní situace, který si s ním hraje, nebo takového otce, se kterým může společně plánovat své budoucí povolání. Otcovskou hodnotu zvyšují u dětí i takové kvality jako je zručnost, pomoc v domácnosti, odvaha,

³⁴ LABUSOVÁ, E. *Proč potřebujeme zpívat?* – pořad „Hovory o vztazích“ 24. 6. 2012 [online]. ČRo 6, 2012 [cit. 12. 4. 2015]. Dostupné na WWW: < http://media.rozhlas.cz/_audio/02663297.mp3>.

³⁵ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti, obor v pohybu*. Praha : Grada, 2007.

samostatnost a jejich předávání potomkům. Spousta rodin ovšem žije bez otce a dítěti tak chybí mužský vzor, což komplikuje celkovou výchovu.

Podle průzkumu veřejného mínění o rolích otců v rodině z roku 2004³⁶ je důležité, aby měli muži přehled o tom, jak se čas jejich dítěte strukturuje, a nepovažovali péči o dítě jen jako instrumentální věc a stereotyp, a snažili se být kreativnější. Také je zapotřebí dostatek času na vzájemnou komunikaci a výměnu informací mezi otcem a dítětem, aby otec mohl dítěti vysvětlit, co je podle něj dobré a co špatné, a taková zjištění mu poté vštěpovat, tzn. vychovávat ho.

3.1.2 Sourozenec

Většina dětí dříve či později zatouží mít sourozence. A i kdyby dítě o sourozence nestálo, jistě o tom alespoň někdy přemýšlelo, jaké by to bylo mít bratra nebo sestru. Matka, otec a sourozenci společně tvoří první dětský svět, v němž se jeden od druhého mohou učit. Sourozenci navíc získají užitečnou zkušenost pro život, a to, že nejsou ve světě sami.

Sourozenecký vztah je zvláštní a zajímavý. Nevybíráme si ho, nijak se o něj nezasluhujeme, je to však jeden z nejbližších vztahů, které na světě existují. Vztahy a postavení mezi sourozenci v rodině jsou velmi různé, ať už je to díky velkému nebo naopak malému věkovému rozdílu, povaze dítěte nebo stylu výchovy. Rodiče i děti musí bojovat se žárlivostí sourozenců, jejich porovnáváním, nutností podřizovat se, pocity méněcennosti nebo nadřazenosti apod. Takové situace by se však měly řešit dle povahy dítěte, každé z nich je totiž osobnost mající v rodině svá práva a postavení. Pokud rodina zaujme náležitý korektní postoj, poskytuje tak svým dětem vzor pro další vztahy k lidem a životu. Nemusí ovšem vždy jít o neshody a problémy mezi sourozenci. Spousta z nich i přes některé nepříznivé situace bez sebe nemůže být, navzájem si pomáhají a radí si. Je to na rozdíl např. od manželství spojení na celý život.

Rodinný život se sourozencem také usnadňuje budoucí zapojení dítěte do širšího kolektivu, ať už školního nebo menších přátelských skupin. Netvrdíme ovšem, že pokud je dítě jedináček, zákonitě bude mít problémy začlenit se do kolektivu jiných dětí. Vše záleží

³⁶ DEMA a.s. *Veřejné mínění: Role otců v rodině*. Kvalitativní výzkum [online]. DEMA a.s., 2004 [cit. 5. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.csz.cz/userfiles/TIR/TIR_DEMA_role_otcu_kvalit.pdf>.

na předchozím přístupu a výchově rodiny. Přítomnost sourozence to v tomto případě usnadňuje.

3.1.3 Prarodiče

Vliv prarodičů na jejich vnoučata hraje další důležitou roli ve výchově. Je to ale především střední generace rodičů, která svým chováním a jednáním jde příkladem a udává tak vztahy mezi dětmi a starými lidmi. Právě postoj a vztah matky a otce k jejich rodičům je vzorem pro chování dítěte a jeho vztah k prarodičům. Přítomnost babičky a dědečka, kteří pro dítě symbolizují klidný vzor, ochranu, obětavost, lásku a přátelství, dělá dětský svět daleko bohatším a naplněnějším.

„Pro děti a jejich výchovu je nejlepší, dovede-li zkušená babička matce předávat své zkušenosti, vysvětlit potřeby dítěte, naučit ji mateřskému chování, pomáhá dobře vychovávat dítě, avšak nezasahuje do mladé domácnosti a do jejích záležitostí. Babička má matce pomáhat vychovávat děti, ale nemá je vychovávat za ni. Role babičky má svou hloubku, odpovědnost i krásu, je-li plně chápána a není-li zneužívána dětmi a vnoučaty. Mnoho malých dětí prožívá část svého dětství u babičky nebo s babičkou, na kterou pak v pozdějších letech vzpomínají“.³⁷

Postavení i role prarodičů se ale vlivem současné doby mění. Dnešní prarodiče jsou totiž stále aktivní a dynamické osoby, které se naplno nebo alespoň z větší části věnují svému zaměstnání a volnočasovým aktivitám. Je pro ně tedy někdy těžké najít způsob, jak přiměřeně skloubit svůj aktivní život, který měli před vnoučaty, s rolí prarodiče, který pomáhá svým dětem i vnoučatům, když je potřeba. Nezáleží však na věku nebo jak moc aktivní a pracovní život současní prarodiče vedou. Pro dítě je důležitá jejich existence a možnost budování vztahů s dalšími blízkými osobami v rodině kromě těch, co mají s rodiči a sourozenci.

³⁷ LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 17.

3.1.4 Současná rodina a její charakteristika

3.1.4.1 Změny v postavení rodičů a dětí

Oproti dřívějším dobám dnešní rodiny prošly nejrůznějšími změnami. Pozměnila se role a postavení ženy – není to už „jen“ žena starající se o domácnost a výchovu dětí, ale přidala se k tomu i role zaměstnané ženy a matky. S tím samozřejmě souvisí i určité změny v postavení muže, který už nemá tak významnou výsadní pozici a žena na něm není tolik závislá. Naopak on se musí adaptovat současným požadavkům a více se zapojit o péči o děti ve smyslu umět je nakrmit, přebalit, vykoupat atd.

Role dětí uvnitř rodiny se také posunula. Ke svým rodičům mají spíše partnerský vztah a častěji se účastní rozhodování o organizaci rodinného života.

Bohužel musíme konstatovat, že velkým problémem dnešní doby je nedostatek času, který spolu lidé mohou trávit, komunikovat mezi sebou a sdělovat si zážitky. Rodiny jsou ohrožené nadměrnou pracovní vytížeností obou rodičů, ve které se skrývá hlavní důvod časového nedostatku. Rodiče jsou unavení a vyčerpaní a schází jim potom síla vychovávat své vlastní děti. Jako náhradu za čas nestrávený s dětmi pak volí všelijaké materiální prostředky a vysoké kapesné. Takové „řešení“ ovšem může vést k tomu, že děti si přeorientují své hodnoty, bude jim chybět skromnost a schopnost vážit si věcí.

Rodiny mají sklon vzájemně separovat svůj život od jednotlivých generací, mají např. i chladnější vztahy se sousedy, a tím se pak izolují před okolním světem do svého „klidu“ uvnitř rodiny. Také vzrostl počet matek, které jsou s dětmi samy, a též počet domácností s jedním členem. To je také příčinou zmiňované izolovanosti, ale rovněž příčinou nižší stability rodin.³⁸

3.1.4.2 Pojetí profesního života

Stále stoupá počet lidí, kteří se více než na rodinný život orientují na svou kariéru a profesní růst. Takoví lidé neuzavírají manželství a leckdy ani nežijí dlouhodobě v páru. Většinou ani netouží po tom mít děti, jelikož je považují za pomyslnou brzdu jejich kariéry.³⁹

³⁸ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008.

³⁹ MAŘÍKOVÁ, H. (ed.) *Proměny současné české rodiny*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000.

Pojďme se ale podívat na profesní život v rodinách. Současnou moderní rodinu často charakterizuje dvoukariérový model. Na Západě se od 60. let dostávalo na trh práce stále více žen, tak se začalo rozlišovat mezi rodinou tzv. *dvoupříjmovou* a *dvoukariérovou*. Ačkoli v obou typech rodin chodí do práce oba partneři, „dvoukariérové rodiny odlišuje od dvoupříjmových nejen výše příjmů a množství času vynaloženého na výkon profese či povolání, ale hlavně úroveň dosažené pozice v hierarchii řízení ve sféře placené práce, která bývá spojena jak s vyšším podílem na rozhodování, moci, tak s vyšším společenským statusem“.⁴⁰ Z tohoto odlišení vyplývá, že chápání pojmu kariéra se trochu změnilo. V dnešní době chápeme kariéru spíš jako vzestupnou sociální mobilitu člověka než jen jako jeho pracovní dráhu.

3.1.4.3 Životní styl

Pojem životní styl nemůžeme popsat jednotnou univerzální definicí. Může souviset s řadou oblastí jako je bydlení, práce, zdraví, móda a oblékání, umění, trávení volného času, atd. Jedná se o jakýsi systém relativně ustálených činností, zvyklostí, vztahů a chování, který je typický pro určitého člověka nebo skupinu lidí. Nebudeme zde uvádět rozličné typologie životního stylu, protože je jich mnoho a ani to neslouží pro potřeby naší práce. Pojďme se spíše zamyslet nad životním stylem současných rodin a hlavně dětí.

Konkrétní forma životního stylu je ovlivněna životními podmínkami a samotným jedincem. V posledních 20 letech se velmi rozmohl spotřební styl života, což se ovšem také projevilo častějším zadlužením českých rodin. Na životním stylu se podílí mnoho faktorů, jako např. vzdělání, profese, příjem nebo sociální status. Jedním z nejdůležitějších ukazatelů životního stylu je volný čas. „Volný čas a volnočasové aktivity dětí a mládeže mají svá specifika. V těchto obdobích sociální ontogeneze se utváří hodnotový systém jedince a hledají se cesty jeho uplatňování a objektivizace reálným chováním a činnostmi. Dynamizaci hodnotového systému a jeho promítnutí do sociálního časoprostoru můžeme považovat za základ utváření životního způsobu. Jeho významnou součástí je způsob trávení volného času a propojení pracovních a volnočasových aktivit“.⁴¹

⁴⁰ MAŘÍKOVÁ, H. (ed.) *Proměny současné české rodiny*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000, s. 104.

⁴¹ SAK, P. *Proměny české mládeže*. [online]. Praha : Petrklíč, 2000, s. 58-59 [cit. 11. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.ulozto.sk/xBZBBE7/sak-promeny-ceske-mladeze-pdf>>.

To, jak děti a mládež tráví svůj volný čas, je určeno především pohlavím. Dospívající chlapci mají tendenci být soutěživí a podle toho volí i své aktivity. Věnují se sportování, hraní počítačových her, sestavování sbírek, a většinou se zaměřují i na programy v televizi s podobnou tematikou (sport, akční filmy). Naproti tomu dívky často vzhlíží k nějaké známé osobnosti, zpěvákovi/zpěvačce nebo herci/herečce, obdivují jejich osobu i životní styl, napodobují jejich styl oblékání a vystupování. Společné koníčky, ať už je to sportovní aktivita, setkání, nebo snad zmíněná láska k hvězdné osobnosti, jsou pro mladé lidi důležité. To, že mají nějaký společný zájem, který mohou sdílet, povídat si o něm, jim dává větší pocit jistoty a soudržnosti. Získávají možnost patřit do skupiny nebo party, která vyznává totéž.

Posluchači stejných hudebních stylů také sdílí tento svůj zájem a sdružují se do skupin. Dnešní mládež uznává „celé spektrum nejrůznějších proudů, které jsou spojovány s určitými názory, postoji, s konkrétní životní filozofií a životním stylem. Prezentace názorů na hudbu a komunikace o hudbě mezi adolescenty navzájem pak funguje jako prostředek rychlé „diagnostiky“ postojů a názorů vrstevníků“.⁴² Existují hudební styly, jako např. punk, techno nebo rock, které prostřednictvím image hudebníků, kteří je provozují, udávají styl oblékání jejich posluchačů, jejich způsob mluvy, ale i to, s jakými lidmi se mají stýkat a jaké hodnoty mají vyznávat. Těmito společnými rysy a chováním pak vyznavači určitého hudebního stylu tvoří vlastní skupinu, která je zároveň součástí stylu života jejích jednotlivých členů.

Současné průzkumy životního stylu žáků ZŠ⁴³ ukazují, že s rostoucím věkem dětí se jejich zájmy posouvají od kroužků a tréninků k trávení delšího času u počítače, hlavně na sociálních sítích. Zmíněný výzkum uvádí, že v Praze a Jihomoravském kraji děti tráví víkendy nejčastěji v nákupních centrech. Někteří žáci z Plzeňského a Jihočeského kraje naopak často tráví víkend s rodiči na chatě. Objevuje se i nadprůměrně dlouhé sledování televize (5–6 hodin denně) nebo trávení času na sociálních sítích (více než 6 hodin denně), a to u žáků převážně z Moravskoslezského a Ústeckého kraje a Vysočiny.

⁴² MACEK, P. *Adolescence*. Praha : Portál, 2003, s. 41.

⁴³ PALGUTA, J. *Životní styl žáků základních škol v ČR* [online]. Praha : České Zdravotnické Fórum, 2013 [cit. 11. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.czf.cz/soubory/vyzkum_zsz/czf_pruzkum_zaku.pdf>.

Průzkumy, které se týkaly poslechu hudby u adolescentů ve volném čase, ukázaly, že tato činnost se objevuje nejčastěji hned po sledování televize.⁴⁴ Mužík dále uvádí, že průměrná délka poslechu hudby během dne je dle jeho výzkumů 3,5 hodiny a nejčastěji dospívající poslouchají hudbu jako kulisu. Petr Stratil ve své diplomové práci⁴⁵ zmiňuje výsledky výzkumu prováděného ve Velké Británii, kde byly zařazeny originální otázky týkající se případného upřednostnění poslechu hudby před vykonáváním určité činnosti (nakupování, sledování televize, návštěva přátel, čtení knih, atd.) Poslech hudby by respondenti upřednostnili hlavně před vypracováváním domácích úkolů. Naopak velmi malá část z nich by vyměnila návštěvu přátel za poslech hudby. Stratilův vlastní výzkum ukazuje, že žáci poslouchají hudbu ve volném čase hlavně pro potřeby své relaxace a uvolnění, pro zbavení se stresu.

Ať chceme nebo nechceme, svůj životní styl se snažíme alespoň z části přizpůsobovat okolí. Někdo se přizpůsobuje módním trendům, jiný zase zdravému životnímu stylu nebo zkrátka činnosti, názorům nebo zvyklostem, které jsou právě teď takzvaně „in“. Takové drobné změny v životním stylu souvisí také s potřebou hladce se začlenit do vybrané sociální skupiny, se kterou se identifikujeme nebo máme v úmyslu identifikovat. (Podrobněji viz podkapitolu „Sociální skupina“). Jako jeden z příkladů můžeme použít pořizování elektroniky pro děti. V běžné praxi dnes vidáme děti, které jsou vybaveny nejnovějšími modely mobilních telefonů, tabletů, notebooků za desítky tisíc korun. A to většinou taková zařízení děti vlastní všechna zároveň. Položme si otázku, zda takové vybavení dítě (žák základní školy) opravdu nutně potřebuje ke svému životu. Nebo je to spíš současným životním stylem naší společnosti a my se s ním jen snažíme držet krok? Jako druhý, tentokrát příklad týkající se hudby, jsme vybrali taneční fitness program Zumba (taneční aerobní cvičení), kde se cvičí a tančí především na latinskoamerickou hudbu typu salsa, merengue, reggaeton, cumbia a další.⁴⁶ Z vlastní zkušenosti můžeme konstatovat, že do té doby alespoň v České republice zájem o poslech latinskoamerické hudby nebyl nijak významný. Jakmile se k nám ale dostala Zumba jako nový „taneční

⁴⁴ MUŽÍK, P. *Hudba v životě adolescentů. Hudební preference v souvislostech*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2009.

⁴⁵ STRATIL, P. *Hudební postoje dětí a jejich hodnotová orientace*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2014.

⁴⁶ PEREZ, B. *Zumba*. Praha : Ikar, 2010.

styl“, lidé si ji samozřejmě chtěli vyzkoušet, a s tím přišla i zvýšená obliba latinskoamerické hudby. Přejali jsme tak určitý typ životního stylu, který nám zahraniční svět nabídl.

3.2 Sociální skupina

Jak jsme již uvedli, hudebnost a hudební nadání představuje jednu z důležitých složek struktury osobnosti člověka, a proto při jejich analýze nesmíme opomenout sociálně psychologické faktory. Mezi ně můžeme zařadit výchovné působení ve škole, rodinné prostředí, vliv vrstevníků a přátel, společensko-psychologické vztahy uvnitř kolektivu, v němž jedinec žije. Dalším faktorem jsou hromadně sdělovací prostředky, kterým se budeme věnovat později.

Každé dítě se během svého života stává členem různých společenských skupin, které pochopitelně ovlivňují jeho postoje, hodnoty a zájmy. Dítě se tak více či méně přizpůsobuje normám nastaveným ve skupině. Naše osobnost je v neustálém vzájemném vztahu s vnějším okolím a vývoj sociálních vztahů ovlivňuje každou lidskou činnost.

Člověk si často musí vytvořit jakési pojetí sebe sama, které může procházet změnami společně s tím, jak se mění jeho prostředí. Když jednu skupinu opustí a stane se členem nové skupiny, mohou se proměnit například jeho záliby či trávení volného času. S tím souvisí i výběr hudební preference, kdy se opět snažíme přizpůsobovat lidem, kteří jsou nám blízcí. Máme pak tendenci vyhledávat takovou hudbu, kterou poslouchají ti, co máme rádi, nebo která přísluší dané sociální skupině, s kterou se identifikujeme. Mužik takové chování nazývá „hudební solidaritou“.⁴⁷

⁴⁷ MUŽÍK, P. *Hudba v životě adolescentů. Hudební preference v souvislostech*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2009, s. 25.

3.2.1 Socializace osobnosti

Socializace, neboli tzv. „zespolečenštění“, lidské osobnosti bývá obvykle definováno jako „proces utváření osobnosti jejím začleňováním do společnosti pro život v této společnosti“.⁴⁸ Jedinec v průběhu své socializace přebírá a přijímá za své jisté způsoby chování, reagování, zásady, postoje a názory, které jsou v dané společnosti považovány za správné či dokonce nutné. Ty mu pak zajišťují členství a život v určité společenské skupině.

Jako sociální skupinu označujeme společenství několika lidí (obvykle 2, 3 a více), kteří jsou ve vzájemné sounáležitosti a mají mezi sebou více či méně vymezené role a pozice. Příkladem takové sociální skupiny může být rodina, škola, kroužky, město, stát, apod.⁴⁹ K základním znakům patří vzájemná interakce a komunikace členů skupiny, společná činnost k dosažení určitého cíle, uznávání společenských hodnot a norem, rozdělení rolí a pozic v rámci skupiny.

3.2.2 Dělení skupin

Sociální skupiny můžeme dělit několika způsoby. Lze je rozlišovat podle *velikosti* (malé a velké) a *délky trvání* (stálé a přechodné). Můžeme je však rozlišovat také podle *pevnosti pravidel*, kterými se členové skupiny řídí, a *typu vazby*. Domníváme se, že takové členění je vhodné právě pro praktické potřeby hudební výchovy. Zde je možné skupiny dělit na formální a neformální. **Formální skupiny** vznikají za určitým účelem a mají předem stanovená pravidla a normy. Sociální vztahy, jejich formy a funkce v takové skupině jsou předem dané. Příkladem formální skupiny může být školní třída. **Neformální skupiny** jsou závislé na aktivitě a povaze členů, jsou tvořeny z jejich vlastních podnětů. Pozice členů neudávají pravidla, ale spíše osobnostní vlastnosti. Vztahy mezi členy skupiny vznikají na základě citové vazby, jednotlivci k sobě mají blízký vztah a sdílí stejné zájmy a potřeby. Jako neformální skupina může fungovat přátelská skupina dětí v třídním kolektivu nebo v zájmových útvarech.

⁴⁸ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. Fortuna : Praha, 2003, s. 93.

⁴⁹ MATURITNIOTAZKY.CZ *Základy společenských věd – Sociální skupina* [online]. MaturitniOtaazky.cz [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/zaklady-spolecenskych-ved/socialni-skupina>>. ISSN 1214-4312.

3.2.3 Vliv vrstevníků

Vrstevnická skupina má na dítě jistě nemalý vliv v mnoha oblastech, ať už jsou to společné zájmy, pocity a názory, styl mluvy nebo třeba oblékání. Vztahy mezi vrstevníky získávají na důležitosti hlavně v období dospívání, tzn. kolem 11. roku, kdy se dítě identifikuje právě s touto skupinou a vliv rodiny pro ně ustupuje do pozadí. Jelikož se jedná o jedince téměř stejného věku (věkový rozdíl většinou nepřesahuje 2 roky), pro dítě mají takové vztahy velký význam, protože si je se svými vrstevníky blízko. „Dospívající má potřebu patřit mezi svoje vrstevníky, chce být jimi uznávaný a oceňovaný, protože ocenění ze strany vrstevníků mu zvyšuje sebevědomí a sebehodnocení“.⁵⁰ Tráví s nimi svůj volný čas povídáním, sdělováním svých pocitů, názorů, nebo třeba poslechem hudby.

V dospívající vrstevnické skupině je významný pocit autonomie, tedy nezávislosti na rodičích a dospělých obecně. Zdeněk Helus dělí vrstevnické vztahy do třech základních kategorií⁵¹:

1. **„Velké, hromadné pospolitosti“** – takové skupiny se sdružují na koncertech oblíbených kapel, táborech, festivalech, apod.
2. **„Konkrétní malé skupiny“** – mají zpravidla od 3 do 10 členů. Takové skupiny se věnují nějaké společné činnosti jako je hra, sport, zájmová aktivita, ale i povídání nebo chození na výlety. Patří sem ovšem i skupiny, které si konkurují a vyhledávají vzájemné střety.
3. **„Důvěrná přátelství“** – tvoří je většinou 2 osoby a takové vztahy jsou poměrně stálé. Helus definuje tři fáze přátelských vztahů: V první fázi (mezi 11. a 13. rokem) je důležitá zábava a rozptýlení, v druhé fázi (mezi 14. a 16. rokem) hraje hlavní roli důvěrnost, vcítění a vzájemné pochopení, v třetí fázi se pak k předchozím charakteristikám přidá ještě zájem o nějakou oblast a podnikání něčeho společného.

⁵⁰ PÁLENÍKOVÁ, P. *Vliv vrstevníků na formování hodnotového žebříčku dospívajících*. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2012, s. 16.

⁵¹ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. Fortuna : Praha, 2003, s. 103-104.

S odvoláním na text naší bakalářské práce můžeme konstatovat, že „sociální čili společenské chování je ovlivněno sociálními potřebami, které mohou mít v průběhu života různou podobu. Jedná se o projevy, které vyjadřují potřebu závislosti a ochrany, nebo naopak potřebu převahy a nadvlády nad ostatními apod. Pomocí těchto potřeb potom můžeme zjistit charakter osobnosti. Můžeme říci, že na sociálně psychologických vztazích záleží i úspěšnost ve výkonu hudebních činností. Tady ovšem hraje roli ještě způsob sociální interakce člověka a jeho vztahu k ostatním členům skupiny.

Ve všech oborech činnosti člověka, a zvláště v oblasti umění, nacházíme dva základní kontrastní prvky sociálního chování, a to soupeřivost a spolupráci. Tyto aspekty se samozřejmě projevují i při hudebních činnostech. Tím, že žáci řeší dané úkoly společně, umožňují učiteli blíže poznat jejich společenskou přizpůsobivost, strukturu jejich zájmů a potřeb, a žákům to pomáhá zvýšit motivaci a aktivitu. Takto můžeme i blíže zjistit základní faktory aktivační složky hudebnosti a hudebního nadání“.⁵²

3.3 Hromadné sdělovací prostředky

Na poznávání světa, získávání vědomostí a zkušeností se kromě systematického a všestranného vlivu výchovných institucí a rodiny podílí i moderní sdělovací prostředky neboli masmédia. Jejich vliv je často nekontrolovatelný a má velkou účinnost a motivaci. Vlivem sdělovacích prostředků stoupla společenská funkce hudby a rovněž i její spotřeba. Dnešním posluchačům je nabízena široká oblast české i zahraniční hudby nejrozličnějších hudebních žánrů, ke kterým se mohou dostat velmi snadným způsobem.

Masmédia (mass media = anglicky hromadné sdělovací prostředky) jsou prostředky masové komunikace k oslovení co největšího počtu příjemců. Mezi masmédia můžeme zahrnout tisk, knihy, televizi a rozhlas, film, CD i DVD a internet. Jsou nezbytnou součástí našeho života, poskytují nám informace, vědomosti, ale i zábavu a rozptýlení. Přinášejí lidem zdroj informací, ale i dezinformací, formují veřejné mínění, společenské i politické

⁵² LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 35.

postoje lidí, poskytují informace dalším kulturám a generacím, jsou zdrojem zábavy a kultury. Masmédia však ovlivňují naši psychiku, aniž bychom si to mnohdy uvědomovali. Když pravidelně přijímáme informace z masmédií, vnímáme realitu světa tak, jak nám ji zrovna předloží. Taková upravená skutečnost pak může v lidské mysli vytvořit jakousi iluzi světa a odvádět člověka z reálného světa do světa fiktivního. K tomu přispívá i dovoz akční televizní tvorby ze zahraničí, která se rozmohla ve velkém měřítku. Rodina a škola můžou zcela jistě svým působením kompenzovat vlivy masové kultury. Ovšem dítě, které v rodině postrádá potřebný kultivační potenciál, je hromadným sdělovacím prostředkům jaksi vydáno napospas.

Podle Petra Saka⁵³ k šíření a úspěchu masové kultury přispívá mnoho faktorů:

- „Jednoduchá struktura – dílo je koncipováno pro takovou vzdělanostní, intelektuální a estetickou úroveň, aby ho byl schopen konzumovat i jedinec „s nejnižším IQ“, nevzdělaný a bez předchozí estetické průpravy.
- Ekonomický faktor – umělecké dílo, které má nějakou hodnotu, má vždy menší počet příjemců, protože většina lidí není dostatečně vzdělaná a esteticky připravená dané dílo přijmout a pochopit. Čím méně příjemců, tím menší zisk. V důsledku toho se umělecká díla postupně berou jako obyčejné zboží a další umělecké a kulturní funkce se potlačují. Tudíž masová kultura, která má daleko více příjemců a tím i vyšší zisk, postupně vytlačuje kvalitní umění a kulturu.
- Technický faktor – moderní technologie jako je například televize, rozhlas, kino, nosiče zvuku nebo počítač vytvořily pro masovou kulturu vhodný základ a podporu.
- Globalizace – tento proces nabourává hranice mezi ostatními státy a jejich kulturami. Snáze se totiž šíří jednoduchá masová kultura než díla autentických národních kultur“.⁵⁴

Sak ve svém výzkumu zjistil, že zhruba třetinu svého bdělého stavu a většinu volného času tráví Češi s médii, což zásadně ovlivňuje lidské myšlení, názory, postoje

⁵³ SAK, P. *Média, informační technologie a kulturní úroveň české populace* – referát přednesený na mezinárodní konferenci „Kultura - priestor interdisciplinárneho myšlenka“ v Nitre 20. - 22. 9. 2004 [online]. 2004 [cit. 18. 4. 2015]. Dostupné na WWW: < <http://www.blisty.cz/art/19934.html> >.

⁵⁴ LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 36.

a životní styl. Díky mládeži začal klesat význam tištěných médií a více se začaly používat nové technologie jako počítače, internet, CD, DVD a mp3. Kvůli této digitalizaci se objevuje jakási propast mezi mladou generací a těmi staršími, a lidé se obecně odklánějí od tradiční kultury a umění.

Z výzkumu Pavla Mužíka⁵⁵ můžeme vyčíst, že z hlediska vztahu dospívajících lidí k médiím a jejich obsahu si dvě třetiny z nich vybírají hudbu, která je též jejich nejoblíbenějším mediálním tématem. Dalšími oblíbenými tématy jsou zpravodajství, zábava, móda, kino a film, sport nebo počítače. Méně oblíbenými tématy jsou pak ekonomika, kutilství nebo nemovitosti, které svým obsahem pro adolescenty ještě nejsou příliš aktuální a tím pádem jsou nezajímavé.

3.3.1 Televize a rádio

Silným médiem se stala právě televize, u které dnešní děti a mládež stráví nemalé množství času. Velká část mladých lidí pokládá za přirozené, že se budou bavit nebo spíše budou baveni bez vynaložení vlastního úsilí. Pro mnohé z nich jsou sport a další aktivní činnosti v jejich volném čase moc namáhavé, a tak sahají po pohodlnějším způsobu trávení svého času. Televize i rozhlas tento požadavek hravě splňují. Zasahují do sociálních, politických, ekonomických i výchovných oblastí, neomezují se na určitou věkovou skupinu a předkládají lidem informace a zábavu ať už z pohodlí domova nebo na cestách.

Televizní vysílání přináší představy okolního světa, a pokud sledujeme televizi několik hodin denně, naše představy mohou být blokovány těmi televizními, které v nás vyvolají fantazie a odvádějí nás od reálného světa. I když se může zdát, že televize je hlavně zdrojem odpočinku, ve skutečnosti nám zaplňuje mysl dalšími a dalšími obrazy a představami. Problémem je náplň televizních programů, a to nejen pro děti a mládež. Stále častěji se objevuje násilí, které se stalo téměř každodenní náplní televizního zpravodajství, akčních filmů i seriálů. Rodiče se mnohdy ani nezajímají, jaké programy jejich dítě sleduje a jak dlouho. Někdy také děti kvůli nedostatku komunikace mezi nimi a jejich rodiči raději „utíkají“ do virtuálního světa televize, mobilních telefonů a počítačů. Často pak nejsou schopné rozlišovat realitu od fikce.

⁵⁵ MUŽÍK, P. *Hudba v životě adolescentů. Hudební preference v souvislostech*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2009.

V současné době existuje nespočet hudebních kanálů v televizi i v rádiu, jejichž význam z hlediska obliby u dospívající mládeže byl vždy zdůrazňován. Současné výzkumy (Mužík 2009; Stratil 2014) ovšem ukazují, že dnešní mládež více využívá internet nebo mobilní telefon. Tuto tendenci podporuje fakt, že mladí lidé ovládají dobře práci s počítačem i internetem a novými technologiemi vůbec, a navíc tato média nabízí na rozdíl od televize a rozhlasu velkou míru interaktivity. Otázkami, jakou cestou se dnešní adolescenti dostávají k hudbě, se zabýval ve své diplomové práci P. Stratil.⁵⁶ Ve svém výzkumu zjistil, že přes rádio a televizi se k hudbě dostává jen velmi málo jedinců. A i když sledováním televize tráví poměrně hodně času, ve vztahu k hudbě ji považují spíše za doplněk, ve kterém občas najdou zajímavé tipy, podle nichž si pak vyhledají hudbu na internetu.

Na místě je jistě také zmínit hudební soutěžní pořady v televizi jako je např. *Česko hledá Superstar*, *Hlas ČeskoSlovenska*, *X Factor* a další, které se těší velké oblibě hlavně mezi mladými lidmi. Tyto soutěže zajisté ovlivnily nejednoho diváka, který je pravidelně sledoval. Ať už z hlediska odvysílání verzí známých i méně známých písní, kdy si diváci/posluchači prostřednictvím soutěžícího oblíbili píseň, kterou dříve neznali nebo třeba i píseň starší, kterou by si normálně ani neposlechli jen proto, že je z „jiné doby“. Nebo též z hlediska image a výkonů jednotlivých preferovaných soutěžících, kteří se stali idoly a vzory pro své fanoušky. Takové pořady jsou jasným příkladem masové kultury, která ovlivňuje každého z nás. I když například hudební kanály nesledujeme nebo neposloucháme hudební rozhlasové hitparády, na tyto soutěžní pořady se zajisté většina lidí alespoň jednou podívala jen proto, že byly zrovna v módě a probíhala na ně masivní reklama.

Každopádně i nadále platí, že využívání televize a rádia je pořád velmi častým způsobem trávení volného času. Tato média mají tedy v životě dospívajících stále významné postavení, a to zejména co se týče pravidelnosti, s jakou se jim věnují.

⁵⁶ STRATIL, P. *Hudební postoje dětí a jejich hodnotová orientace*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2014.

3.3.2 Počítače a internet

Počítače a internet jsou nezbytným a nesporně i každodenně využívaným doplňkem dnešní populace. Doba, ve které žijeme, je značně „zrychlená“, téměř vše se zálohuje a komunikuje prostřednictvím počítačů a elektronických databází offline i online na internetu. Většinou jsme tak nuceni počítače používat alespoň na základní úrovni. Moderní technologie dosáhly velkého vývoje a stále se vyvíjí kupředu – lidé dnes používají stolní počítače, notebooky, netbooky, tablety, „chytré“ mobilní telefony, které ve většině případů zastávají rovnocenné funkce. Nejenže jsou oproti dřívějším dobám nastaveny na možnost připojení k internetu, ale je také možné na nich používat mobilní (přenosný) internet pro notebooky atd., nebo internet v mobilu. Lidem se tak nabízí možnost stálého připojení téměř z kteréhokoliv místa, pochopitelně v závislosti na pokrytí sítě.

Počítače a hlavně internet se staly velmi oblíbenými společníky dětí a mládeže. Nabízí jim nepřeberné množství využití – pomineme-li základní funkci, kterou je poskytování zpráv a informací, dětem a mladým lidem slouží především k vyhledávání fotek a obrázků, videí, hudby, hraní online her, komunikaci a dalším. Děti tráví u počítače stále více času a rodiče mnohdy nevědí, jak velké množství času stráveného u počítače mají dětem vymezit, aby to bylo ještě v rámci rozumné úrovně. Je logické, že s rostoucím věkem děti budou potřebovat více času u počítače z důvodu plnění studijních povinností. Rodiče by se měli ale v každém případě zajímat o to, k čemu dítě počítač nebo internet využívá, a jak dlouho u něj denně sedí. Měli by se mu také pokusit nabídnout jiné alternativy v podobě společných rodinných aktivit a plánů.

Velké množství času stráveného u počítače dítěti neprospívá ani fyzicky ani psychicky. U počítače či notebooku sedí shrbené, zkroucené, při umělém osvětlení. Zároveň se tak izoluje od okolního světa, aktivit a přímého kontaktu se svou rodinou a přáteli. V dnešní době se totiž stále častěji mezi dětmi využívá virtuální elektronická komunikace – chaty, sociální sítě, maily, sms zprávy apod., která bohužel dostává často přednost před osobní komunikací a trávením společného času v přímém kontaktu. Podle výzkumu Českého Zdravotnického Fóra⁵⁷ z roku 2013 o životním stylu žáků

⁵⁷ PALGUTA, J. *Životní styl žáků základních škol v ČR* [online]. Praha : České Zdravotnické Fórum, 2013 [cit. 21. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.czf.cz/soubory/vyzkum_zsz/czf_prizkum_zaku.pdf>.

5. – 9. ročníků základních škol, 90% žáků už v 5. ročníku stráví u počítače aspoň 1–2 hodiny denně. V 15 letech tráví u počítače více než 3 hodiny denně dokonce dvě třetiny žáků.

3.3.2.1 Zdroje hudby na internetu, počítačové programy pro práci s hudbou

Podíváme-li se na nabídku aplikací a programů věnujících se konzumaci hudby nebo práci s hudbou a její úpravě, najdeme nepřeberné množství možností. Lidé tak mohou díky svému počítači, notebooku, tabletu apod. hudbu nejen poslouchat, ale otvírá se jim i možnost hudbu upravovat, přetvářet, ale i vytvářet její úplně novou podobu. Oproti minulým dobám se dnes dostaneme k mnoha programům a aplikacím, které jsou pro uživatele naprosto zdarma, ať už ke stažení na internetu nebo jsou již součástí koupeného zařízení.

Pokud se rozhodneme hudbu jen poslouchat nebo sledovat hudební videa pouze online, tzn. bez stažení do počítače, můžeme k tomu využít hned několik služeb. Asi nejznámějším zdrojem poslechu hudby na internetu je *YouTube*, který je zároveň i hlavním zdrojem videí – nabízí hudební videoklipy, filmy, seriály, ale i soukromá amatérská videa. Mnozí umělci mají na tomto serveru založené vlastní hudební kanály, v nichž najdeme jednotlivá alba a skladby pouze od jednoho konkrétního interpreta. Videa a písničky jsou k dispozici ke zhlédnutí a poslechu zdarma, i když občas bývají proloženy několikavteřinovou reklamou. Na podobném principu funguje i server *Dailymotion*. Další službou pro poslech hudby na internetu byl až donedávna *Grooveshark*, který se těšil velké oblibě mezi uživateli nejen z důvodu bohaté nabídky hudby nejrůznějších žánrů, ale vyznačoval se i příjemným a přehledným webovým prostředím. K 30. dubnu 2015 byl server zneprístupněn z důvodu autorských práv na skladby, které poskytoval. Mezi dalšími servery a aplikacemi pro poslech hudby zdarma můžeme jmenovat *Deezer* nebo *Spotify*, které ovšem vyžadují bezplatnou registraci. Na závěr můžeme zmínit ještě službu *SoundCloud*, která umožňuje poslech hudby bez registrace a navíc je hlouběji propojena se sociálními sítěmi, takže se hudba dá sdílet tím snadněji.

Co se týká stahování a ukládání hudby do počítače, i zde nabízí internet mnoho možností, jak se dostat ke skladbám a videím zdarma. Zde jmenujme například server *Ulož.to*, který je známý především velkou databází filmů a seriálů, ale najdeme tam

i hudební videa a skladby ve formátu mp3 či wma. Novější *Webshare* funguje obdobně, oba servery nabízí i verzi webu pro mobilní telefony, dále registraci zdarma nebo placenou VIP s výhodami, anebo třeba nahrávání vlastních souborů.

Pokud potřebujeme stáhnout video nebo píseň z *YouTube*, poslouží nám k tomu bezplatný program *A Tube Catcher*. Stačí do programu vložit adresu souboru a zvolit výstupní formát pro uložení. *A Tube Catcher* nabízí hodně variant – lze uložit celé video v různých formátech, ale i pouze zvukovou stopu v mp3, wma, wav, atd. Program umí také konvertovat již stažené soubory do jiného formátu.

Hudbu si lze pořídit i pomocí koupě na internetu přes online aplikace jako je *Google play* a *iTunes*, přes server *Amazon*, nebo přímo přes weby zpěváků, zpěvaček a hudebních skupin. Z dalších internetových obchodů pro nákup hudby jmenujme např. *Supraphononline* či *Bontonline*.

Pokud se rozhodneme hudbu upravovat, stříhat, mixovat, nebo vytvářet hudební videa, apod., můžeme využít placené programy, ale i pochopitelně programy bezplatné. Vedle již zmiňovaného *A Tube Catcheru* se pro úpravu hudby hodí program *Audacity*, který nabízí samotnou funkci stříhání hudby a další formy práce s hudbou jako např. zpomalení, zrychlení, ukončení „fadeout“ (do ztracena), překrývání hudebních stop, modifikaci stopy, a další. Pro vytváření a úpravu videa s možností vložení zvukové stopy jsou vhodné programy *Windows Movie Maker* nebo *Power Director*.

Na internetu můžeme najít různé online výukové materiály pro hudební výchovu, jsou k dispozici hudební hry nebo zajímavé interaktivní testy, které mohou využít jak učitelé, tak právě žáci, kteří si zábavnou formou zpestří své znalosti a dovednosti. Z online materiálů a aplikací uvádíme např. „Orchestr“⁵⁸, kde mají děti za úkol správně přiřadit hudební nástroj dle zvuku. Poté následuje krátký výklad o slyšeném nástroji, jeho obrázek a umístění v orchestru. Aplikace je v angličtině. Dalším zábavným online nástrojem může být „Virtuální keyboard“⁵⁹, taktéž v angličtině, kde se dá nastavit hudební nástroj (klavír, housle, flétna a další), dále bicí doprovod, lze také hrát akordy. Klávesy se ovládají buď klikáním myši, nebo lépe písmenky na klávesnici. Když si do internetového vyhledávače

⁵⁸ VITÁSEK, P. *Orchestr* [online]. VýukovéMateriály.eu, 25. 9. 2012 [cit. 30. 5. 2015] Dostupné na WWW <<http://www.vyukovematerialy.eu/hv.php>>, <<http://www.thirteen.org/publicarts/orchestra/orchestra03.swf>>.

⁵⁹ VITÁSEK, P. *Virtuální keyboard* [online]. VýukovéMateriály.eu, 31. 10. 2009 [cit. 30. 5. 2015] Dostupné na WWW <<http://www.vyukovematerialy.eu/hv.php>>, <http://www.bgfl.org/bgfl/custom/resources_fftp/client_ftp/ks2/music/piano/index.htm>.

zadáme hesla jako „hudební kvíz“, „hudební hry online“, „hudební testy online“, apod., najdeme nespočet odkazů, takže nabídka je jistě široká. Stačí jen dobře si vybrat.

Bylo by jistě dobré dětem ukázat práci s počítačovými programy, CD-ROMy a online aplikacemi, aby mohly objevovat hudbu a pracovat s ní prostřednictvím nových, jim velmi blízkých, technologií. Vyhledávání, poslouchání hudby přes internet a počítač, stříhání hudby a videa, vytváření vlastních hudebních mixů a nahrávek, nebo hraní hudebních her – to vše představuje pro mnoho dětí a mládeže lákavou cestu k objevování něčeho nového. Zároveň by je taková činnost mohla pomoci přiblížit k hudbě a posílit jejich vztah k ní.

Počítače samozřejmě nemohou nahradit hudební zkušenosti z „reálného světa“ – živý zpěv, fyzická hra na hudební nástroj, atd., které jsou pro dítě podstatnější. Ale dnešní moderní doba nám diktuje své podmínky a děti tráví u počítače nebo mobilního telefonu stále více času. Proč jim tedy neukázat další možnosti, jak tyto technologie využít a navíc se něco naučit?

3.3.2.2 Sociální sítě

V posledních pěti až šesti letech zažívají sociální sítě v České republice velký rozmach. Jen málokdo z mladší či střední generace neví, co je Facebook, Twitter, Instagram, apod. Tyto komunikační kanály slouží pro sdružování lidí stejných zájmů, přátelství či hledání bývalých i současných spolužáků nebo kolegů z práce. V současné době některé servery a weby spolupracují a nabízejí sdílení stejného příspěvku i mezi sebou. V praxi to znamená, že pokud máte účet na více sociálních sítích, které jsou vzájemně propojené, postačí jedno kliknutí myši a můžete stejný svůj příspěvek zveřejnit na více sociálních sítích zároveň.

Přes Facebook, Twitter a další mohou lidé sdílet fotky, videa, hudbu nebo jen tok svých současných myšlenek. Někteří lidé stráví chatováním a dopisováním si přes sociální sítě dokonce více času než vlastní reálnou komunikací se svými blízkými, rodinou a dalšími lidmi. To také přispívá k již zmíněné izolovanosti a chladnutí lidských vztahů, vázne a slábne osobní komunikace, na kterou lidé nemají čas.

Sociální sítě mají jistě spoustu výhod a nabízejí mnoho možností – lidé tam nacházejí ztracené kontakty na své spolužáky a přátele, sdružují se do nejrůznějších skupin dle zájmů

a potřeb, domlouvají si schůzky, navazují nové kontakty s lidmi ze své současné životní etapy, povídají si o všedních i nevšedních věcech, ať už přes soukromé zprávy, online chat, hromadné konverzace anebo veřejně na své „zdi“. Mohou se tak ale dostávat i k hudbě například přes hudební videoklip či píseň, kterou sdílel některý z jejich přátel, diskutovat o své oblíbené hudbě v některé ze skupin nebo sami přispět přeposláním skladby.

Užívání těchto kanálů ovšem má i své stinné stránky. V současné době se stále častěji řeší zabezpečení uživatelských účtů nejenom na sociálních sítích, ale i e-mailových adres nebo internetového bankovníctví. Pokud zůstaneme u serverů jako je např. Facebook, zjistíme, že registrace je opravdu velmi rychlou záležitostí v řádech několika minut. Na námitku, že je rychlost v dnešní době spíše výhodou, můžeme reagovat tak, že registrace je sice poměrně snadná a rychlá, ale neověřuje věk ani pravou identitu jedince. To jsou z našeho pohledu klíčové údaje, které mohou způsobovat budoucí potencionální problémy. Stane se tak, že svůj „profil“ na sociální síti si může vytvořit i 7 letý školák, který by dle nastavených pravidel⁶⁰ neměl na takové síti co dělat. A naopak dospělý jedinec se pak může vydávat za stejně staré dítě a dopisovat si s vybranými uživateli, kteří o jeho skutečné identitě netuší. Další úskalí mohou představovat fotografie a videa přidaná vlastním uživatelem nebo jeho přáteli. Stále častěji dochází hlavně mezi dětmi a dospívajícími k případům sdílení nechtěné fotografie nebo videa, ať už jimi samotnými nebo někým cizím. Takový příspěvek se velmi těžko dá vzít zpět, jelikož se ve většině případů rozšíří právě sdílením dalšími, mnohdy i úplně cizími, uživateli. Proto je třeba v první řadě rozmyslet a dobře zvážit, jaké příspěvky na internet vůbec přidávat a komu je zpřístupnit.

Sociální sítě vyplňují velkou část volného času žáků již od nízkého věku. Dle výzkumů z poslední doby⁶¹ používá sociální sítě 65% dívek a 40% chlapců ve věku 10 let a někteří žáci je používají ještě dříve. V 15 letech je používá prakticky každý. Průměrná denní aktivita z hlediska komunikace na těchto sítích se pohybuje mezi 2 až 4 hodinami.

⁶⁰ Minimální věk pro registraci na serverech Facebook a Twitter je 13 let. BENNETT, S. *Minimum age requirements: Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat, WhatsApp, Secret* [online]. Social Times, 2014 [cit. 26. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.adweek.com/socialtimes/social-media-minimum-age/501920>>.

⁶¹ PALGUTA, J. *Životní styl žáků základních škol v ČR* [online]. Praha : České Zdravotnické Fórum, 2013 [cit. 21. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.czf.cz/soubory/vyzkum_zsz/czf_pruzkum_zaku.pdf>.

3.3.3 Média a hudba

Pozice hudby a hlavně její dostupnost se díky vlivu masmédií změnila – hudba je nyní přístupná naprosto pro všechny, lidé ji mohou slyšet téměř ze všech stran. Vlivem moderních informačních a komunikačních technologií, a hlavně internetu, lidé nemusí poslouchat hudbu jen živě z rádia nebo chodit na koncerty. Rozmanitost hudebních žánrů a interpretů je v dnešní době opravdu velká, svět nám nabízí i vzdálenější hudební kultury, ke kterým lidé dřív neměli moc přístup. I když velký objem a přísun hudby zase na druhou stranu může v lidech limitovat jejich individuální osobní podněty a hudebně tvořivé činnosti. „Množství reprodukované hudby, pronikající do našeho života aniž si to přejeme, omezuje hudební aktivitu a hudební sebeuplatnění. Lidé se stali jen příjemci – konzumenty hotové reprodukované hudby a přestali hudbu provozovat amatérsky vlastními silami pro radost a potěšení. Hudby ze sdělovacích prostředků je používáno nadměrně, nefunkčně k dané životní situaci a k vlastní potřebě posluchače“. ⁶² Jsme totiž obklopeni hudbou opravdu skoro všude, mnohdy se ovšem nemůžeme rozhodnout dle sama sebe, jestli danou hudbu v určitou chvíli chceme poslouchat či nikoli. Hudbu slyšíme na rušných pracovištích, v kancelářích, v obchodních centrech, ale samozřejmě i v domácnostech, a dalších. Lidé si zvykli při hudbě pracovat, dělat úkoly, učit se, povídat si nebo dokonce spát.

Hromadné sdělovací prostředky výrazně ovlivňují hudební vkus a estetické cítění dětí, které napodobují své idoly z televize a rádia, ať už pěvecky nebo stylem chování a oblékání. Média však svým vlivem zasahují i do vyučovacího procesu ve škole. „Stále častějším poslechem užitkové hudby ze sdělovacích prostředků dítě získává jakýsi stereotyp, který mu pak brání v estetickém rozvoji a prožitku umělecké hudby. Kvůli tomu je také pro učitele stále složitější ukázat a přiblížit dětem posluchačsky náročnější hudbu a ohrožuje se tím tak i celý hudebně výchovný proces“. ⁶³

⁶² SEDLÁK, F. *Nové cesty hudební výchovy*. Praha : SPN, 1977, s. 40.

⁶³ LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010, s. 40.

Nová doba informačních a komunikačních technologií a především počítačů přináší do hudby novinku – hudbu může dělat téměř každý⁶⁴. Ve skutečnosti tomu tak opravdu je, neustálý přísun nové hudby a interpretů na hudební trh velmi ztěžuje přehlednost a orientaci na hudební scéně. Místo jednoho konkrétního hudebního zážitku se jich pro posluchače nabízí hned několik, které se vzájemně mohou překrývat a nebudou působit tak silně jako jeden jediný. Přemíra hudby navíc zároveň snižuje její uměleckou hodnotu, i proto se dnes můžeme setkat se spoustou hudby, jejíž kvalita není příliš vysoká. Posluchači jsou přesyceni množstvím populární hudby, která bohužel už často postrádá nějakou novou originální myšlenku. Mnoho tvůrců dnešní populární hudby originalitu nápadu příliš neuznává a naopak propaguje stále stejnou či podobnou, narychlo vytvořenou hudbu, která se pořád dokola obnovuje. „Dnešní hudební scéna je mixem starého a nového, objevují se neustále nová jména, která ovšem už druhý den nikdo nezná. Na druhou stranu tento stav přináší právě na klubové scéně větší žánrovou pestrost a barevnost, a tím i velkou svobodu“.⁶⁵

3.4 Mimoškolní umělecké zájmy a volnočasové aktivity

Domníváme se, že je důležité, aby rodiče podporovali i mimoškolní umělecké a hudební zájmy dítěte. Napomáhá tomu fakt, že když se hudbou v jakékoli podobě zabývá někdo z rodiny, dítě k ní má blíž. Ale i tzv. „nehudební“ rodiče, kteří se o hudbu nezajímají profesně ani ve volném čase, kteří o sobě tvrdí, že neumí zpívat ani hrát na hudební nástroj, by měli dítěti ukázat takové možnosti. Mohou s ním navštěvovat hudební pořady a koncerty pro děti, vyzkoušet nějaký hudební seminář nebo tábor atd.

Na každém rodiči je pak také ke zvážení, zda přihlásit dítě do hudebního kroužku, pěveckého sboru nebo do základní umělecké školy, kde by se dítě věnovalo hudbě pravidelně. A to, ať už pochází z hudební nebo obyčejné rodiny.

⁶⁴ FIALOVÁ, M. *Česká klubová scéna. Aspekty klubové scény a její vliv na hudebnost dospívající mládeže*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2007.

⁶⁵ Tamtéž, s. 37.

Zájem o hudbu pochopitelně nemůžeme někomu vnucovat nebo nařídít. Vychází především z vlastní motivace a chtění se naučit provozovat hudbu. Dítěti však můžeme nabídnout možnost věnovat se hudbě, vyzkoušet si, zda by ho to bavilo. Když bude dítě v hudebních činnostech úspěšné, budou ho takové činnosti bavit a projeví o ně zájem, měli bychom ho případně pak v jeho rozhodnutí podpořit.

Je zřejmé, že v životě člověka hraje velkou roli jeho rodinné zázemí, a to již od dětství. Zkušenosti a zážitky, které dítě zaznamená již v útlém věku, si vybaví i později. V životě dítěte hraje důležitou roli jednak hudební aktivita jeho rodičů, a rovněž aktivní účast samotného dítěte v hudebních kroužcích a pěveckých sborech už od malička. E. G. Schellenberg ve svém výzkumu⁶⁶ z roku 2006 zjistil, že lekce hudební výchovy v dětství/mládí mohou mít nevelký, i když důležitý vliv na rozvoj rozumových dovedností jedince a také jeho budoucí studijní úspěch. Velká většina respondentů jeho výzkumu, kteří se zmínili o provozování hudby v dětství nebo členství v dětském souboru, byla totiž studenty gymnázií. To, že hudba vede k lepšímu školnímu prospěchu dětí, uvádí ve své publikaci i Marek Franěk.⁶⁷ Poukazuje na několik výzkumů, které dokazují, že žáci a studenti, kteří se aktivně věnují hudbě, hrají na hudební nástroj, nebo se alespoň pohybují v hudebně aktivním prostředí, mají lepší školní prospěch. Zároveň ovšem upozorňuje na názory sociálních psychologů, že je třeba brát v úvahu i jiné vlivy kromě hudební výchovy. Podle nich se hře na hudební nástroj věnují děti převážně z „lepších rodin“ (alespoň dle výzkumů v USA a Velké Británii). V takových rodinách mají rodiče vyšší zájem o výchovu dítěte a jeho školní prospěch než v rodinách problematických.

Podle Fraňka hudba a její aktivní provozování přispívá nejen k lepším studijním výsledkům, ale ovlivňuje pozitivním způsobem i chování dětí a mládeže. Učení se hře na hudební nástroj totiž přispívá k lepší disciplinovanosti jedince, zlepšuje jeho koncentraci i schopnost relaxace, učí ho spolehlivosti a odpovědnosti. Takové děti mívají i vyšší motivaci k učení a chtějí dosahovat dobrých studijních výsledků. Často také mohou hudebně ovlivnit i svou rodinu, která začne pak častěji navštěvovat koncerty, nebo se aktivně zapojí do muzicírování.

⁶⁶ SCHELLENBERG, E. G. *Exposure to music: The truth about the consequences*. In McPHERSON, G. E. (Ed.) *The child as musician: A handbook of musical development*. Oxford : Oxford University Press, 2006.

⁶⁷ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha : Karolinum, 2007.

Autoři knihy *Hudební nástroj a naše dítě*, A. Ben-Tovim a D. Boyd, uvádějí, že dnešní pedagogové sami připouští, že „vzdělávání je příliš verbální a zaměřené na levou hemisféru, kdežto hraní na hudební nástroj je neverbální činnost, rozvíjí pravou mozkovou hemisféru a přispívá k celkové vyváženosti. Člověk tak snáze dosáhne naplnění svých studijních možností“.⁶⁸

Na otázku, zda stojí za to vynaložit čas, finance a energii, které jsou potřeba pro zvládnutí hry na hudební nástroj, můžeme odpovědět jen to, že v dnešní době může být takový proces dokonce smysluplnější než kdy předtím. Vedle samotné radosti z hudby a pozitivního vlivu na školní výkony, hra na nástroj posiluje sebevědomí a může být i jakousi očistnou terapií.⁶⁹ V dospělém věku pak přináší možnost se hudební výchově věnovat profesionálně jako hudebník v orchestru či na volné noze, jako učitel hudby nebo jako hudební terapeut. Aktivní provozování hudby většinou přináší člověku celoživotní radost, o kterou jsou lidé, kteří se hudbě nevěnují, ochuzeni.

3.5 Hudba v každodenním životě

I když se to mnohdy nezdá, hudba a nejrůznější zvuky nás obklopují téměř na každém kroku. Všude, kde se pohybujeme, na nás působí sluchové vjemy – od jemnějších zvuků doma či na pracovišti, hluku okolo dopravních komunikací nebo stavenišť, zpěvu ptáků ze zahrad a lesů, šumění vody a moře, až po lidskou řeč a křik. Některé jsou pro nás příznivé a přirozeně doplňují náš život, ostatní jsou zápornější a některé mohou i škodit. Stejně je na tom i hudba – může nás obohatit, utěšit nebo rozveselit, ale může nám i uškodit, například v případě vysoké hlasitosti.

⁶⁸ BEN-TOVIM, A., BOYD, D. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha : Portál, 2007, s. 11.

⁶⁹ Tamtéž, s. 12.

3.5.1 Hudba jako kulisa

Hudbu můžeme poslouchat dvojím způsobem – *pozorně*, když je hudba hlavní náplní toho, co zrovna děláme, anebo *nepozorně*, když se stane jedním z několika podnětů, které na nás v danou chvíli působí.⁷⁰ Právě druhý zmíněný způsob poslechu hudby ji využívá jako kulisu nebo jakýsi doprovod na pozadí k mnoha různým činnostem. Mnoho lidí si tak poslechem hudby zpříjemňuje své denní činnosti, jako např. jízdu v hromadné dopravě, jízdu autem, sportování, domácí práce, nebo učení i další duševní činnosti.

Logicky se nabízí otázka, jestli taková hudební kulisa nějak ovlivňuje kvalitu práce nebo činností, a nejen těch duševních. Franěk uvádí příklady výzkumů⁷¹ realizovaných na odlišných pracovištích, kdy bylo zjišťováno, zda hudba a okolní zvuky působí na pracující osoby, a jakým způsobem. Obecně se dospělo k závěru, že okolní hluk v kanceláři (např. zvonění telefonu, údery do klávesnice) zhoršuje soustředění a tedy i duševní výkon. Co se týče samotné hudby ve funkci kulisy, výsledky výzkumů se různí. Franěk uvádí výzkum, ve kterém bylo zjištěno, že poslech hudby zhoršuje výkon v úkolech, kde je potřeba koncentrace. Oproti tomu pozdější výzkumy, které vybral, ukázaly, že hudební kulisa zlepšila výkony studentů při běžné manuální práci nebo řešení kognitivního úkolu. Dále poukazuje na to, že když měli jedinci možnost sami si hudbu vybrat a poslouchat ji jen tehdy, když oni sami chtěli, kladně to ovlivnilo jejich práci i psychiku. Zároveň však vzniká jakýsi návyk, který si lidé na hudbu pěstují. Při jejím nedostatku pak mohou strádat, čímž také Franěk upozorňuje na důležitost hudby v každodenním životě.

Velmi záleží na druhu a struktuře poslouchané hudby. Jinak na nás působí hudba aktivační a jinak ta uklidňující. Můžeme však říci, že účinek a vliv hudební kulisy na každého člověka je velmi individuální a značně subjektivní. Zatímco jedni si učení a další duševní práce bez hudby nedovedou představit, druzí zase na takové činnosti potřebují naprosté ticho a hudba by je rušila.

⁷⁰ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha : Karolinum, 2007.

⁷¹ Tamtéž, s. 200-205.

3.5.2 Hudba v obchodě

Prostředí v obchodech a obchodních centrech je specifické a v každém případě na nás působí. Atmosférou nakupování netvoří jen odpovídající osvětlení, vůně, styl interiéru nebo hustota lidí v prostoru, ale i hudba, se kterou se v obchodech můžeme setkat a která celkovou atmosféru dokresluje. Jistě si vybavíme nejednu situaci, kdy jsme během nákupů mohli slyšet hudbu různého stylu a různé intenzity. Hlavním cílem obchodníků je vytvořit co nejpříjemnější atmosféru pro své zákazníky, aby byli ochotni utrácet peníze a znovu se do obchodu vracet. A právě hudba jim k tomu může pomoci. Zde můžeme uvést tzv. *hypotézu aktivace*⁷², která se zakládá na tvrzení, že např. rychlé tempo hudby nebo její vyšší hlasitost lépe aktivizují zákazníka, který pak bude mít větší chuť nakupovat.

Hudba v obchodním prostředí vystupuje také ve funkci zvukové nebo hudební kulisy, pokud je to zrovna hudba zákazníky preferovaná. Když se ovšem jedná o hudbu, která se zákazníkovi příliš nelíbí nebo je příliš nahlas, hudbu již nevnímá jako kulisu zpříjemňující nakupování, nýbrž ho od dalšího nakupování může odradit. Nemůžeme si totiž vybírat, jestli danou hudbu chceme zrovna poslouchat nebo jakou hlasitost by měla mít. Nezbyvá nám tedy nic jiného než v obchodě zůstat anebo v případě, že nás reprodukováná hudba hodně irituje, odejít.

3.5.3 Hudba v reklamě

Cílem reklamy je upoutat potencionální zájemce o nabízené produkty a přimět je, aby si zboží koupili. Když pomineme reklamní letáky, billboardy a další podobné formy prezentování reklamy, asi nejintenzivnější vliv má reklama v televizi nebo rádiu. Zde se opět nabízí výhodná možnost vložit do reklamy či upoutávky hudbu, která pomůže s propagací produktu nebo služby. Většinou autoři volí hudbu chytlavou, nějakým způsobem zapamatovatelnou, aby se divákům, posluchačům a zákazníkům v jednom, snadno vybavila a připomněla jim onen určitý produkt. Použití hudby v reklamě se převážně zakládá na metodě klasického podmiňování.⁷³ Za doprovodu hudby (u které předpokládáme, že se zákazníkovi bude líbit) seznámíme zákazníka s určitým zbožím, což

⁷² SMITH, P. C., CURNOW, R. „*Arousal hypothesis*“ and the effects of music on purchasing behavior. *Journal of Applied Psychology*, Vol 50, s. 255-256.

⁷³ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha : Karolinum, 2007.

u něj vyvolá pozitivní reakci právě díky slyšené hudbě. Pokud je určité zboží prezentováno za doprovodu stále stejné líbivé hudby, příjemce si k němu vytvoří kladnou asociaci. Ta se mu posléze vybaví i v obchodě, když uvidí dané zboží, již bez přítomnosti hudby z reklamy. Zákazník je pak při pohledu a nákupu konkrétního zboží ovlivněn příjemným pocitem, který si v sobě uchoval při sledování reklamy.

3.5.4 Účinky hudby

3.5.4.1 Pozitivní účinky hudby

Jak jsme již uvedli, několik výzkumů v minulých letech prokázalo, že hudební výchova a hudba obecně má kladný vliv na školní výsledky žáků a studentů. Jsme zároveň přesvědčeni, že hudba má velmi pozitivní vliv na celkový vývoj dítěte. Hudba ovlivňuje pozitivní naladění dítěte a zlepšuje vzájemnou interakci mezi rodičem a dítětem. „Nejde jen o vnímání rytmu, ale i harmonie a melodie. Hudba má hodně společného s matematikou, stimuluje mozek...U malých dětí se dosahuje nejlepších výsledků kombinací hudby a pohybu“.⁷⁴

Hudba je díky rytmizaci nápomocná při slabikování, při zpěvu si děti osvojují nová slova a jejich vyslovování a správné používání. Hudební sluch má také vliv na učení cizích jazyků, kdy dětem ulehčuje jejich studium tím, že dobře slyší melodii a zvuky příslušného jazyka, a lépe ho tak napodobí. Hudba děti rozvíjí i emocionálně. „Hudba je zdrojem kooperace, zábavy, společného vyladění, pomáhá prožívat pocity sounáležitosti“,⁷⁵ uvádí psycholog Jan Kulháněk z Centra Psychoterapie Anděl a znovu nabádá všechny rodiny a hlavně rodiče k tomu, aby si s dítětem zpívali, dělali rytmická cvičení na hudbu nebo tanečky již od velmi útlého věku.

Dle novodobých výzkumů, jak uvádí Eva Labusová, vlastní zpěv prospívá člověku fyzicky i psychicky. „Zpívání prohlubuje dýchání a okysličuje organismus...Zlepšuje imunitu, protože propojováním melodie, rytmu a tempa synchronizuje tělesné procesy. Zvyšuje fyzickou zdatnost a napravuje chybné držení těla. Při zpěvu dále dochází

⁷⁴ iDNES.cz. *Hudba pomáhá dětem se čtením, matematikou i emocemi* [online]. OnaDnes.cz, 10. 12. 2013 [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné na WWW <http://ona.idnes.cz/hudba-pozitivni-vliv-na-uceni-d2o-/deti.aspx?c=A131209_125100_deti_haa>.

⁷⁵ Tamtéž.

k aktivizaci mozkových částí účastných při vnímání a zpracovávání emocí. Při zpěvu zažíváme uvolnění a hlubokou relaxaci. Zpívání je prevencí proti depresi, protože odbourává stres - vede k vyplavování serotoninu a oxytocinu, hormonů štěstí. Zpíváme-li s někým nebo ve skupině, dochází navíc k tzv. rezonančnímu fenoménu neboli k sociálnímu souznění a k podpoře schopnosti vnímat druhé a snášet se s nimi“.⁷⁶

Poslech hudby nám v životě v mnohém pomáhá, může nás rozveselit, nabudit, ale i uklidnit nebo rozesmutnit. Zkrátka se pomocí hudby můžeme odreagovat od každodenního stresu a starostí. Záleží, jakou máme v danou chvíli náladu nebo do jaké nálady se chceme dostat.

3.5.4.2 Negativní účinky hudby

V současné době můžeme bohužel pozorovat i některé negativní aspekty, které s sebou hudba přináší. Díky hromadným sdělovacím prostředkům a nahrávací technice se hudba dostává čím dál častěji do pozice pouhé zvukové kulisy, která může ozvučovat kterákoli prostředí (např. kanceláře, sportoviště, již zmiňované obchody nebo dokonce čekárny u lékaře). Většinou jde o komerční hudbu, často nevelké umělecké kvality, která když je nesprávně dávkovaná a interpretovaná, může přinášet i záporné emoce a dokonce působit jako rizikový faktor pro naše zdraví.

Jedno z rizik spočívá ve zvukové intenzitě hudby. Ačkoli hlasitá hudba pro někoho může znamenat volnost a dodávat mu jistou míru svobody, příliš častý poslech takové hudby může ohrozit lidské zdraví. „Pokud je hlasitá hudba vnucována v nevhodných souvislostech nedobrovolně zúčastněným osobám, znečišťuje v podstatě akustickou složku životního prostředí a považujeme ji za hudební hluk“.⁷⁷ Vedle možného poškození sluchu vysoká intenzita hudby způsobuje únavu, snižuje psychickou i fyzickou odolnost. Poslech hlasité hudby při jízdě autem zase zvyšuje riziko případné nehody, omezení nebo dokonce ohrožení ostatních řidičů či složek integrovaného záchranného systému.

Nadměrný poslech hlučné hudby specifického typu můžeme přirovnat až k drogové závislosti. Někteří lidé se nechávají unášet hlasitými decibely na koncertech a diskotékách,

⁷⁶ LABUSOVÁ, E. *Děti a hudba* [online]. Internetový magazín MojeChytredite.cz, 17. 11. 2012 [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné na WWW <<http://magazin.mojechytredite.cz/vzdelavani/deti-a-hudba>>.

⁷⁷ SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013, s. 349.

kdy pomocí těchto „hudebních narkotik“ zapomínají na všední starosti a problémy, někdy i na celý okolní svět.

Jak jsme již zmínili, poslech hudby i její provozování má v životě člověka důležité místo. Pokud se dávákuje rozumně, prospívá naší emoční oblasti, má povzbuzující i relaxační účinky.

„Obklopíme-li své dítě hudbou, vkládáme do něj semínko velkolepého potenciálu, který může růst a našeho potomka všestranně obohacovat po celý jeho další život, vlastně až do pozdního stáří. Výzkumy ukazují, že pozitivní efekt zpívání a hraní působí i jako prevence pocitů osamění a degenerativních změn v mozku v seniorském věku“.⁷⁸

⁷⁸ LABUSOVÁ, E. *Děti a hudba* [online]. Internetový magazín MojeChytredite.cz, 17. 11. 2012 [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné na WWW <<http://magazin.mojechytredite.cz/vzdelavani/deti-a-hudba>>.

4 Výzkum mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dítěte

4.1 Předmět a cíle výzkumu

Předmětem výzkumu je zjištění současného stavu hudebně výchovného působení v rodinách, trávení volného času, role masmédií ve vztahu k hudbě a mládeži, vnímání hudby v každodenním životě, a dále zjištění aktuální úrovně hudebnosti žáků základní školy.

Cílem výzkumu je pak provést porovnání výsledků testu hudebnosti u žáků 4. – 7. ročníku ZŠ s analýzou dotazníku, který se věnuje mimoškolním aktivitám dětí ve vztahu k hudbě. Tímto porovnáním se pokusíme osvětlit význam mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dětí.

4.2 Základní pracovní hypotézy

Na základě dosavadních zkušeností a prostudované literatury byly stanoveny tyto pracovní hypotézy:

- 1) Dnešní rodinné prostředí nabízí dětem málo věkově přiměřených hudebních podnětů.
- 2) Nedostatek přiměřených hudebních stimulů se zákonitě projeví při utváření dětského vztahu k hudbě.
- 3) Dítě, které se aktivně věnuje hudbě i mimo školu, bude mít v prověrce hudebnosti lepší výsledky.
- 4) Při výběru hudby se žáci orientují dle názoru většiny.
- 5) Trávení volného času dnešní mládeže u počítače a na sociálních sítích omezuje jejich možnost trávit čas hudebními aktivitami.

4.3 Metodika a organizace výzkumu

Výzkum probíhal na ZŠ Libčická v Praze v průběhu dubna – května 2015 a zúčastnili se ho žáci 4. – 7. ročníku. Celkem se ho zúčastnilo 73 dětí. Šetření jsem prováděla ve dvou fázích.

První fázi tvořil dotazník o dvaceti otázkách, kterým jsem zjišťovala kvalitu hudebního prostředí v rodinách, osobní hudební aktivity, volnočasové aktivity, roli hromadně sdělovacích prostředků ve vztahu k hudbě, atd. Dotazník obsahoval jak uzavřené otázky s nabídkou možností, tak ty otevřené, kde děti odpovídaly libovolně dle skutečnosti.

Na základě analýzy dat z obdržených dotazníků jsem z každého ročníku vybrala tři žáky, pro jejichž výběr jsem zvolila následující kritéria:

- aktivní provozování hudebních aktivit v rodinách;
- chození na koncerty;
- hra na hudební nástroj;
- hudební výchova mimo školu.

Žáci byli voleni tak, aby tato fakta neplatila, platila ve střední míře a platila úplně. Do další fáze výzkumu tedy postoupilo celkem 12 žáků, z toho bylo 5 chlapců a 7 dívek.

Druhá část výzkumu probíhala formou kolektivní prověrky hudebnosti, jejímž cílem bylo zjistit aktuální úroveň hudebních schopností vybraných žáků. Test se skládal ze čtrnácti úkolů a prověřoval hudební sluch, rytmické cítění, tonální cítění, harmonické cítění a hudební paměť. Všechny otázky, kromě jedné, byly uzavřené s výběrem možností. Ukázky v testu jsem hrála na klavír, případně vytleskávala rytmické úryvky.

Na závěr jsem s dětmi ještě vedla krátký rozhovor, kterým jsem zjišťovala detaily k jejich odpovědím z prvního dotazníku. Okruhy a témata rozhovoru:

- Sleduje dítě v televizi hudební soutěže jako je např. *SuperStar*, *X Factor*, *Hlas, ČeskoSlovensko má talent*, atd.;
- V případě, že má dítě profil na některé sociální síti, kolik času na ní denně stráví a čím;
- Povídá si dítě o své oblíbené hudbě s kamarády;

- Jak se dítě dostává k hudebním nahrávkám;
- Jak na dítě působí nebo může působit hudba – klady a zápory

4.4 Interpretace výsledků výzkumu

4.4.1 Analýza dotazníkového šetření

Dotazník jsem vyhodnocovala po jednotlivých ročnících, kde jsem u uzavřených otázek sečetla celkový počet odpovědí u nabízených možností, u otevřených otázek jsem se odpovědi snažila zařadit do nějaké zobecňující kategorie, některé zajímavé odpovědi jsem se rozhodla přímo vypsát. Pro lepší přehlednost někde uvádím i grafy a tabulky. Tam, kde děti mohly kroužkovat více možností, je počet odpovědí a výpočet procent u jednotlivých možností uveden vždy vzhledem k celkovému počtu žáků v daném ročníku.

Celé znění dotazníku je uvedeno v příloze.

4.4.1.1 Čtvrtý ročník

1) Kdo z rodiny se aktivně věnuje hudbě:

Z celkového počtu 17 respondentů 11 dětí uvedlo, že nikdo z rodiny nehraje na žádný hudební nástroj. Matka hraje v 1 případě na klavír, otec hraje ve 2 případech na kytaru, z toho 1 ještě na piano. Ve 2 případech hraje sourozenec na kytaru, 1 sourozenec hraje na zobcovou flétnu, další na klavír. V 1 případě hrají prarodiče na piano, další na klarinet.

Tabulka 1 - Hra na nástroj v rodinách 4. roč.

ANO	NE
6 (35%)	11 (65%)

Tabulka 2 - Zpěv v rodinách 4. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	0 (0%)	10 (59%)	7 (41%)
otec	0 (0%)	4 (24%)	13 (76%)
sourozenec	7 (44%)	4 (25%)	5 (31%)
prarodiče	2 (12%)	5 (29%)	10 (59%)

1 žákyně nevyplnila položku se sourozencem, protože je jedináček.

2) Kdo z rodiny si s dítětem zazpívá a jak často:

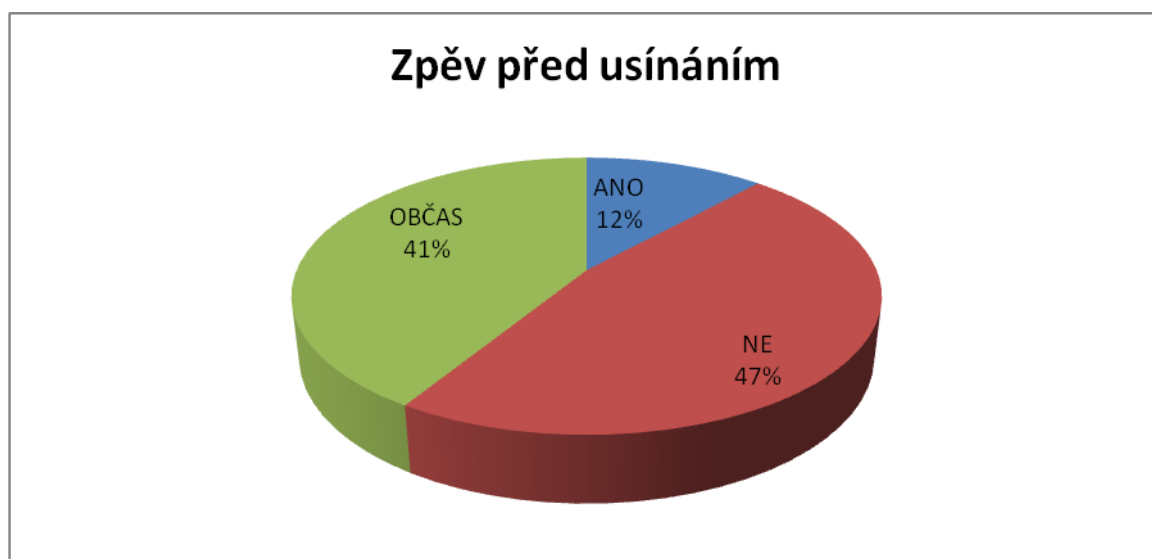
Tabulka 3 - Kdo si s dítětem zazpívá 4. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	1 (6%)	9 (56%)	6 (38%)
otec	0 (0%)	3 (21%)	11 (79%)
sourozenec	3 (24%)	5 (38%)	5 (38%)
prarodiče	3 (18%)	5 (29%)	9 (53%)

1 dítě nevyplnilo položku matky, 3 děti nevyplnily položku otce. 4 děti nevyplnily položku sourozence.

3) Zpívali rodiče svému dítěti při usínání, když bylo malé:

Graf 1 - Zpěv před usínáním 4. roč.

ano – 2; občas – 7; ne – 8

4) Zpívá dítě rádo:

7 (41%) dětí zakroužkovalo odpověď ANO (často), 3 (18%) ANO (příležitostně). 7 (41%) žáků označilo odpověď NE.

5) Při jaké příležitosti zpívá dítě nejčastěji:

Počet odpovědí a výpočet procent u každé možnosti je uváděn vždy vzhledem k celkovému počtu 17 žáků.

Tabulka 4 - Příležitosti ke zpěvu 4. roč.

a. ve škole při HV	13 (76%)
b. s kamarády mimo školu	5 (29%)
c. na koncertě (jako posluchač)	2 (12%)
d. na koncertě/veřejném vystoupení (jako zpěvák/zpěvačka ve sboru či sólově)	1 (6%)
e. doma o samotě nebo při poslechu hudby	12 (71%)
f. s rodinou	1 (6%)
g. jiné:	5 (29%)

g. jiné: „Na oslavě.“, „Když mám náladu.“, „Když uspávám Ivu, které jsou tři měsíce.“, „Narozeniny, příležitostně.“, „Na táboře se skautem u ohně.“

6) Hraje dítě na hudební nástroj:

10 (59%) žáků uvedlo, že nehraje na žádný hudební nástroj, z toho 3 by se chtěli naučit hrát (bicí, keyboard, bubny, kytara).

6 (35%) žáků hrálo na hudební nástroj v minulosti, z toho 2 žákyně dodávají, že by se chtěly naučit hrát na kytaru.

1 (6%) žákyně hraje na kytaru.

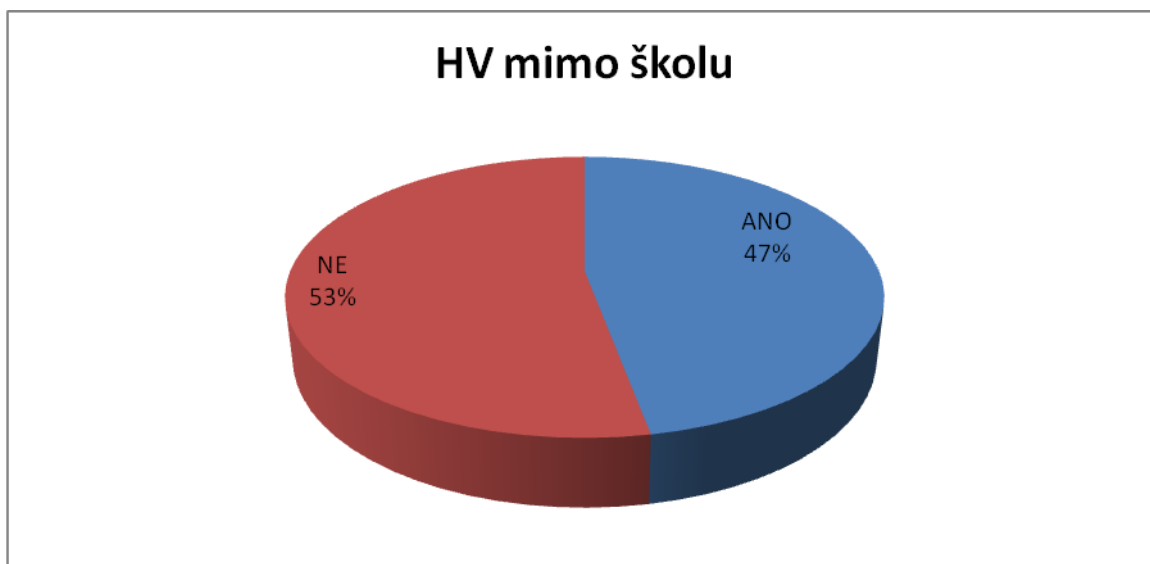
7) Chodí dítě s někým z rodiny a přátel na koncerty:

Tabulka 5 - Návštěvnost koncertů 4. roč.

ANO	NE	OBČAS
2 (12%)	5 (29%)	10 (59%)

8) Věnuje se dítě hudební výchově mimo školu:

Graf 2 - Hudební výchova mimo školu 4. roč.

Ano – 8; Ne – 9

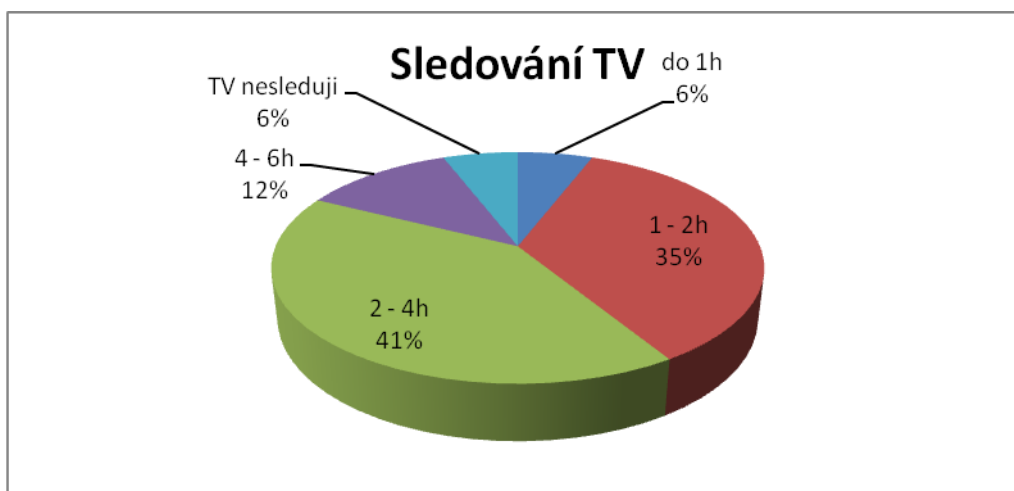
Tabulka 6 - Hudební výchova mimo školu 4. roč.

a. zpívám ve sboru nebo sólově	0 (0%)
b. hraji na hudební nástroj v ZUŠ nebo pod vedením soukromého učitele	1 (13%)
c. chodím do tanečního kroužku	7 (88%)
d. jezdím na hudební tábory	0 (0%)
e. chodím na všeobecnou hudební nauku	2 (25%)
f. navštěvuji hudební kroužek	1 (13%)
g. jiné:	0 (0%)

Výpočet procent je uveden vzhledem k celkovému počtu 8 dětí, které se věnují hudební výchově.

9) Kolik hodin denně stráví dítě sledováním televize:

Graf 3 - Sledování televize během dne 4. roč.

Do 1 h: 1

1–2 h: 6

2–4 h: 7

4–6 h: 2

Televizi nesledují: 1

10) Jaké programy dítě nejčastěji v TV sleduje:

Počet odpovědí a výpočet procent u každé možnosti je uváděn vzhledem k celkovému počtu 17 žáků.

Tabulka 7 - Programy v televizi 4. roč.

Dokumentární	1 (6%)
Zpravodajství	1 (6%)
Pohádky	4 (24%)
Hudební pořady	1 (6%)
Sportovní	8 (47%)
Filmy a seriály (české i zahraniční produkce)	13 (76%)
Talkshow	0 (0%)
Zábavné	9 (53%)
jiné	0 (0%)

11) Sleduje dítě v televizi hudební kanály (Óčko, MTV...):

Tabulka 8 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 4. roč.

ANO	NE
12 (71%)	5 (29%)

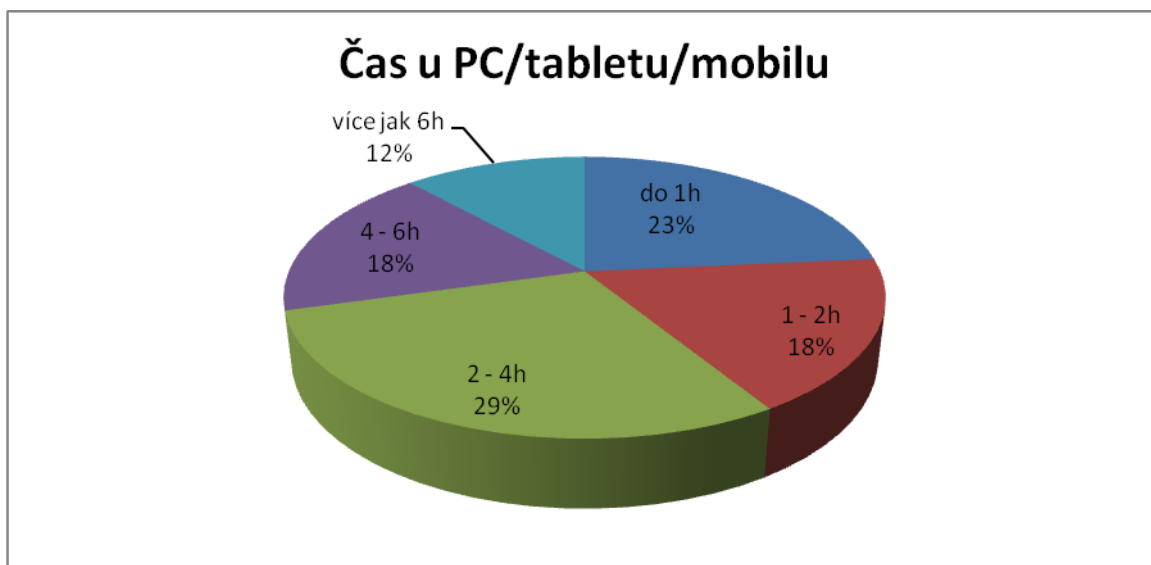
12) Všímá si dítě hudby v reklamě v televizi a rádiu:

13 (76%) žáků zakroužkovalo ANO, z toho 6 (46%) uvedlo konkrétní reklamu. Uvádím odpovědi: „Magnum.“, „Hokej, na pivo.“, „V reklamě na vybarvovací kabelky.“, „Aquila.“, „V reklamě na Aquilu.“, „Na Strážnické brambůrky.“

4 (24%) žáci označili odpověď NE (hudbu v reklamě nevnímám).

13) Jak dlouho stráví dítě u počítače, tabletu, mobilu:

Graf 4 - Čas strávený u počítače, notebook, tabletu, mobilu 4. roč.

Do 1 h: 4

1–2 h: 3

2–4 h: 5

4–6 h: 3

Více jak 6 h: 2

Nemám pc/tablet/notebook/mobil: 0

14) Má dítě profil na sociální síti:

Tabulka 9 - Profil na sociálních sítích 4. roč.

ANO	NE
14 (82%)	3 (18%)

15) Používá dítě počítačové programy pro práci s hudbou a videem:

15 (88%) dětí uvedlo, že nepoužívá žádný počítačový program pro práci s hudbou a videem.

2 (12%) děti označily odpověď ANO, z toho konkrétní program uvedl 1 žák. „*Easy MP3 downloader, N7 Player.*“

16) Oblíbený styl hudby, písně, interpreti:

Zde děti většinou uváděly svého oblíbeného zpěváka, zpěvačku či kapelu. Mezi českými interprety se nejčastěji objevovala jména *Ben Cristovao*, *Sebastian*, skupina *Slza*, *Tři sestry* nebo *Chinaski*.

Ze zahraničních skupin se objevovala nejvíce *One Direction*, dále zpěvačka *Jennifer Lopez* a *Katy Perry*. Několikrát zde byla zmíněna i argentinská zpěvačka *Martina Stoessel*.

Své místo ovšem u dětí ze 4. ročníku našel i *Michal David* nebo *Zdeněk Svěrák* a *Jaroslav Uhlíř*.

17) Kdy nejčastěji dítě poslouchá hudbu:

Tabulka 10 - Činnosti při poslechu hudby 4. roč.

a. při učení, vypracovávání úkolů	2 (12%)
b. při cestování hromadnou dopravou	6 (35%)
c. při cestování autem	8 (47%)
d. s přáteli/rodinou	8 (47%)
e. při sportu	4 (24%)
f. soustředím se jen na hudbu (nic jiného při poslechu nedělám)	5 (29%)
g. při usínání	5 (29%)
h. hudbu neposlouchám	2 (12%)
ch. jiné	7 (41%)

Ch. jiné: „Po škole.“, „Zamčenej v pokoji.“, „Při tanci.“, „Skoro všude a vždy.“, „Když nevím, co dělat.“, „Na tancování.“, „V mém pokojíku.“

18) Jak si dítě vybírá hudbu:

Tabulka 11 - Výběr hudby 4. roč.

a. podle mých oblíbených zpěváků	10 (59%)
b. podle hudebních časopisů, hudebních pořadů a hitparád v rádiu a TV	3 (18%)
c. podle oblíbenosti na internetu	6 (35%)
d. nechám si poradit od kamarádů	6 (35%)
e. nechám si poradit od někoho z rodiny	3 (18%)

19) Z jakého zdroje dítě poslouchá hudbu nejčastěji:

Tabulka 12 - Zdroje poslechu hudby 4. roč.

a. rádio	3 (18%)
b. televize	1 (6%)
c. CD	1 (6%)
d. mp3/mp4 přehrávač nebo mobilní telefon	7 (41%)
e. počítač/notebook/tablet	6 (35%)
f. internet (YouTube, apod.)	12 (71%)

20) Nejčastější způsob trávení volného času:

Nejvíce děti uváděly pobyt venku, dále práci u počítače a internetu, poslech písniček, tanec a sport.

4.4.1.2 Pátý ročník

1) Kdo z rodiny se aktivně věnuje hudbě:

Z celkového počtu 20 respondentů 11 dětí uvedlo, že nikdo z rodiny nehraje na žádný hudební nástroj. Matka hraje ve 2 případech na kytaru, z toho v 1 ještě na klavír a ukulele. 1 žák uvedl, že jeho matka hraje na zobcovou flétnu. Ve 2 případech hraje otec na zobcovou flétnu, z toho 1 ještě na trumpetu. V 1 případě otec hraje na saxofon, další na kytaru a 1 na harmoniku. Pouze v 1 případě hraje sourozenec na hudební nástroj – na zobcovou flétnu. Ve 2 případech hrají prarodiče na piano, z toho jedni ještě na příčnou flétnu. 1 žák uvedl, že prarodiče hrají na kytaru a harmoniku.

Tabulka 13 - Hra na nástroj v rodinách 5. roč.

ANO	NE
9 (45%)	11 (55%)

Tabulka 14 - Zpěv v rodinách 5. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	4 (20%)	8 (40%)	8 (40%)
otec	1 (5%)	7 (35%)	12 (60%)
sourozenec	4 (27%)	4 (27%)	7 (46%)
prarodiče	3 (18%)	6 (35%)	8 (47%)

Ve 4 případech nebylo zpívání u sourozence vyplněno (předpokládáme, že je dítě jedináček), ve 3 případech nebyl zpěv vyplněn u prarodičů.

2) Kdo z rodiny si s dítětem zazpívá a jak často:

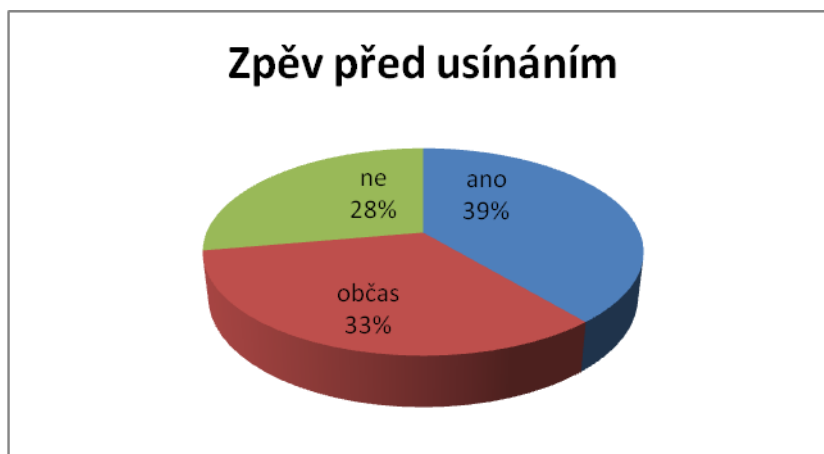
Tabulka 15 - Kdo si s dítětem zazpívá 5. roč

	často	občas	nezpívá
matka	3 (15%)	9 (45%)	8 (40%)
otec	1 (5%)	8 (40%)	11 (55%)
sourozenec	3 (18%)	7 (41%)	7 (41%)
prarodiče	4 (20%)	6 (30%)	10 (50%)

3 děti nevyplnily položku sourozence.

3) Zpívali rodiče svému dítěti při usínání, když bylo malé:

Graf 5 - Zpěv před usínáním 5. roč.

ano – 7; občas – 6; ne – 5; 2 děti otázku nevyplnily.

4) Zpívá dítě rádo:

12 (60%) dětí zakroužkovalo odpověď ANO (často), 8 (40%) ANO (příležitostně). Nikdo neoznačil odpověď NE.

5) Při jaké příležitosti zpívá dítě nejčastěji:

Počet odpovědí a výpočet procent u každé možnosti je uváděn vždy vzhledem k celkovému počtu 20 žáků.

Tabulka 16 - Příležitosti ke zpěvu 5. roč.

a. ve škole při HV	15 (75%)
b. s kamarády mimo školu	7 (35%)
c. na koncertě (jako posluchač)	2 (10%)
d. na koncertě/veřejném vystoupení (jako zpěvák/zpěvačka ve sboru či sólově)	2 (10%)
e. doma o samotě nebo při poslechu hudby	14 (70%)
f. s rodinou	7 (35%)
g. jiné:	8 (40%)

g. jiné: „*Při tanci.*“, „*Když poslouchám mp3.*“, „*O Vánocích.*“, „*Doma.*“, „*Když jsem smutná nebo když jsem veselá.*“, „*U táboráku.*“, „*V autě.*“

6) Hraje dítě na hudební nástroj:

3 (15%) žáci sdělili, že hrají na hudební nástroj (housle, kytara, harmonika), z toho 1 žákyně dodává, že by chtěla hrát na piano. Další 3 (15%) žákyně označily rovněž odpověď ANO (hrají na klavír, klávesy a kytaru), dále ale uvedly, že v minulosti ještě hrály na jiný hudební nástroj (kontrabas, saxofon, v 1 případě byly 2 hudební nástroje – ukulele a kytara).

7 (35%) žáků uvedlo, že na nějaký hudební nástroj hrálo v minulosti, z toho 5 dodává, že by se na nějaký hudební nástroj chtělo naučit (nejčastěji na klavír – ve 3 případech, dále bubny, kytara, harfa, harmonika).

7 (35%) žáků nehraje na žádný hudební nástroj, z toho 3 by se chtěli naučit hrát (na trubku, kytaru a na bicí).

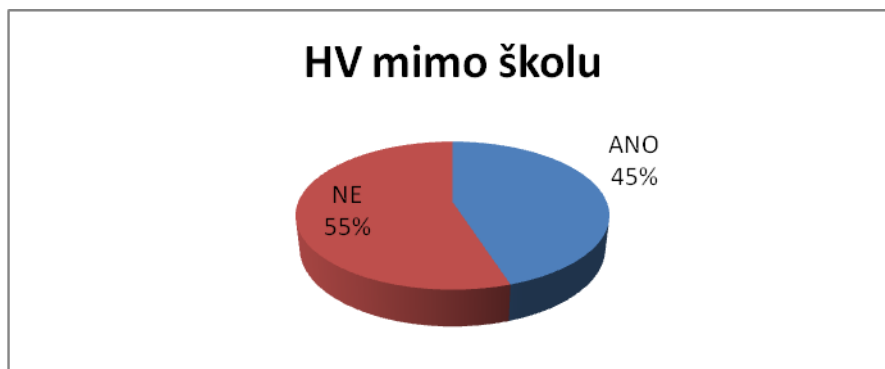
7) Chodí dítě s někým z rodiny a přátel na koncerty:

Tabulka 17 - Návštěvnost koncertů 5. roč.

ANO	NE	OBČAS
5 (25%)	10 (50%)	5 (25%)

8) Věnuje se dítě hudební výchově mimo školu:

Graf 6 - Hudební výchova mimo školu 5. roč.

Ano – 9; Ne – 11

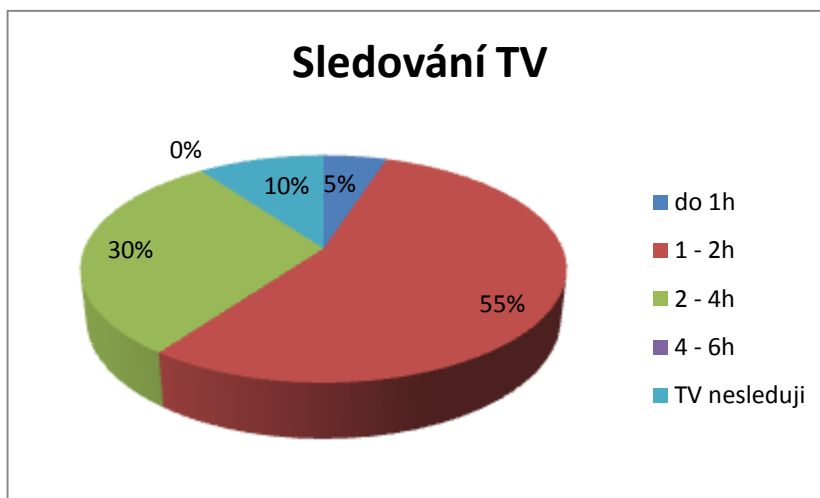
Tabulka 18 - Hudební výchova mimo školu 5. roč.

a. zpívám ve sboru nebo sólově	1 (11%)
b. hraji na hudební nástroj v ZUŠ nebo pod vedením soukromého učitele	6 (67%)
c. chodím do tanečního kroužku	8 (89%)
d. jezdím na hudební tábory	0 (0%)
e. chodím na všeobecnou hudební nauku	0 (0%)
f. navštěvuji hudební kroužek	0 (0%)
g. jiné:	0 (0%)

Výpočet procent je uveden vzhledem k celkovému počtu 9 dětí, které se věnují hudební výchově.

9) Kolik hodin denně stráví dítě sledováním televize:

Graf 7 - Sledování televize během dne 5. roč.

Do 1 h: 1

1–2 h: 11

2–4 h: 6

4–6 h: 0

Televizi nesledují: 2

10) Jaké programy dítě nejčastěji v TV sleduje:

Tabulka 19 - Programy v televizi 5. roč.

Dokumentární	8 (40%)
Zpravodajství	4 (20%)
Pohádky	2 (10%)
Hudební pořady	7 (35%)
Sportovní	6 (30%)
Filmy a seriály (české i zahraniční produkce)	12 (60%)
Talkshow	1 (5%)
Zábavné	11 (55%)
jiné	1 (5%)

Jiné: vaření

11) Sleduje dítě v televizi hudební kanály (Óčko, MTV...):

Tabulka 20 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 5. roč.

ANO	NE
10 (50%)	10 (50%)

12) Všímá si dítě hudby v reklamě v televizi a rádiu:

12 (60%) dětí uvedlo konkrétní reklamu či skladbu. Uvádím odpovědi: „CocaCola (Vánoce).“, „Aquilla. Neříkej mi baby.“, „Kika.“, „Z lásky k Česku.“, „Aquas babe – voda.“, „Rýže Riso.“, „Get now.“, „Na Samsung.“, „Na pizzu.“, „Na Evropu 2.“, „Samsung galaxy S6.“, „Mall.cz“

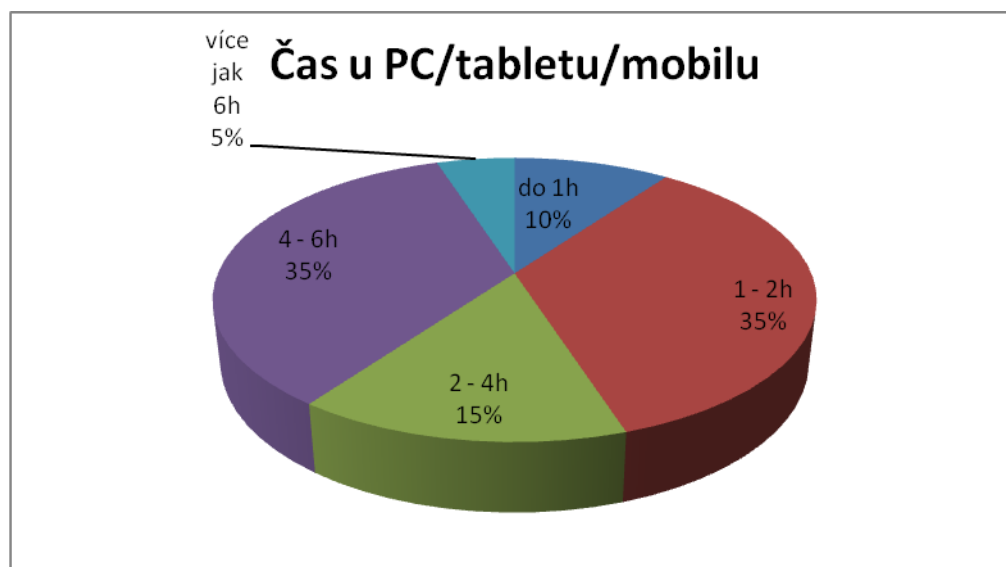
2 (10%) děti zakroužkovaly rovněž ANO, konkrétní reklamu ale neuvedly: „Reklamy o jídle nebo chytlavé.“, „Když je něco nového, tak melodie.“

5 (25%) dětí označilo odpověď ANO, tedy že hudbu v reklamě vnímají, ovšem uvedly, že si konkrétní reklamu nepamatují.

1 (5%) žákyně zakroužkovala NE (hudbu v reklamě nevnímám).

13) Jak dlouho stráví dítě u počítače, tabletu, mobilu:

Graf 8 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 5. roč.

Do 1 h: 2

1–2 h: 7

2–4 h: 3

4–6 h: 7

Více jak 6 h: 1

Nemám pc/tablet/notebook/mobil: 0

14) Má dítě profil na sociální síti:

Tabulka 21 - Profil na sociálních sítích 5. roč.

ANO	NE
16 (80%)	4 (20%)

15) Používá dítě počítačové programy pro práci s hudbou a videem:

13 (65%) všech dětí uvedlo, že nepoužívá žádný počítačový program pro práci s hudbou a videem.

7 (35%) dětí označilo odpověď ANO. 1 žák uvedl, že používá program na rapování, název však neuvádí. 3 děti uvedly program k upravování videí – „*Sony Vegas*“, další 2 „*Movie maker*“. Další odpovědi: „*XSplit*.“, „*Camtasia Studio*.“

16) Oblíbený styl hudby, písně, interpreti:

V tomto ročníku většinou děti psaly také interprety, někdo si vzpomněl i na název skladby. Z českých se objevovala jména podobně jako ve 4. ročníku, tzn. *Sebastian*, skupina *Slza*, nově přibyl *Tomáš Klus*. Ze zahraničních to byl *Bruno Mars*, *Ariana Grande*, *Avicii* a *Demi Lovato*.

Dvě děti uvedly, že poslouchají rockové skupiny *Imagine Dragons* a *ACDC*.

Z oblíbených písní uved' me *Severní vítr*, *Take me to church*.

17) Kdy nejčastěji dítě poslouchá hudbu:**Tabulka 22 - Činnosti při poslechu hudby 5. roč.**

a. při učení, vypracovávání úkolů	4 (20%)
b. při cestování hromadnou dopravou	4 (20%)
c. při cestování autem	10 (50%)
d. s přáteli/rodinou	5 (25%)
e. při sportu	4 (20%)
f. soustředím se jen na hudbu (nic jiného při poslechu nedělám)	8 (40%)
g. při usínání	5 (25%)
h. hudbu neposlouchám	0 (0%)
ch. jiné	4 (20%)

Ch. jiné: „Při tančení.“, „Když jsem smutná.“, „Výtvarka.“, „Při jídle.“

18) Jak si dítě vybírá hudbu:**Tabulka 23 - Výběr hudby 5. roč.**

a. podle mých oblíbených zpěváků	13 (65%)
b. podle hudebních časopisů, hudebních pořadů a hitparád v rádiu a TV	5 (25%)
c. podle oblíbenosti na internetu	4 (20%)
d. nechám si poradit od kamarádů	9 (45%)
e. nechám si poradit od někoho z rodiny	4 (20%)

3 děti ještě pod otázku napsaly svou odpověď – podle toho, jak se jim písnička líbí.

19) Z jakého zdroje dítě poslouchá hudbu nejčastěji:**Tabulka 24 - Zdroje poslechu hudby 5. roč.**

a. rádio	9 (45%)
b. televize	1 (5%)
c. CD	2 (10%)
d. mp3/mp4 přehrávač nebo mobilní telefon	9 (45%)
e. počítač/notebook/tablet	4 (20%)
f. internet (YouTube, apod.)	12 (60%)

20) Nejčastější způsob trávení volného času:

Stejně jako ve 4. ročníku děti nejčastěji ve volném čase chodí ven na hřiště nebo se psem, další častou možností bylo sledování televize, hraní her na počítači, poslech písniček. Tanci a sportu se věnuje asi 5 žáků, ostatní uváděli také četbu a hraní si s hračkami nebo sourozencem.

4.4.1.3 Šestý ročník

1) Kdo z rodiny se aktivně věnuje hudbě:

Z celkového počtu 19 respondentů 7 dětí uvedlo, že nikdo z rodiny nehraje na žádný hudební nástroj. Matka hraje v 5 případech na kytaru, stejně jako otec. V 1 případě hraje otec na djembe (africký buben). V 1 případě hraje sourozenec na klavír, v dalším na flétnu. V 1 případě hraje na piano a kytaru. V 1 případě hrají prarodiče na klavír, další na kytaru, další na flétnu. 1 žákyně uvedla, že prarodiče hrají na kytaru a piano.

Tabulka 25 - Hra na nástroj v rodinách 6. roč.

ANO	NE
12 (63%)	7 (37%)

Tabulka 26 – Zpěv v rodinách 6. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	4 (21%)	7 (37%)	8 (42%)
otec	0 (0%)	5 (26%)	14 (74%)
sourozenec	3 (16%)	8 (42%)	8 (42%)
prarodiče	3 (16%)	5 (26%)	11 (58%)

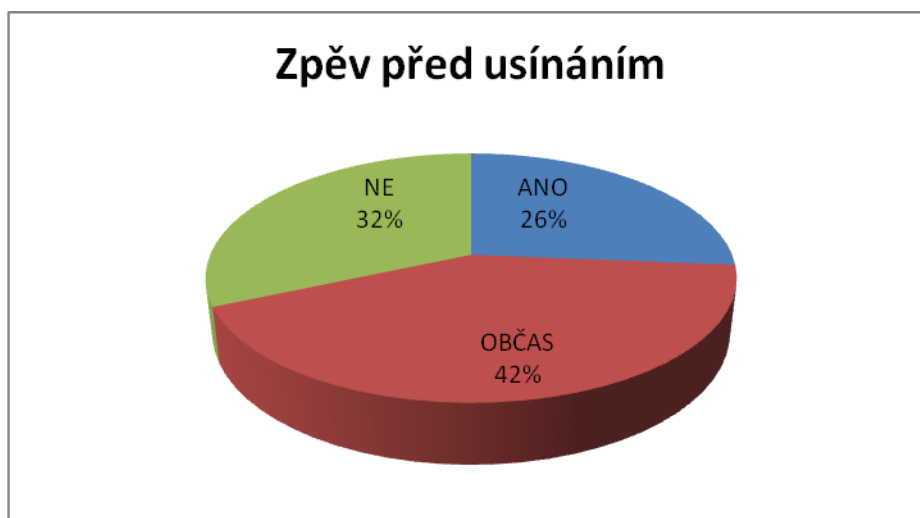
2) Kdo z rodiny si s dítětem zazpívá a jak často:

Tabulka 27 - Kdo si s dítětem zazpívá 6. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	3 (16%)	8 (42%)	8 (42%)
otec	1 (5%)	4 (21%)	14 (74%)
sourozenec	3 (16%)	6 (32%)	10 (52%)
prarodiče	2 (11%)	5 (26%)	12 (63%)

3) Zpívali rodiče svému dítěti při usínání, když bylo malé:

Graf 9 - Zpěv před usínáním 6. roč.

ano – 5; občas – 8; ne – 6

4) Zpívá dítě rádo:

4 (21%) děti zakroužkovaly odpověď ANO (často), 13 (68%) ANO (příležitostně). 2 (11%) žáci označili odpověď NE.

5) Při jaké příležitosti zpívá dítě nejčastěji:

Počet odpovědí a výpočet procent u každé možnosti je uváděn vždy vzhledem k celkovému počtu 19 žáků.

Tabulka 28 - Příležitosti ke zpěvu 6. roč.

a. ve škole při HV	10 (53%)
b. s kamarády mimo školu	7 (37%)
c. na koncertě (jako posluchač)	3 (16%)
d. na koncertě/veřejném vystoupení (jako zpěvák/zpěvačka ve sboru či sólově)	0 (0%)
e. doma o samotě nebo při poslechu hudby	17 (89%)
f. s rodinou	8 (42%)
g. jiné:	3 (16%)

g. jiné: „*Při cestě do školy.*“, „*Na táboře.*“ 1 žákyně neuvedla příležitost.

6) Hraje dítě na hudební nástroj:

3 (16%) žáci sdělili, že hrají na hudební nástroj (2 na klavír, 1 žákyně na klavír a na kytaru).

7 (37%) žáků uvedlo, že na nějaký hudební nástroj hrálo v minulosti, z toho 5 dodává, že by se na nějaký hudební nástroj chtělo naučit (ve 4 případech na kytaru, v 1 na bicí, housle a akordeon).

9 (47%) žáků nehraje na žádný hudební nástroj, z toho 4 by se chtěli naučit hrát (ve 2 případech na klavír, v dalších 2 na kytaru).

7) Chodí dítě s někým z rodiny a přátel na koncerty:

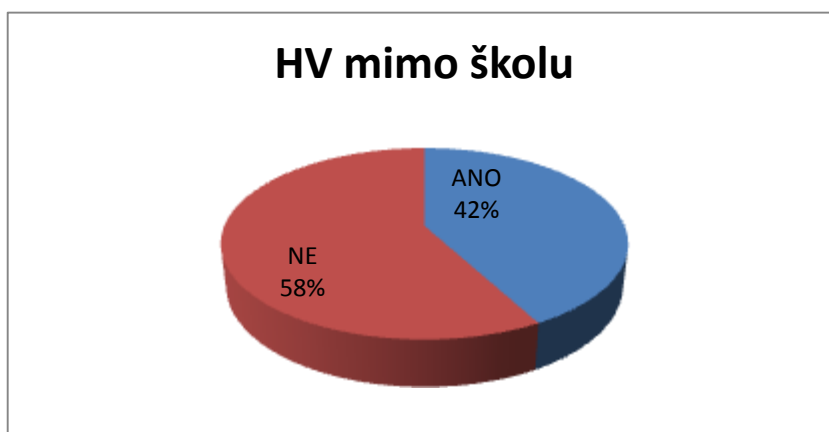
Tabulka 29 - Návštěvnost koncertů 6. roč.

ANO	NE	OBČAS
3 (17%)	8 (44%)	7 (39%)

1 žák otázku nevyplnil.

8) Věnuje se dítě hudební výchově mimo školu:

Graf 10 - Hudební výchova mimo školu 6. roč.

Ano – 8; Ne – 11

Tabulka 30 - Hudební výchova mimo školu 6. roč.

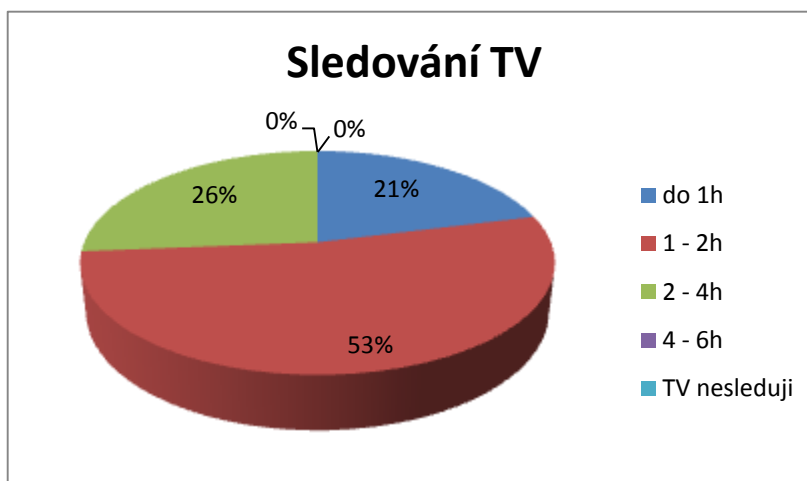
a. zpívám ve sboru nebo sólově	1 (5%)
b. hraji na hudební nástroj v ZUŠ nebo pod vedením soukromého učitele	2 (11%)
c. chodím do tanečního kroužku	6 (32%)
d. jezdím na hudební tábory	2 (11%)
e. chodím na všeobecnou hudební nauku	0 (0%)
f. navštěvuji hudební kroužek	0 (0%)
g. jiné:	4 (21%)

g. jiné: „Zpívám na táborech.“, „Poslouchám hudbu.“, „Babička mě učí na klavír a zpívat.“, „Zpívám, když poslouchám hudbu.“

Výpočet procent je uveden vzhledem k celkovému počtu 8 dětí, které se věnují hudební výchově.

9) Kolik hodin denně stráví dítě sledováním televize:

Graf 11 - Sledování televize během dne 6. roč.

Do 1 h: 4

1–2 h: 10

2–4 h: 5

4–6 h: 0

Televizi nesledují: 0

10) Jaké programy dítě nejčastěji v TV sleduje:

Tabulka 31 - Programy v televizi 6. roč.

Dokumentární	5 (26%)
Zpravodajství	4 (21%)
Pohádky	4 (21%)
Hudební pořady	5 (26%)
Sportovní	6 (32%)
Filmy a seriály (české i zahraniční produkce)	12 (63%)
Talkshow	3 (16%)
Zábavné	11 (58%)
jiné	1 (5%)

Jiné: horory

11) Sleduje dítě v televizi hudební kanály (Óčko, MTV...):

Tabulka 32 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 6. roč.

ANO	NE
13 (68%)	6 (32%)

12) Všímá si dítě hudby v reklamě v televizi a rádiu:

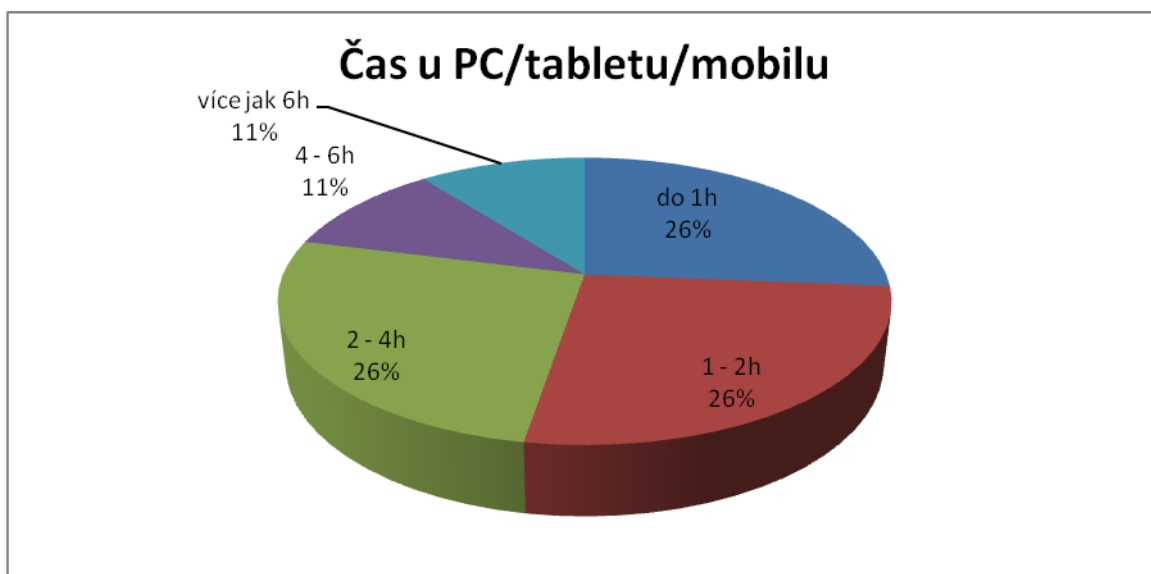
13 (68%) žáků zakroužkovalo ANO, z toho 7 (54%) uvedlo konkrétní reklamu. Uvádím odpovědi: „Reklama na čistou vodu Aquilu nebo něco takového.“, „Windows 8.“, „Aquila.“, „Paula, to je hvězda.“, „Tesco, Tesco song.“, „Pepsi.“

5 (26%) žáků zakroužkovalo NE (hudbu v reklamě nevnímám).

1 (6%) žák otázku nevyplnil.

13) Jak dlouho stráví dítě u počítače, tabletu, mobilu:

Graf 12 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 6. roč.

Do 1 h: 5

1–2 h: 5

2–4 h: 5

4–6 h: 2

Více jak 6 h: 2

Nemám pc/tablet/notebook/mobil: 0

14) Má dítě profil na sociální síti:

Tabulka 33 - Profil na sociálních sítích 6. roč.

ANO	NE
16 (84%)	3 (16%)

15) Používá dítě počítačové programy pro práci s hudbou a videem:

9 (47%) dětí uvedlo, že nepoužívá žádný počítačový program pro práci s hudbou a videem.

10 (53%) dětí označilo odpověď ANO, z toho konkrétní program uvedlo 6 (60%) žáků. „Windows Media Player, BS player.“, „iMovie – stříhání pobytů v zahraničí, jako nějaký videodeniček s hudbou, baví mě to.“, „Na mobilu mám video maker. Dám tam fotky, videa a hudbu a ono mi to tvoří film.“, „YouTube.“, „Camtasia.“, „Pinacle pro zpracování rodinných filmů.“

16) Oblíbený styl hudby, písně, interpreti:

I v 6. ročníku žáci napsali spíše interpreta než píseň a styl hudby. České zpěváky opět reprezentovali Sebastian, skupina Slza a Ben Cristovao. Zahraniční jména se také opakovala jako ve 4. a 5. ročníku: Ariana Grande, Katy Perry, Bruno Mars. Nově přibyla americká zpěvačka Taylor Swift nebo rapper Eminem.

17) Kdy nejčastěji dítě poslouchá hudbu:

Tabulka 34 - Činnosti při poslechu hudby 6. roč.

a. při učení, vypracovávání úkolů	7 (37%)
b. při cestování hromadnou dopravou	10 (53%)
c. při cestování autem	12 (63%)
d. s přáteli/rodinou	8 (42%)
e. při sportu	2 (11%)
f. soustředím se jen na hudbu (nic jiného při poslechu nedělám)	4 (21%)
g. při usínání	5 (26%)
h. hudbu neposlouchám	0 (0%)
ch. jiné	5 (26%)

Ch. jiné: „Když jdu se psem. Při diskotéce.“, „Když o víkendu vstávám.“, „Když hraju hry.“, „Při hraní na počítači, stále poslouchám hudbu.“, „Uklízení pokoje.“

18) Jak si dítě vybírá hudbu:

Tabulka 35 - Výběr hudby 6. roč.

a. podle mých oblíbených zpěváků	9 (47%)
b. podle hudebních časopisů, hudebních pořadů a hitparád v rádiu a TV	6 (32%)
c. podle oblíbenosti na internetu	4 (21%)
d. nechám si poradit od kamarádů	6 (32%)
e. nechám si poradit od někoho z rodiny	3 (16%)

1 žákyně ještě pod otázku napsala svou odpověď – podle toho, jak se jí písnička líbí.

19) Z jakého zdroje dítě poslouchá hudbu nejčastěji:

Tabulka 36 - Zdroje poslechu hudby 6. roč.

a. rádio	5 (26%)
b. televize	3 (16%)
c. CD	1 (5%)
d. mp3/mp4 přehrávač nebo mobilní telefon	11 (58%)
e. počítač/notebook/tablet	6 (32%)
f. internet (YouTube, apod.)	12 (63%)

20) Nejčastější způsob trávení volného času:

V 6. ročníku děti tráví volný čas hlavně sportováním a hraním na počítači, další častou možností bylo i chození ven a poslech hudby. Méně časté možnosti byly hraní se sourozencem, kroužky nebo čtení. 1 žákyně uvedla, že ve volném čase zpívá a překládá anglické písně, aby jim rozuměla.

4.4.1.4 Sedmý ročník

1) Kdo z rodiny se aktivně věnuje hudbě:

Z celkového počtu 17 respondentů 7 dětí uvedlo, že nikdo z rodiny nehraje na žádný hudební nástroj.

Matka hraje ve 2 případech na kytaru, v dalších 2 na flétnu a piano. Otec hraje ve 3 případech na kytaru, z toho v 1 ještě na piano. V 1 případě hraje otec na foukací harmoniku. Ve 4 případech hraje sourozenec na kytaru, v dalších 3 na flétnu. V 1 případě hraje sourozenec na piano, v dalším na housle. V 1 případě hrají prarodiče na kytaru, v dalším na piano a flétnu.

Tabulka 37 - Hra na nástroj v rodinách 7. roč.

ANO	NE
10 (59%)	7 (41%)

Tabulka 38 - Zpěv v rodinách 7. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	2 (12%)	7 (41%)	8 (47%)
otec	2 (12%)	3 (18%)	12 (70%)
sourozenec	3 (18%)	7 (41%)	7 (41%)
prarodiče	1 (6%)	3 (18%)	13 (76%)

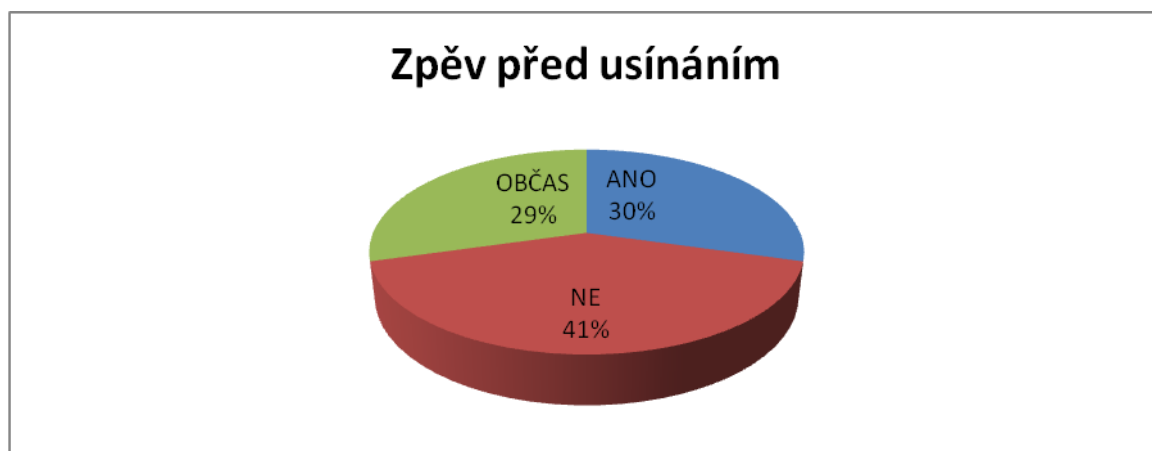
2) Kdo z rodiny si s dítětem zazpívá a jak často:

Tabulka 39 - Kdo si s dítětem zazpívá 7. roč.

	často	občas	nezpívá
matka	1 (6%)	6 (35%)	10 (59%)
otec	0 (0%)	4 (24%)	13 (76%)
sourozenec	4 (24%)	4 (24%)	9 (52%)
prarodiče	2 (12%)	4 (24%)	11 (64%)

3) Zpívali rodiče svému dítěti při usínání, když bylo malé:

Graf 13 - Zpěv před usínáním 7. roč.

ano – 5; občas – 5; ne – 7

4) Zpívá dítě rádo:

4 (24%) děti zakroužkovaly odpověď ANO (často), 7 (41%) ANO (příležitostně). 6 (35%) žáků označilo odpověď NE.

5) Při jaké příležitosti zpívá dítě nejčastěji:

Počet odpovědí a výpočet procent u každé možnosti je uváděn vždy vzhledem k celkovému počtu 17 žáků.

Tabulka 40 - Příležitosti ke zpěvu 7. roč.

a. ve škole při HV	5 (29%)
b. s kamarády mimo školu	6 (35%)
c. na koncertě (jako posluchač)	3 (18%)
d. na koncertě/veřejném vystoupení (jako zpěvák/zpěvačka ve sboru či sólově)	2 (12%)
e. doma o samotě nebo při poslechu hudby	13 (76%)
f. s rodinou	4 (24%)
g. jiné:	2 (12%)

g. jiné: „*Se sebou pro zábavu.*“ „*Nikdy.*“

6) Hraje dítě na hudební nástroj:

1 (6%) žákyně hraje na hudební nástroj – na tenorovou zobcovou flétnu.

4 (24%) žáci uvedli, že hráli na hudební nástroj v minulosti, z toho 2 žákyně dodávají, že by se chtěly naučit hrát na klavír a kytaru.

12 (70%) žáků zakroužkovalo odpověď NE, z toho 5 by se chtělo naučit hrát (elektrické klávesy, bubny, klavír, kytara).

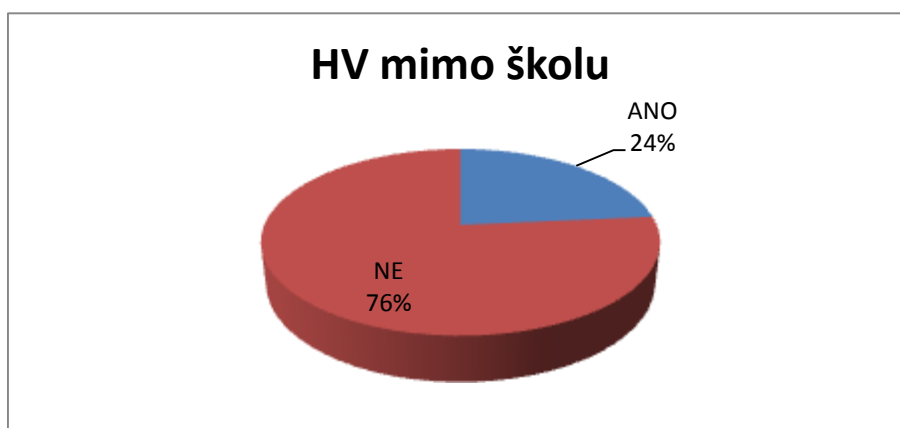
7) Chodí dítě s někým z rodiny a přátel na koncerty:

Tabulka 41 - Návštěvnost koncertů 7. roč.

ANO	NE	OBČAS
2 (12%)	9 (53%)	6 (35%)

8) Věnuje se dítě hudební výchově mimo školu:

Graf 14 - Hudební výchova mimo školu 7. roč.

Ano – 4; Ne – 13

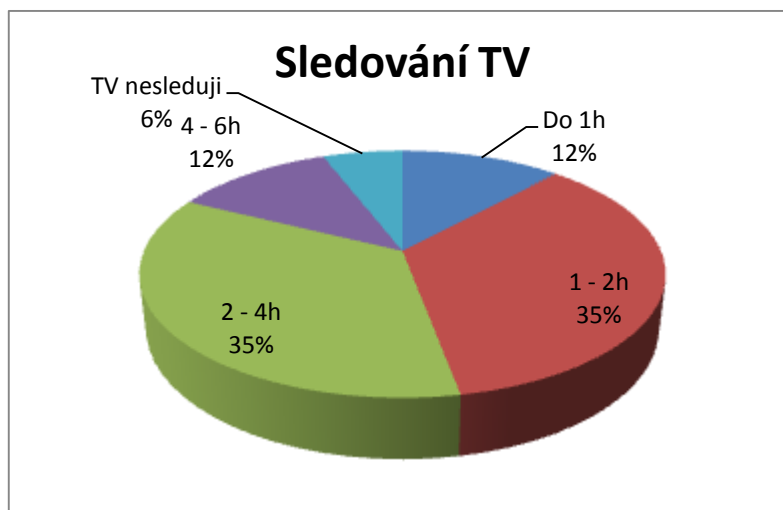
Tabulka 42 - Hudební výchova mimo školu 7. roč.

a. zpívám ve sboru nebo sólově	1 (25%)
b. hraji na hudební nástroj v ZUŠ nebo pod vedením soukromého učitele	1 (25%)
c. chodím do tanečního kroužku	1 (25%)
d. jezdím na hudební tábory	0 (0%)
e. chodím na všeobecnou hudební nauku	2 (50%)
f. navštěvuji hudební kroužek	2 (50%)
g. jiné:	0 (0%)

Výpočet procent je uveden vzhledem k celkovému počtu 4 dětí, které se věnují hudební výchově.

9) Kolik hodin denně stráví dítě sledováním televize:

Graf 15 - Sledování televize během dne 7. roč.

Do 1 h: 2

1–2 h: 6

2–4 h: 6

4–6 h: 2

Televizi nesledují: 1

10) Jaké programy dítě nejčastěji v TV sleduje:

Tabulka 43 - Programy v televizi 7. roč.

Dokumentární	2 (12%)
Zpravodajství	1 (6%)
Pohádky	1 (6%)
Hudební pořady	2 (12%)
Sportovní	5 (29%)
Filmy a seriály (české i zahraniční produkce)	14 (82%)
Talkshow	3 (18%)
Zábavné	12 (70%)
jiné	0 (0%)

11) Sleduje dítě v televizi hudební kanály (Óčko, MTV...):

Tabulka 44 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 7. roč.

ANO	NE
11 (69%)	5 (31%)

1 žák na otázku neodpověděl.

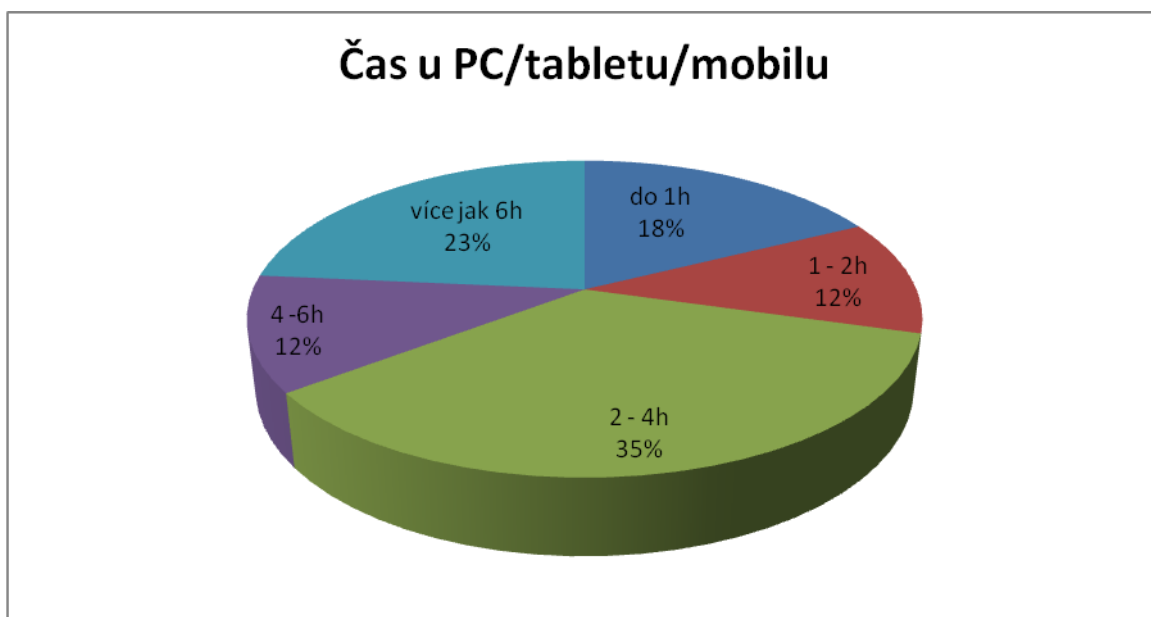
12) Všímá si dítě hudby v reklamě v televizi a rádiu:

10 (59%) žáků označilo ANO a uvedlo konkrétní reklamu. Uvádím odpovědi: „*V reklamě na Aquilu.*“, „*BeBe, Riso.*“, „*Old Spice.*“, „*Aquila (voda) čistá jak láska.*“, „*Neříkej mi baby.*“, „*Na Aquilu.*“, „*BeBe, Riso, Aquila.*“, „*Na BeBe.*“, „*První reklama na mall.cz*“, „*V té reklamě na tu pitnou vodu (neříkej mi baby).*“

7 (41%) žáků zakroužkovalo NE (hudbu v reklamě nevnímám).

13) Jak dlouho stráví dítě u počítače, tabletu, mobilu:

Graf 16 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 7. roč.

Do 1 h: 3

1–2 h: 2

2–4 h: 6

4–6 h: 2

Více jak 6 h: 4

Nemám pc/tablet/notebook/mobil: 0

14) Má dítě profil na sociální síti:

Tabulka 45 - Profil na sociálních sítích 7. roč.

ANO	NE
13 (76%)	4 (24%)

15) Používá dítě počítačové programy pro práci s hudbou a videem:

12 (71%) žáků uvedlo, že nepoužívá žádný počítačový program pro práci s hudbou a videem.

5 (29%) dětí označilo odpověď ANO a všichni uvedli název konkrétního programu: „*Spotify k poslechu hudby.*“, „*Photo Grid na vytváření videí s hudbou.*“, „*Movie Maker a Magisto na stříhání videí, např. z dovolené.*“, „*Avermedia.*“, „*Ano, program na dělání videí z fotek pro kamarádky = spojím společné fotky do 1 videa (video show).*“

16) Oblíbený styl hudby, písně, interpreti:

Nejoblíbenějšími českými interprety byli *Michal David* a *Tomáš Klus*. Ze zahraničních žáci nejčastěji jmenovali opět zpěvačku *Taylor Swift*, *Arianu Grande*, ale také i skupinu *Nickelback*.

Některé děti uvedly, že poslouchají hudbu ve stylu hip hop a street dance.

17) Kdy nejčastěji dítě poslouchá hudbu:

Tabulka 46 - Činnosti při poslechu hudby 7. roč.

a. při učení, vypracovávání úkolů	3 (18%)
b. při cestování hromadnou dopravou	9 (53%)
c. při cestování autem	11 (65%)
d. s přáteli/rodinou	4 (24%)
e. při sportu	5 (29%)
f. soustředím se jen na hudbu (nic jiného při poslechu nedělám)	2 (12%)
g. při usínání	4 (24%)
h. hudbu neposlouchám	1 (6%)
ch. jiné	1 (6%)

Ch. jiné: „Furt, je jedno, kde.“

18) Jak si dítě vybírá hudbu:

Tabulka 47 - Výběr hudby 7. roč.

a. podle mých oblíbených zpěváků	6 (35%)
b. podle hudebních časopisů, hudebních pořadů a hitparád v rádiu a TV	4 (24%)
c. podle oblíbenosti na internetu	6 (35%)
d. nechám si poradit od kamarádů	5 (29%)
e. nechám si poradit od někoho z rodiny	3 (18%)

19) Z jakého zdroje dítě poslouchá hudbu nejčastěji:

Tabulka 48 - Zdroje poslechu hudby 7. roč.

a. rádio	4 (24%)
b. televize	2 (12%)
c. CD	0 (0%)
d. mp3/mp4 přehrávač nebo mobilní telefon	10 (59%)
e. počítač/notebook/tablet	5 (29%)
f. internet (YouTube, apod.)	11 (65%)

20) Nejčastější způsob trávení volného času:

Volný čas tráví žáci 7. ročníku sportem, hraním na počítači, chatováním na sociálních sítích, ale také chozením ven. Z dalších možností jmenujme poslech hudby, sledování televize a účast na zájmových kroužcích.

4.4.1.5 Porovnání některých výsledků dotazníku mezi třídami

Tabulka 49 - Zpívá dítě rádo 4. - 7. roč.

	ANO (často + příležitostně)	NE
4. ročník	59%	41%
5. ročník	100%	0%
6. ročník	89%	11%
7. ročník	65%	35%
Celkem ze všech ročníků	79%	21%

Tabulka 50 - Hra na nástroj mezi dětmi 4. - 7. roč.

	ANO	NE
4. ročník	6%	94%
5. ročník	30%	70%
6. ročník	16%	84%
7. ročník	6%	94%
Celkem ze všech ročníků	15%	85%

Tabulka 51 - Návštěvnost koncertů 4. - 7. roč.

	ANO + OBČAS	NE
4. ročník	71%	29%
5. ročník	50%	50%
6. ročník	56%	44%
7. ročník	47%	53%
Celkem ze všech ročníků	56%	44%

Tabulka 52 - Hudební výchova mimo školu 4. - 7. roč.

	ANO	NE
4. ročník	47%	53%
5. ročník	45%	55%
6. ročník	42%	58%
7. ročník	24%	76%
Celkem ze všech ročníků	40%	60%

Tabulka 53 - Nejčastější příležitosti ke zpěvu 4. - 7. roč.

4. ročník	Ve škole při HV	76%
5. ročník	Ve škole při HV	75%
6. ročník	Doma o samotě/při poslechu	89%
7. ročník	Doma o samotě/při poslechu	76%

Tabulka 54 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 4. - 7. roč.

	ANO	NE
4. ročník	71%	29%
5. ročník	50%	50%
6. ročník	68%	32%
7. ročník	69%	31%
Celkem ze všech ročníků	65%	35%

Tabulka 55 - Čas strávený u PC/tabletu/mobilu 4. - 7. roč.

	Do 1 h	1–2 h	2–4 h	4–6 h	Víc jak 6 h	Nemá
4. ročník	23%	18%	29%	18%	12%	0%
5. ročník	10%	35%	15%	35%	5%	0%
6. ročník	26%	26%	26%	11%	11%	0%
7. ročník	18%	12%	35%	12%	23%	0%
Celkem	19%	23%	26%	19%	13%	0%

Tabulka 56 - Vlastnictví profilu na sociální síti 4. - 7. roč.

	ANO	NE
4. ročník	71%	29%
5. ročník	80%	20%
6. ročník	84%	16%
7. ročník	76%	24%
Celkem ze všech ročníků	78%	22%

Tabulka 57 - Nejčastější výběr hudby k poslechu 4. - 7. roč.

	Dle oblíbených interpretů	Dle oblíbenosti na internetu	Dle doporučení od kamarádů
4. ročník	59%	35%	35%
5. ročník	65%	20%	45%
6. ročník	47%	21%	32%
7. ročník	35%	35%	29%
Celkem	52%	28%	35%

Tabulka 58 - Nejčastější zdroj poslechu hudby 4. - 7. roč.

	Internet (YouTube apod.)	Mp3/Mp4 přehrávač/mobil	Počítač/tablet/notebook
4. ročník	71%	41%	35%
5. ročník	60%	45%	20%
6. ročník	63%	58%	32%
7. ročník	65%	59%	29%
Celkem	65%	51%	29%

Tabulka 59 - Používání programů pro práci s hudbou a videem 4. - 7. roč.

	ANO	NE
4. ročník	12%	88%
5. ročník	35%	65%
6. ročník	53%	47%
7. ročník	29%	71%
Celkem ze všech ročníků	32%	68%

Tabulka 60 - Oblíbená hudba 4. - 7. roč.

4. ročník	Sebastian, Ben Cristovao, Slza, Tři Sestry, Chinaski; One Direction, Jennifer Lopez, Martina Stoessel, Katy Perry
5. ročník	Sebastian, Slza, Tomáš Klus; Bruno Mars, Demi Lovato, Ariana Grande, Avicii
6. ročník	Sebastian, Ben Cristovao, Slza; Bruno Mars, Katy Perry, Ariana Grande, Taylor Swift, Eminem
7. ročník	Michal David, Tomáš Klus; Ariana Grande, Taylor Swift, Nickelback

Tabulka 61 - Trávení volného času 4. - 7. roč.

4. ročník	Venku, u počítače, poslech hudby, sport
5. ročník	Venku, u počítače, poslech hudby, sport
6. ročník	Sport, u počítače, venku, poslech hudby
7. ročník	Sport, u počítače, venku, poslech hudby

4.4.2 Výsledky prověrky hudebnosti

Prověrce hudebnosti byly podrobeny jen některé děti, které byly vybrány na základě předem daných kritérií.⁷⁹ Celkem se jí zúčastnilo 12 žáků, z toho 5 chlapců a 7 dívek. Zadání prověrky hudebnosti je uvedeno v příloze.

Pro vyhodnocení kolektivní prověrky hudebnosti jsem se rozhodla využít skupinový protokol⁸⁰, kde vertikálně uvádím jména žáků a horizontálně názvy jednotlivých úkolů. Odpovědi jsem hodnotila pomocí bodů – 1 bod znamená správnou odpověď, 0 bodů špatnou nebo chybějící odpověď. V každém úkolu byly 4 ukázky, maximální bodový zisk byl tedy 56 bodů (při 14 úkolech). V tabulce jsou uvedeny celkové počty bodů u jednotlivých žáků, jakožto i jejich procentuální úspěšnost vzhledem k ostatním.

⁷⁹ Viz s. 53 (Kapitola 4. 3 Metodika a organizace výzkumu)

⁸⁰ VACHUDOVÁ, E. *Jak na to? Diagnostika hudebních schopností v současné škole*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, s. 73.

Celkové výsledky a porovnání

Tabulka 62 - Skupinový protokol prověrky hudebnosti 4. - 7. roč.

Jméno	Třída	Výška tónů	Pohyb melodie	Tónový prostor	Délka tónů	Slova	Metrum	Dur/moll	Ukončenost melodie	Faleš.tón	Počet tónů	Stupně kvintak.	Mel.paměť	Ryt.paměť	Píseň	Celkem bodů/%
Klára	7. A	1111	1111	1111	1111	1111	1110	1111	1111	1111	1110	1100	1111	1111	1111	52b/93%
Lucie	6. A	1111	1111	1111	1111	1001	1110	1111	1111	1111	1111	1100	1111	1111	1111	51b/91%
Jan S.	5. A	1111	1111	1111	1111	1000	1110	1111	1111	1111	1000	1100	1111	1111	1111	47b/84%
Veronika	6. A	1111	1111	1111	1111	0001	0000	0111	1111	1111	0010	1000	0101	1111	1111	40b/71%
Adéla	4. A	1011	1111	1111	1011	1001	1000	1100	1111	1111	0011	1000	1111	1011	0011	39b/70%
Marie	5. A	1111	1111	1111	1101	1001	1001	1111	1110	0101	1000	1000	0101	1011	1111	39b/70%
Vojtěch	4. A	1111	1111	0100	1010	0010	1000	1111	1111	0001	1101	1100	0111	1111	0011	36b/64%
Jan M.	7. A	0010	0000	0000	1111	1011	0100	1111	1111	1111	0010	0001	1111	1111	1111	35b/63%
Petr	6. A	1010	1111	0110	1111	1010	0000	0100	1111	1101	1111	1010	1101	0101	1010	35b/63%
Eliška	4. A	0011	0111	1000	0000	0000	1010	1111	1101	1111	1110	0011	0101	1111	1111	34b/61%
Matěj	7. A	0011	1010	0010	0111	1000	0101	1001	1100	1100	1110	1100	0111	1111	1111	33b/59%
Tereza	5. A	0010	1111	1111	1111	1010	0000	0010	0111	0101	0100	0001	1001	1101	1111	32b/57%

Z tabulky je patrné, že nejmenší problémy dělalo žákům posuzování ukončenosti melodie a rytmická paměť. Naopak největší počet chyb jsem zaznamenala v úkolech, kde děti měly poznat sudé nebo liché metrum, a dále v určování stupňů tónického kvintakordu. Děti měly také problémy s vymyšlením slov k danému rytmickému úryvku – jen jedna žákyně zvládla napsat ke každému úryvku správné slovo.

4.4.3 Případové studie vybraných žáků

Výkony žáků jsem hodnotila po jednotlivých ročnících, a v pořadí jejich očekávané úspěšnosti v prověrce hudebnosti, kterou jsem předpokládala na základě získaných odpovědí z dotazníku (tzn. od toho, kde se kritéria⁸¹ pro výběr shodovala a kde se tudíž předpokládá větší úspěšnost, dále kde se kritéria shodovala ve střední míře, a kde se neshodovala, což předpokládá nižší úspěšnost v testu hudebnosti).

Do charakteristiky žáků jsem zahrnula i konkrétní údaje z dotazníků pro ucelenější představu o jejich rodinném hudebním zázemí, trávení volného času a jejich vztahu k hudbě.

Na konci každého ročníku jsem uvedla ještě tabulku s přehledem výkonů jednotlivých žáků. Pro přehlednost jsem je odlišila barvami následovně:

Zelená – žák/žákyně s nejvyšší předpokládanou úspěšností;

Oranžová – žák/žákyně s předpokládanou střední mírou úspěšnosti;

Červená – žák/žákyně s nejnižší předpokládanou úspěšností.

⁸¹ Viz podkapitolu 4. 3 Metodika a organizace výzkumu.

4. ročník

Adéla

Adéla v dotazníku uvedla, že nejvíce se v její rodině hudební výchově věnují její prarodiče, kteří s ní i často zpívají, stejně jako její matka. Dědeček hraje na klarinet. Zpívá ráda a často, nejčastěji doma o samotě nebo při poslechu hudby. Adéla sama se věnuje hudební výchově i mimo školu, chodí do ZUŠ na všeobecnou hudební nauku a také zde hraje na kytaru. Též navštěvuje kurzy zumbly pro děti jejího věku. Na koncerty nechodí.

V televizi sleduje hlavně pohádky, filmy a seriály a zábavné pořady. Na hudební kanály jako je Óčko či MTV se také dívá, dále ji zajímají i televizní hudební soutěže jako je např. *SuperStar*. Vlastní profil na sociální síti, kde stráví zhruba 1–2 hodiny denně diskusí v zájmových skupinách a sledováním hudebních videí přátel. Žádné počítačové programy pro práci s hudbou nepoužívá.

O své oblíbené hudbě si příležitostně povídá se svými kamarády, hudební nosiče si nekupuje ani nestahuje hudbu z internetu. Pouze ji poslouchá online nebo v rádiu a televizi. Hudbu si vybírá podle oblíbenosti na internetu a nechá si také poradit od přátel.

V prověrce hudebnosti si v rámci svého ročníku vedla dle očekávání nejlépe, získala 39 bodů z celkových 56. Oblast *hudební sluch* zvládla naprosto bez problémů, potíže jí dělalo *rytmické cítění*, kde udělala 6 chyb (což je 50%), nejvíce při rozpoznávání sudého a lichého metra. Ovšem toto cvičení společně s vymyšlením slov k rytmickému úryvku dělalo problémy většině dětí bez rozdílu věku. Co se týče *tonálního cítění*, Adéla si vedla dobře, jediné zaváhala při rozeznávání dur a moll melodie, kde měla úspěšnost opět jen 50%. Druhou oblastí s nejvíce chybami bylo *harmonické cítění*, kde byla úspěšná z 50% v poznávání počtu tónů v souzvuku a jen z 25% při identifikaci stupňů tónického kvintakordu. *Hudební paměť* krátkodobou má Adéla velmi dobrou, ovšem v poslední úkolu poznala pouze dvě písně ze čtyř.

Eliška

U Elišky v rodině nikdo nehraje na hudební nástroj, občas si s ní zazpívají rodiče a hlavně sourozenec. Zpívá ráda jen příležitostně, ve svém dotazníku uvádí, že nejčastěji zpívá ve škole při hodině hudební výchovy, případně doma o samotě nebo na oslavě.

Eliška hrála na flétnu, ale již nehraje. Hudební výchově mimo školu se věnuje pouze v podobě docházení na taneční kroužek zumbou. Na koncerty chodí občas.

V televizi sleduje hudební kanály a příležitostně i hudební soutěže. Dále ji zajímají zábavné pořady, filmy, seriály a pohádky. Má svůj profil na sociální síti, kde stráví asi 1–2 hodiny denně chatováním s přáteli, hraním her a sledováním hudebních videí. Počítačové programy pro práci s hudbou nebo videem nepoužívá.

O své oblíbené hudbě si s přáteli moc nepovídá, hudbu stahuje z internetu zdarma anebo ji získává od kamarádů a rodiny. Hudbu si vybírá podle svých oblíbených zpěváků nebo si nechá poradit od kamarádů. Jako nejoblíbenější zpěvačku uvádí *Jennifer Lopez* a její písně *Papi* a *Loca*. Tento výběr je pravděpodobně ovlivněn též jejím velkým koníčkem, již zmíněnou zumbou, kdy v kurzech na takové skladby cvičí.

Ačkoli byla Eliška dle svých odpovědí v dotazníku zařazena do prostřední kategorie v předpokládané úspěšnosti v prověřce hudebnosti, vedla si o několik procent hůře než její předpokladově slabší spolužák. Získala 34 bodů z 56, což odpovídá 61% celkové úspěšnosti. V úkolech týkajících se *hudebního sluchu* byla Eliška úspěšná z 50%, nejvíce chyb udělala při orientaci v tónovém prostoru. Snad největší problémy měla v oblasti *rytmického cítění*, kdy z 12 úkolů měla dobře jen 2 odpovědi, a to v rozeznávání sudého a lichého metra. Ovšem v *tonálním cítění* měla Eliška výborný výsledek. Její *harmonické cítění* je také celkem dobré, počet tónů v souzvuku zvládla na 75% a stupně tónického kvintakordu na 50%. Krátkodobá *hudební paměť* je u Elišky dobrá, udělala zde 2 chyby v porovnávání melodií. Všechny zahrané písně poznala bez problémů.

Vojtěch

Vojta v dotazníku uvedl, že nikdo z jeho rodiny se aktivně nevěnuje hudbě, nehraje na hudební nástroj, ani nezpívá. Občas si zazpívá jen se sourozencem. Na otázku, zda zpívá rád, v dotazníku odpověděl, že ne. Nejčastěji prý zpívá ve škole při hodině hudební výchovy. Nehraje na žádný nástroj ani se nijak hudební výchově dále nevěnuje, na koncerty nechodí.

Hudební kanály v televizi Vojta nesleduje, nejčastěji se dívá na pohádky, filmy, seriály a sportovní programy. Na sociálních sítích stráví denně asi 4–6 hodin chatováním s přáteli a hraním her. Počítačové programy pro práci s hudbou nebo videem nepoužívá.

S kamarády se o oblíbené hudbě nebaví, hudbu si vybírá dle oblíbenosti na internetu a nejčastěji ji poslouchá z mobilního telefonu nebo z počítače. Pravděpodobně se o hudbu moc nezajímá, nevyplnil ani otázku o oblíbené hudbě, kde napsal, že neví. Volný čas tráví Vojta u počítače, venku nebo malováním, případně na fotbalovém tréninku, kam pravidelně dochází.

Navzdory nehudebnímu zázemí, které vyplynulo z jeho odpovědí v dotazníku, dosáhl Vojta vyššího počtu bodů v prověrce hudebnosti, než jeho spolužačka Eliška. Získal 36 bodů z 56. V úkolech týkajících se *hudebního sluchu* zvládl první dvě cvičení bez chyby, zaváhal v orientaci v tónovém prostoru, kde měl jen 1 správnou odpověď ze 4. Celková úspěšnost v hudebním sluchu je ale 75%. Problémy mu dělaly úkoly v *rytmickém cítění*, kde nejvíce chyb měl ve vymýšlení slov k rytmu a dále v rozeznávání sudého a lichého metra. Dur a moll melodii i jejich ukončenost rozeznal výborně, jediné chyby v *tonálním cítění* jsem zaznamenala v určení pořadí falešného tónu v melodii, kde byl úspěšný jen z 25%. *Harmonické cítění* je u Vojty průměrné, většinu úkolů zvládl odpovědět správně. Co se týče *hudební paměti*, udělal zde jednu chybu při porovnání melodií, ovšem písně poznal jen z 50%.

Tabulka 63 - Porovnání jednotlivých výkonů 4. roč.

Jméno	Počet bodů	Úspěšnost v %
Adéla	39	70%
Vojtěch	36	64%
Eliška	34	61%

5. ročník

Jan S.

O Honzovi můžeme říct, že je z hudební rodiny. Jeho otec hraje na saxofon, prarodiče hrají na kytaru a harmoniku. Rodiče i prarodiče si s ním občas zaspívají. Honza zpívá rád, nejčastěji je to ve škole při hodině hudební výchovy, dále při veřejném vystoupení jako zpěvák, nebo s rodinou. Hraje na housle, chodí do ZUŠ. Chodí také na koncerty.

Hudební kanály ani soutěže v televizi nesleduje. Zajímají ho spíše dokumentární pořady, zpravodajství a filmy a seriály. Na svém profilu na sociální síti nestráví více jak hodinu denně, nejčastěji si píše s přáteli, diskutuje v zájmových skupinách a pročítá příspěvky na hlavní stránce. Na úpravu videí v počítači používá program *Sony Vegas*.

Příležitostně si s kamarády popovídá o své oblíbené hudbě, kterou nekupuje ani nestahuje z internetu, ale poslouchá ji pouze online nebo z rádia. Hudbu si Honza vybírá podle svých oblíbených zpěváků a také si nechá poradit od přátel. Jako kladný účinek hudby uvedl, že dokáže zlepšit náladu.

Honzův výsledek v prověřce hudebnosti byl velmi dobrý, získal 47 bodů z 56, a byl dle předpokladů nejlepší v rámci svého ročníku. *Hudební sluch* má Honza výborný, neudělal zde žádnou chybu. *Rytmické cítění* je také v pořádku, problémy měl jen s vymyšlením slov k danému rytmiickému úryvku. Ty se ovšem, jak jsem již zmínila, objevovaly u všech dětí. Úkoly z *tonálního cítění* zvládl také výborně. Slabší oblastí je pro Honzu *harmonické cítění*, kde byl úspěšný jen ve třech odpovědích z osmi. Úkol poznávání počtu tónů v souzvuku zvládl jen na 25% a identifikaci stupňů tónického kvintakordu z 50%. *Hudební paměť* je u Honzy vynikající, porovnávání melodií i rytmiických úryvků bylo bez chyby, poznal i všechny zahrané písně.

Marie

Rodiče Marušky se oba věnují hře na flétnu, matka a sourozenec zpívá často, otec a prarodiče občas. Všichni si s Maruškou občas zazpívají. Ona sama zpívá ráda, hlavně doma o samotě nebo při poslechu hudby a také s rodinou. Hudební výchově se mimo školu nevěnuje, dříve hrála na flétnu. S rodinou a přáteli navštěvuje koncerty.

V dotazníku uvedla, že televizi nesleduje. Na filmy a další se dívá na počítači. Na sociálních sítích tráví průměrně 1–2 hodiny denně, hlavně sdílí hudbu nebo hudební videa a také hraje hry. Hudební počítačové programy nevyužívá.

Často si povídá o své oblíbené hudbě s kamarády, hudbu nestahuje ani nekupuje, pouze ji poslouchá přes internet nebo v rádiu. Písničky k poslechu si Maruška vybírá podle svých oblíbených zpěváků a také podle hitparády v rádiu. Jako své oblíbené interprety v dotazníku uvedla skupinu *Chinaski* a zpěváka *Sebastiana*. Jako zápornou stránku hudby vidí, že „*Některá je moc hlasitá*.“ Kladnou neuvedla.

Maruška dosáhla v prověřce hudebnosti 39 bodů z 56, což je stejný počet jako Adéla, která byla nejlepší ze 4. ročníku. V rámci svého 5. ročníku je dle očekávání na druhém místě. *Hudební sluch* Marušce nedělal žádné problémy. *Rytmičné cítění* je průměrné, udělala chyby podobně jako ostatní děti v úkolech o vymyšlení slov k rytmu a při rozeznávání sudého a lichého metra. *Tonální cítění* je dobré, rozeznání dur a moll melodie zvládla výborně, ukončenost melodie poznala ze 75%, ovšem pořadí falešného tónu v melodii určovala jen z 50%. Slabý výkon předvedla Maruška v oblasti *harmonického cítění*, kde v obou úkolech měla správně jen 1 odpověď ze 4, tzn. 25% úspěšnost. V úkolech o krátkodobé *hudební paměti* si vedla dobře, určila správně 5 úryvků z 8. Všechny zahrané písně poznala.

Tereza

Nikdo z Tereziny rodiny se nevěnuje hře na hudební nástroj, ani nezpívá. V dotazníku jsem se také dočetla, že nikdo z rodiny si s ní ani nezaspívá. Přitom Tereza zpívá ráda a často, nejvíce ve škole při hudební výchově, s kamarády mimo školu nebo doma o samotě, když poslouchá hudbu. Tereza nehraje na žádný hudební nástroj, ani se nijak nevěnuje hudební výchově mimo školu. Chtěla by ale hrát na kytaru a klavír. Na koncerty nechodí.

Televizi nesleduje déle než 1 hodinu denně, nejčastěji si vybírá dokumentární a zábavné pořady a zpravodajství. Dívá se i na hudební kanály a příležitostně na hudební soutěže. Jako jedna z mála uvedla, že nemá profil na sociálních sítích. Nepoužívá ani žádný program pro práci s hudbou.

Svou oblíbenou hudbu s přáteli probírá málokdy, nekupuje ji ani nestahuje, pouze ji poslouchá online a z rádia nebo televize. Skladby si vybírá podle svých oblíbených interpretů jako je např. *Avicii* nebo *Tomáš Klus*. Ve volném čase se věnuje atletice, čtení nebo chodí ven se psem.

V prověřce hudebnosti získala Tereza 32 bodů z 56, což je nejméně bodů v rámci svého ročníku a zároveň nejméně v porovnání se všemi ostatními žáky. V úkolech týkajících se *hudebního sluchu* si vedla celkem dobře, byla úspěšná ze 75%. V *rytmickém cítění* zvládla výborně určování délky not, ovšem chybně měla polovinu slov hodících se k dané rytmické ukázce. Ani jeden úkol z rozeznávání sudého a lichého metra

neodpověděla správně. Úkoly v *tonálním citění* měla dobře z 50%, z toho nejvíce chybovala při rozeznávání durové a mollové melodie. *Harmonické citění* hodnotím u Terezy jako slabé, jelikož odpověděla správně vždy jen na 1 úkol ze 4. Krátkodobá *hudební paměť* je dobrá, byly zde 3 chyby z 8. Všechny písničky v posledním úkolu poznala.

Tabulka 64 - Porovnání jednotlivých výkonů 5. roč.

Jméno	Počet bodů	Úspěšnost v %
Jan S.	47	84%
Marie	39	70%
Tereza	32	57%

6. ročník

Lucie

Lucka má doma dobré hudební zázemí, oba její rodiče hrají na kytaru, její bratr hraje na klavír a kytaru a prarodiče také. Celá rodina zpívá poměrně často i spolu s Luckou. V dotazníku Lucka uvedla, že zpívá často a velmi ráda, nejčastěji s kamarády mimo školu, doma o samotě nebo při poslechu hudby a také se svou rodinou. Hraje na kytaru a trochu i na klavír, hudební výchově se věnuje i mimo školu v podobě docházení do tanečního kroužku – tančí hip hop a street dance, dále výrazový tanec. Také jezdí na hudební tábory. Na koncerty chodí s celou rodinou.

V televizi se dívá hlavně na filmy, seriály, sportovní programy a talkshow. Hudební kanály nesleduje, ovšem televizní hudební soutěže typu *SuperStar* či *X Factor* ano. Má svůj profil na sociální síti, kde stráví asi 30 min denně, a to převážně chatováním s přáteli, sdílením hudby nebo hudebních videí, diskusí v zájmových skupinách a sledováním hudebních videí svých přátel. Pro práci s videem a hudbou používá program *iMovie* od společnosti Apple, kde dle svých slov stříhá rodinná videa např. z dovolených a přidává k nim hudbu, aby vznikl vzpomínkový videodeník.

Téměř každý den si povídá o své oblíbené hudbě se svými kamarády, skladby si stahuje z internetu zdarma, ale poslouchá je i online nebo z rádia a získává je od kamarádů a rodiny. Hudbu si vybírá dle oblíbenosti na internetu. Jako pozitivní účinek hudby na svou osobu Lucka uvádí, že hudba může být zábavná, chytlavá a spojená s hezkou vzpomínkou. Jako zástupce záporného účinku jmenovala metalovou hudbu obecně.

V testu hudebnosti byla Lucka velmi úspěšná, získala 51 bodů z 56, a opět dle mých předpokladů byl její výkon nejlepší v rámci 6. ročníku a zároveň druhý nejlepší ze všech. Úkoly z *hudebního sluchu* zvládla výborně a bez chyby. V *rytmickém cítění* měla problém jen s vymyšlením slov k rytmu, kde byla úspěšná z 50%. Na rozdíl od většiny dětí neměla větší potíže s rozeznáním sudého a lichého metra. Oblast *tonálního cítění* hodnotím u Lucky také jako výbornou, nezaváhala ani u jednoho úkolu. *Harmonické cítění* je také na velmi dobré úrovni, počty tónů v souzvuku poznala, chybovala jen v poznávání stupňů tónického kvintakordu. Úkoly z oblasti *hudební paměť* zvládla na 100%, všechny písně poznala.

Veronika

U Veroniky v rodině matka na nic nehraje ani nezpívá, otec hrál djembe (africký buben) a děda hrál na kytaru. S Verčou si občas zazpívá její bratr a babička. Verča zpívá příležitostně ráda, většinou s kamarády mimo školu nebo doma o samotě. Dříve hrála na kytaru, ale už nehraje. Hudební výchově se věnuje pouze prostřednictvím tanečního kroužku zumby, na koncerty nechodí.

U televizní obrazovky stráví průměrně 2 hodiny denně sledováním dokumentárních pořadů, zpravodajství a filmů či seriálů. Příležitostně se dívá i na hudební kanály a soutěže. Vlastní osobní profil na sociální síti, kde tráví zhruba také 2 hodiny denně. Píše si s přáteli, vyplňuje osobnostní testy a aplikace a pročítá příspěvky na hlavní stránce. V mobilním telefonu užívá program pro tvorbu videí s hudebním podkladem.

Příležitostně si popovídá s kamarády o své oblíbené hudbě, kterou reprezentují zpěvačky *Katy Perry* a *Ariana Grande*. Hudbu si stahuje z internetu zdarma a vybírá si ji podle svých oblíbených interpretů anebo si nechá poradit od přátel. Svůj volný čas tráví nejčastěji čtením, sledováním videí na *YouTube*, venku s kamarády nebo vyráběním náramků. Kromě zumby chodí také do ZUŠ na výtvarnou výchovu.

V testu hudebnosti získala Verča 40 bodů z 56, což je dobrý výsledek, který ji dle očekávání zařadil do prostřední kategorie úspěšnosti v rámci ročníku. Úkoly týkající se *hudebního sluchu* zvládla Verča výborně. Problematictější oblastí pro ni bylo *rytmické cítění*, kde bez chyby měla jen 1 cvičení. Vhodné slovo k rytmické ukázce zvolila jen jedno správné ze čtyř, sudé a liché metrum nerozeznala. *Tonální cítění* je velmi dobré, všechny úkoly Veronika zvládla pouze s jednou chybou u durové melodie. Jako slabší hodnotím oblast *harmonického cítění*, kde v obou cvičeních byla úspěšná jen z 25%. *Hudební paměť* má Verča dobrou, zaváhala jen při porovnávání melodií. Všechny zahrané písničky identifikovala správně.

Petr

V Petrově rodině nikdo nehraje na hudební nástroj, ani nezpívá. Nikdo si s ním nezaspíval, ani když byl Petr malý. Dle svých odpovědí v dotazníku zpívá nerad, zpívá prakticky, jen když má ve škole hodinu hudební výchovy. Ještě uvedl, že si zpívá v duchu doma při poslechu hudby. Petr nehraje na žádný hudební nástroj, ale chtěl by se naučit hrát na klavír. Nevěnuje se ani nijak dále hudební výchově. Na koncerty nechodí.

Sledováním televize stráví zhruba 1–2 hodiny denně, má rád horory. Dívá se i na hudební programy a televizní hudební soutěže. Na sociálních sítích stráví až 6 hodin denně chatováním s přáteli a hraním her. Používá *Windows Media Player* a *BS Player* pro přehrávání hudby a videí v počítači. Jiný program pro úpravu a tvorbu hudby nepoužívá.

Při rozhovoru uvedl, že si nikdy o hudbě nepovídá s kamarády a dostává se k ní tak, že si stahuje nahrávky z internetu zdarma. Skladby k poslechu si vybírá podle svých oblíbených zpěváků, dále podle hudebních hitparád v rádiu a televizi. Nejčastěji hudbu poslouchá z rádia a z počítače.

Prověrku hudebnosti Petr zvládl na 35 bodů z 56 a dle předpokladů se zařadil do spodní části v celkové tabulce a i svým výkonem odpovídá zařazení ve svém ročníku. Část *hudební sluch* zvládl bez chyby pouze v určování směru pohybu melodie. Při porovnávání výšky tónů a orientaci v tónovém prostoru byl úspěšný jen z 50%. Co se týče *rytmického cítění*, určování délky tónů mu nedělalo problémy, ovšem slova k rytmu a rozeznání sudého a licheho metra zvládl pouze na 25%. Při rozeznávání metra neměl ani jednu správnou odpověď. *Tonální cítění* je u Petra celkem dobré, nejvíce úspěšný byl

v posuzování ukončenosti melodie a určování falešného tónu v melodii. Slabý výkon měl ve cvičení o rozeznávání melodie dur a moll. V oblasti *harmonického cítění* si vedl dobře, chyboval jen v poznávání stupňů tónického kvintakordu. *Hudební paměť* můžeme hodnotit jako dobrou, porovnávání melodií zvládl Petr na 75%, úkoly z rytmické paměti na 50%. Správně ovšem označil jen dvě písně ze čtyř.

Tabulka 65 - Porovnání jednotlivých výkonů 6. roč.

Jméno	Počet bodů	Úspěšnost v %
Lucie	51	91%
Veronika	40	71%
Petr	35	63%

7. ročník

Klára

Klárčin otec hraje na foukací harmoniku a často zpívá, její sourozenec hraje na kytaru a též zpívá. Matka ani prarodiče na nic nehrají ani moc nezpívají. Společně s Klárkou si většina rodiny občas zazpívá. Ona sama zpívá ráda, nejčastěji ve škole při hodinách hudební výchovy, s kamarády mimo školu nebo doma samotě a při poslechu hudby. Klára hraje na tenorovou zobcovou flétnu v ZUŠ, kam chodí i na všeobecnou hudební nauku. Na prvním stupni navštěvovala hudební kroužky v rámci školy. S přáteli i s rodinou chodí pravidelně na koncerty.

V televizi sleduje jak hudební kanály a příležitostně i soutěže, tak filmy, seriály a také zábavné pořady. Na sociálních sítích si hlavně píše s přáteli a pročítá si příspěvky na hlavní stránce. Těmito činnostmi tráví asi 1–2 hodiny denně. Klárka k poslechu hudby používá službu *Spotify*.

Příležitostně si se svými kamarády povídá o své oblíbené hudbě, kterou získává právě od nich a od rodiny nebo známých. Poslouchá hlavně zahraniční populární hudbu, kterou si vybírá podle hudebních pořadů a hitparád a také dle oblíbenosti na internetu. Jako

oblíbenou zpěvačku uvádí *Arianu Grande*. Na otázku, čím na ní hudba působí kladně, odpověděla, že textem a melodií. Záporně na ní působí některé videoklipy.

V prověrce hudebnosti dopadla Klárka nejlépe nejen v rámci svého ročníku, byla nejlepší i ze všech testovaných žáků. Získala 52 bodů z 56. Cvičení zjišťující úroveň *hudebního sluchu* zvládla výborně a bez chyby. Položky v *rytmickém cítění* jí také nedělaly problémy, jako jediná dokázala vymyslet správně všechna slova k daným rytmickým úryvkům. Jednu chybu jsem zaznamenala při rozeznávání metra. V oblasti *tonálního cítění* byla Klára úspěšná na 100%. Počet tónů v souzvuku poznala dobře, stupně tónického kvintakordu poznala z 50%. *Harmonické cítění* tedy hodnotím jako dobré. Ve zbytku testu již žádné chyby neudělala, *hudební paměť* má na výborné úrovni – v porovnávání melodií i rytmických úryvků odpověděla správně na všechny úkoly, stejně tak identifikovala i všechny zahrané písně.

Jan M.

Honza vyrůstá bez otce, žije jen s matkou, babičkou a mladším sourozencem. Honzova matka hraje na flétnu a na klavír, jeho bratr se učí na klavír, babička občas zpívá. On sám uvedl, že zpívá nerad, zpívá si jen občas doma o samotě při poslechu hudby. Na hudební nástroj nehraje, ale chtěl by hrát na kytaru. Hudební výchově se v mimoškolním čase nevěnuje, na koncerty chodí občas.

V televizi se dívá především na sportovní a zábavné programy, filmy, seriály a talkshow. Někdy sleduje i hudební stanice jako je *Óčko* nebo *MTV*, a také pěvecké soutěže. Má svůj profil na sociální síti, kde stráví dle svých slov 1–2 hodiny denně. Nejčastěji si píše s přáteli, vyplňuje různé osobnostní testy a aplikace a pročítá příspěvky na hlavní stránce. Žádné programy na práci s hudbou nepoužívá.

S kamarády si o hudbě povídá málokdy, nahrávky si stahuje z internetu zdarma nebo je získává od přátel a rodiny. Hudbu si vybírá podle oblíbenosti na internetu, konkrétního oblíbeného interpreta ani skladbu neuvádí. Ve volném čase se Honza věnuje pozemnímu hokeji a skautu. Za kladnou stránku hudby považuje to, že ji může poslouchat kdykoliv a kdekoliv. Jako záporný účinek uvedl, že někdy bývá příliš hlasitá.

Honza v prověrce hudebnosti získal 35 bodů z 56, což opět odpovídá mým předpokladům ohledně úspěšnosti v porovnání s jeho dvěma spolužáky. Zároveň ovšem

dosáhl stejného počtu bodů jako Petr z 6. ročníku, který byl výsledkem ve svém ročníku nejslabší. *Hudební sluch* je u Honzy velmi problematická oblast, ze tří cvičení (celkem 12 úkolů) měl správně jen jednu odpověď. V *rytmickém cítění* je na tom o něco lépe, výborně mu šlo určování délky tónů, úspěšný byl i ve vymýšlení slov k rytmu. Zde bylo zajímavé, že použil některá slova z Morseovy abecedy, kterou zná ze skautu a která mu přinesla správné odpovědi. Problémy měl jen v určování metra, kde byl úspěšný jen z 25%. *Tonální cítění* je u Honzy na výborné úrovni. Durovou a mollovou melodii, ukončenost melodie i určení falešného tónu zvládl na 100%. Slabší výkon vykazuje v *harmonickém cítění*, kdy v obou cvičeních měl správně jen 1 odpověď. *Hudební paměť* má Honza výbornou, správně porovnal melodie i rytmické úryvky, poznal i všechny písně.

Matěj

Matěj v dotazníku uvedl, že nikdo z jeho rodiny nehraje na hudební nástroj, ani nezpívá. Žádný člen jeho rodiny si s ním nezaspíval, ani když byl malý. Dle svých slov zpívá nerad, otázku, kdy zpívá nejčastěji ani nevyplnil. Matěj nehraje na hudební nástroj ani se nijak dále nevěnuje hudební výchově. Na koncerty nechodí.

Sledováním televize stráví Matěj zhruba 2–4 hodiny denně, nejčastěji se dívá na sportovní a zábavné pořady, dále na filmy a seriály. Sleduje i hudební soutěže a hitparády. Na sociálních sítích tráví také asi 2–4 hodiny denně, hlavně sdílí hudbu nebo hudební videa, hraje hry, sleduje hudební videa svých přátel a pročítá příspěvky na hlavní stránce. Na počítači s hudbou kromě poslechu nijak nepracuje.

S přáteli si o hudbě povídá málokdy, získává ji stahováním zdarma z internetu a poslouchá ji přes tablet, notebooku nebo mobilní telefon, též prostřednictvím *YouTube*. Hudbu si vybírá především podle oblíbenosti na internetu. Matěj ve svém volném čase hraje basketbal, hraje si na počítači a tabletu nebo sleduje televizi. Vadí mu též hlasitá hudba, což uvedl do záporných faktorů hudby.

V testu hudebnosti měl Matěj druhý nejslabší výsledek – 33 bodů z 56, svým výkonem zapadl i do očekávané slabší kategorie. Oblast *hudební sluch* je u Matěje na slabší úrovni, výšku tónů porovnal jen z 50%, stejně tak i určoval směr pohybu melodie. Nejhorší výkon předvedl v orientaci v tónovém prostoru, kde měl jen jednu správnou odpověď. O něco lépe dopadl v *rytmickém cítění*, kde skoro bez problémů zvládl určování

délky tónů. Při rozeznávání metra byl úspěšný z 50%, nejslabší výsledek měl u vymýšlení slov k rytmu, kde vymyslel jen jednu odpověď. *Tonální cítění* je slušné, všechna cvičení zvládl vždy na poloviční počet bodů. *Harmonické cítění* má Matěj na celkem dobré úrovni, počet tónů v souzvuku určil ze 75% správně, stupně tónického kvintakordu z 50%. V úkolech týkajících se *hudební paměti* Matěj téměř nechyboval, písně určil všechny správně.

Tabulka 66 - Porovnání jednotlivých výkonů 7. roč.

Jméno	Počet bodů	Úspěšnost v %
Klára	52	93%
Jan M.	35	63%
Matěj	33	59%

4.5 Závěry z výzkumu

Závěr výzkumu ukázal, že:

1. V každém ročníku je několik rodin, jejichž členové hrají na hudební nástroj. Z toho nejvíce rodin je od žáků z 6. ročníku.
2. Nejčastěji se o zpěv v rodině zajímá matka nebo prarodiče, většina otců nezpívá.
3. Většina dětí zpívá ráda, v 5. ročníku není dokonce nikdo, kdo by nezpíval rád.
4. Nejčastěji děti zpívají ve škole při hodinách hudební výchovy a také doma o samotě nebo při poslechu hudby.
5. V každé třídě je alespoň 1 žák, který hraje na nějaký hudební nástroj.
6. Zhruba polovina rodin ze všech ročníků kromě sedmého navštěvuje koncerty, ať už pravidelně nebo občas.
7. V každém ročníku jsou děti, které se nějakým způsobem věnují hudební výchově i mimo školu. Ve 4. – 6. ročníku je to okolo 45% dětí v průměru, v 7. ročníku je to o poznání méně, 24%.

8. Většina žáků stráví sledováním televize přibližně 2 hodiny denně, užíváním počítače nebo mobilního telefonu pak 2–4 hodiny.
9. V žádném ročníku není žák, který by nevlastnil počítač, notebook, tablet nebo mobilní telefon.
10. Většina dětí vlastní profil na sociální síti, zároveň se ovšem v každém ročníku nachází žáci, kteří profil nemají.
11. Pro trávení volného času si žáci velmi často vybírají poslech hudby, dále pak práci na počítači a sledování televize.
12. V prověrce hudebnosti byly úspěšnější ty děti, které mají doma nějaké hudební zázemí.
13. Nejsnadnějšími úkoly pro děti bylo posuzování ukončenosti melodie, rytmická paměť a identifikace známé písně dle melodie.
14. Nejobtížnější úkoly představovalo vymýšlení slov k rytmickému úryvku, určování sudého a lichého metra a také určování stupňů tónického kvintakordu.
15. Ve všech ročnících kromě čtvrtého výsledná úspěšnost žáků v testu hudebnosti odpovídala jejich původnímu zařazení dle zvolených kritérií pro výběr.

4.6 Verifikace hypotéz

První hypotéza obsahující tvrzení, že dnešní rodinné prostředí nabízí dětem málo věkově přiměřených hudebních podnětů, se ukázala jako *platná*. Důvody můžeme hledat v tom, že ve třídách na první stupni je víc jak polovina rodin, kde nikdo nehraje na žádný hudební nástroj. Na druhém stupni se čísla blíží také polovině. Napomáhá tomu i fakt, že pouze přibližně polovina rodin z každého ročníku navštěvuje se svými dětmi koncerty. Z toho většina chodí jen občas.

Druhá hypotéza předpokládala, že se nedostatek oněch hudebních podnětů ze strany rodiny projeví při utváření vztahů dětí k hudbě. Tuto hypotézu *můžeme potvrdit* například tím, že méně než polovina dětí je vedena k hudební výchově i mimo školu, většina dětí

nehraje na žádný hudební nástroj. Důsledkem toho pak děti mohou mít i horší výsledky v testech hudebnosti. Výsledky mé případové studie na 12 žácích to ukazují.

S tím souvisí i *třetí hypotéza*, která tvrdila, že dítě, které se aktivně věnuje hudbě i mimo školu, bude mít v prověřce hudebnosti lepší výsledky. Výzkumný vzorek 12 vybraných žáků tuto hypotézu v zásadě *potvrdil*, až na jednu zmíněnou výjimku ve čtvrtém ročníku, kdy žák s předpoklady k nejslabšímu výsledku byl svým výkonem lepší než jeho spolužačka, u které jsem předpokládala vyšší úspěšnost.

Čtvrtá hypotéza se týkala výběru hudby. To, že se děti orientují při výběru své oblíbené hudby dle názoru většiny, se nám zcela *nepotvrdilo*. Ve všech třídách si děti vybírají hudbu hlavně podle svých oblíbených zpěváků, zároveň si však (i když v menší míře) nechají poradit od kamarádů a také se orientují podle oblíbenosti na internetu. Je možné, že původní výběr interpreta se odvíjí právě od tipu spolužáka či kamaráda nebo pochází z poslechu skladeb doporučovaných na internetu. A dítě si pak na základě těchto tipů oblíbí určitého zpěváka, zpěvačku, skupinu, které posléze samo vyhledává i nadále.

Časem stráveným u počítače a na sociálních sítích se zabývala *pátá hypotéza*, která *potvrdila*, že takové činnosti omezují dětem možnosti trávit čas hudebními aktivitami. Průměrně totiž prací na počítači, notebooku, tabletu nebo mobilním telefonu děti stráví 2–4 hodiny denně. V 5. ročníku dokonce 35% dětí tráví těmito aktivitami 4–6 hodin. Většina dětí uváděla, že ve svém volném čase používá počítač, ať už k poslechu hudby, nebo hlavně k surfování na internetu a sociálních sítích, a k hraní her. Domnívám se, že dětem by k těmto činnostem stačilo podstatně méně času a zbývající čas by se jistě dal využít jiným, smysluplnějším způsobem.

5 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala problematikou hudebnosti a zejména sociálními vlivy, které na dnešní děti a mládež působí již od útlého věku.

Hudba a hudební výchova tvoří podstatnou složku výchovy dětí. Mnoho rodičů tento fakt bohužel opomíjí, a proto je důležité upozorňovat rodiče, aby si našli čas a věnovali se svým dětem i pokud jde o hudební výchovu. Hudební výchova v rodině by se tedy neměla podceňovat, protože škola později již nemůže zastoupit tak důležitý vliv rodiny, která by měla estetické cítění dítěte systematicky rozvíjet už od malička.

V dnešní době na člověka působí mnoho vnějších vlivů, kvůli kterým možná lidé upozadují jiné aktivity, ať spojené s hudbou nebo s uměním obecně. Vliv televize a internetu je víc než značný. S nástupem stále novějších technologií v podobě tabletů nebo chytrých mobilních telefonů se tento vliv ještě zvýšil. A není to jen čas, který děti u těchto médií tráví. Je to samozřejmě i jejich obsah, který je jim každý den prezentován. Média ovlivňují i hudební vkus a výběr skladeb k poslechu.

Výzkum v této práci nám ukázal, že ačkoli většina dětí zpívá ráda a několik dětí by se dle svých slov rádo naučilo hrát na hudební nástroj, v některých rodinách je hudební komunikace velmi slabá. Naproti tomu ovšem naštěstí existují rodiny, kde se hudbě věnují a vedou k ní i své děti. Další poznatek plynoucí z výzkumu se týká hromadně sdělovacích prostředků a moderních technologií. Všechny děti z výzkumného vzorku vlastní počítač, notebook, tablet nebo mobilní telefon, jejichž používáním stráví průměrně 2–4 hodiny denně. Ve vztahu k hudbě se nechávají značnou měrou ovlivnit internetem, ale i hudebními kanály v televizi a poslechem rádia. Většina žáků vnímá i hudbu v reklamě, kde si díky podmanivé melodii zapamatují i název reklamy nebo inzerovaný produkt.

V praxi jsem si vyzkoušela sestavení prověrky hudebnosti a posléze i její zadání žákům. Během testování jsem si všímala zejména úkolů, které dětem dělaly problémy, ale také těch, které zvládly s přehledem. Myslím, že tento způsob práce ve výzkumu byl pro obě strany přínosný. I když žáci na takové úkoly nejsou ve škole zvyklí a testu hudebnosti se většina z nich účastnila poprvé, zvládli ho dobře. Další přínos tohoto výzkumu vidím i v tom, že se děti během vyplňování dotazníku mohly zamyslet nad svým domácím

hudebním prostředím, trávením volného času a svým postojem ve vztahu k médiím, a zároveň si mohly utřídit a uvědomit i své vztahy k hudbě.

Domnívám se, že cíle této práce byly naplněny uspokojivě. Podařilo se zjistit fakta o současném stavu hudebně výchovného působení v rodinách i roli masmédií ve vztahu k hudbě. Prověrka hudebnosti nám pak ukázala aktuální úroveň hudebnosti žáků 4. – 7. ročníku základní školy. Případové studie 12 vybraných žáků, kde jsem jejich výkony v prověrce hudebnosti porovnávala s jejich odpověďmi v dotazníku, pak potvrdily můj předpoklad o lepších výsledcích dětí z hudebních rodin v porovnání s těmi, co hudební zázemí nemají. To dokládá zmiňovanou důležitost a význam vlivů, které na děti působí mimo školní prostředí.

Apelujme tedy na všechny, rodiče, učitele a vychovatele, kteří se podílí na výchově dětí a mládeže, aby ve svých svěřencích pěstovali zájem nejen o poznání a vzdělání obecně, ale nezapomínali ani hudbu, a snažili se děti nějakým způsobem umělecky kultivovat.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěná literatura

- BEK, M. *Konzervatoř Evropy? K sociologii české hudebnosti*. Praha : KLP, 2003.
- BĚLOHLÁVKOVÁ, P., PECHÁČEK, S. *Kontexty hudební pedagogiky III: sborník příspěvků z konference konané 25. – 26. Září 2008 v Praze*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009.
- BENTLEY, A. *Musical Ability of Children and its Measurement*. London, 1966.
- BEN-TOVIM, A., BOYD, D. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha : Portál, 2007.
- BÜSCHER, B., FLAŠAR, M., HORÁKOVÁ, J. *Umění a nová média*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5639-8.
- ČÁDA, F. *Vývoj dětské schopnosti hudební*. Praha, 1914.
- FIALOVÁ, M. *Česká klubová scéna. Aspekty klubové scény a její vliv na hudebnost dospívající mládeže*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2007.
- FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha : Karolinum, 2007.
- HELFERT, V. *Základy hudební výchovy na nehudobních školách*. Praha, 1930.
- HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. Fortuna : Praha, 2003.
- HERDEN, Jaroslav. *Hudební hodinky pro táty a maminky: nejen o hudební výchově v rodině*. Vyd. 1. Praha : Rodiče, 2004, 141 s. ISBN 80-86695-46-8.
- HINES, G., BAVERSTOCK, A. *Nebojte se vychovávat: každodenní průvodce světem dospívajících*. Vyd. 1. Praha : Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0933-2.
- HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. Praha : AMU, 2004. ISBN 80-7331-018-X.
- HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. Praha : AMU, 2013.
- JIRÁK, J., KOPPLOVÁ, J. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2003.
- KASAN, J. *Výzkum hudebnosti 1990*. Praha : Výzkumné oddělení Českého rozhlasu, 1991.
- KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. Praha : Kalich, 1992.

- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008.
- KYSELA, J. *Hudební schopnosti dětí a mládeže jako pedagogický problém*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, katedra pedagogiky, 2006.
- LOHNISKÁ, M. *Vliv rodiny na rozvoj hudebnosti dítěte*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2010.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha : Portál, 2003.
- MAŘÍKOVÁ, H. (ed.) *Proměny současné české rodiny*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000.
- MOUREAU, M. *K hudbě přirozenou cestou: využití Martenovy metody při rozvoji dětské hudebnosti : pro předškolní dětská zařízení, mateřské a základní školy*. 1. vyd. Praha : Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1995. ISBN 80-7068-092-x.
- MURSELL, J. L. *The psychology of music*. Westport, Connecticut : Greenwood Press, 1971. ISBN 8371-4500-7.
- MUŽÍK, P. *Hudba v životě adolescentů. Hudební preference v souvislostech*. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2009.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha, 1997.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha : Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha : Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.
- NEWCOMB, T. M. *Social psychology*. New York, 1950.
- NOVÁK, Tomáš. *Sourozenecké vztahy*. Praha : Grada, 2007.
- PÁLENÍKOVÁ, P. *Vliv vrstevníků na formování hodnotového žebříčku dospívajících*. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2012.
- PEREZ, B. *Zumba*. Praha : Ikar, 2010.
- POLEDŇÁK, I. *Hudba jako problém estetiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1215-1.

- POLEDŇÁK, I. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha : Supraphon, 1984.
- RÉVÉSZ, G. *Einführung in die Musikpsychologie*. Bern, 1971.
- RUSSELL, P. A. Musical taste and society. In HARGREAVES, D., NORTH, A. (ed.). *The Social Psychology of Music*. Oxford : Oxford University Press, 1997.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti, obor v pohybu*. Praha : Grada, 2007.
- SEASHORE, C. E. *Psychology of Music*. New York, 1938.
- SEBEROVÁ, D. *Role matek a otců v rodinné výchově*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2010.
- SEDLÁK, F. aj. *Didaktika hudební výchovy 1*. Praha : SPN, 1985.
- SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha : Supraphon, 1974.
- SEDLÁK, F. *Nové cesty hudební výchovy*. Praha : SPN, 1977.
- SEDLÁK, F., VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., Praha : Karolinum, 2013.
- SCHELLENBERG, E. G. *Exposure to music: The truth about the consequences*. In McPHERSON, G. E. (Ed.) *The child as musician: A handbook of musical development*. Oxford : Oxford University Press, 2006.
- SMITH, P. C., CURNOW, R. „Arousal hypothesis“ and the effects of music on purchasing behavior. *Journal of Applied Psychology*, Vol 50.
- STRATIL, P. *Hudební postoje dětí a jejich hodnotová orientace*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2014.
- STRATIL, P. *Souvislosti hudebních postojů a preferencí dětí a jejich rodičů*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra hudební výchovy, 2011.
- ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TĚPLOV, B. M. *Psychologie hudebních schopností*. Praha : Státní hudební vydavatelství, 1965.
- TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

VACHUDOVÁ, E. *Jak na to? Diagnostika hudebních schopností v současné škole*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012.

VÁŇOVÁ, H., SKOPAL, J. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1367-3.

VÁŇOVÁ, H., TICHÁ, A., HERDEN, J. *Environmentální výchova ve výuce hudební výchovy na gymnáziích*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., Praha : Grada, 2008.

Elektronické zdroje

BENNETT, S. *Minimum age requirements: Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat, WhatsApp, Secret* [online]. Social Times, 2014 [cit. 26. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.adweek.com/socialtimes/social-media-minimum-age/501920>>.

CHYTILOVÁ HRABCOVÁ, K. *Životní styl jako nástroj sebeidentifikace mládeže*. Diplomová práce [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, 2012 [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<https://theses.cz/id/seugl1/?lang=en;furl=%2Fid%2Fseugl1%2F;so=nx>>.

CVEKLOVÁ, B. *Význam vybraných uměleckých aktivit pro utváření osobnosti dítěte ve věku povinné školní docházky* [online]. NIPOS, 2006 [cit. 24. 6. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?p=2857>>.

DĚDIČEK, D. *Hudba přes internet: za málo peněz hodně muziky* [online]. Mladá fronta a.s., 25. 1. 2013 [cit. 25. 5. 2015] Dostupné na WWW: <<http://avmania.e15.cz/hudba-pres-internet-za-malo-penez-hodne-muziky>>.

DEMA a.s. *Veřejné mínění: Role otců v rodině*. Kvalitativní výzkum [online]. DEMA a.s., 2004 [cit. 5. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.csz.cz/userfiles/TIR/TIR_DEMA_role_otcu_kvalit.pdf>.

GILETTI, T. *Why pay if it's free? Streaming, downloading, and digital music consumption in the "iTunes era"* [online]. London : Media@LSE, London School of Economics and Political Science ("LSE"), 2012. [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/mediaworkingpapers/mscdissertationseries/2011/71.pdf>>.

GRANČAYOVÁ, M. *Vliv médií na rozvoj hudebnosti dětí (se zaměřením na děti v předškolním věku)*. Bakalářská práce [online]. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, 2012 [cit. 26. 5. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://hdl.handle.net/11025/4137>>.

iDNES.cz. *Hudba pomáhá dětem se čtením, matematikou i emocemi* [online]. OnaDnes.cz, 10. 12. 2013 [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné na WWW <http://ona.idnes.cz/hudba-pozitivni-vliv-na-uceni-d2o-/deti.aspx?c=A131209_125100_deti_haa>.

KLAPALOVÁ, M. *Význam hudby pro harmonický rozvoj dítěte* [online]. Olomouc : Konzervatoř EA Olomouc, ZUŠ „Žerotín” [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné na WWW: < <http://konference.osu.cz/khv/2009/file.php?fid=52>>.

KRAUS, J. *Nejlepší internetové služby pro poslech hudby* [online]. Živě.cz, 26. 5. 2013 [cit. 3. 5. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.zive.cz/clanky/nejlepsi-internetove-sluzby-pro-poslech-hudby/uvod/sc-3-a-169002-ch-86969/default.aspx>>.

LABUSOVÁ, E. *Děti a hudba* [online]. Internetový magazín MojeChytredite.cz, 17. 11. 2012 [cit. 22. 6. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://magazin.mojechytredite.cz/vzdelavani/deti-a-hudba>>.

LABUSOVÁ, E. *Proč potřebujeme zpívat? – pořad „Hovory o vztazích“* 24. 6. 2012 [online]. ČRo 6, 2012 [cit. 12. 4. 2015]. Dostupné na WWW: < http://media.rozhlas.cz/_audio/02663297.mp3>.

MACHÁLKOVÁ, L. *Média a jejich vliv na formování osobnosti člověka*. Bakalářská práce [online]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2009 [cit. 25. 5. 2015]. Dostupné na WWW: <theses.cz/id/lts5wu/>.

MATURITNIOTAZKY.CZ *Základy společenských věd – Sociální skupina* [online]. MaturitniOtazky.cz [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/zaklady-spolecenskych-ved/socialni-skupina>>. ISSN 1214-4312.

PÁLENÍKOVÁ, P. *Vliv vrstevníků na formování hodnotového žebříčku dospívajících*. Bakalářská práce [online]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta Humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2012 [cit. 30. 5. 2015]. Dostupné na WWW: <https://portal.utb.cz/wps/PA_StagPortletsJSR168/KvalifPraceDownloadServlet?typ=1&adipidno=23660>.

PALGUTA, J. *Životní styl žáků základních škol v ČR* [online]. Praha : České Zdravotnické Fórum, 2013 [cit. 11. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.czf.cz/soubory/vyzkum_zsz/czf_przkum_zaku.pdf>.

SAK, P. *Proměny české mládeže*. [online]. Praha : Petrklíč, 2000, s. 58-59 [cit. 11. 4. 2015]. Dostupné na WWW: <<http://www.ulozto.sk/xBZBBE7/sak-promeny-ceske-mladeze-pdf>>.

VITÁSEK, P. *Orchestr* [online]. VýukovéMateriály.eu, 25. 9. 2012 [cit. 30. 5. 2015]

Dostupné na WWW: <<http://www.vyukovematerialy.eu/hv.php>>,

<<http://www.thirteen.org/publicarts/orchestra/orchestra03.swf>>.

VITÁSEK, P. *Virtuální keyboard* [online]. VýukovéMateriály.eu, 31. 10. 2009

[cit. 30. 5. 2015] Dostupné na WWW: <<http://www.vyukovematerialy.eu/hv.php>>,

<http://www.bgfl.org/bgfl/custom/resources_ftp/client_ftp/ks2/music/piano/index.htm>.

VRABEC, V. *Internet a hromadné sdělovací prostředky* [online]. Ikaros, 1998, ročník 2, číslo 8 [cit. 9. 5. 2015]. ISSN 1212-5075. Dostupné na WWW:

<<http://ikaros.cz/node/10272>>.

7 Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Zadání prověrky hudebnosti pro 4. – 7. ročník

Příloha 3 – Pracovní list k prověrce hudebnosti pro 4. – 7. ročník

8 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Hra na nástroj v rodinách 4. roč.	54
Tabulka 2 - Zpěv v rodinách 4. roč.	54
Tabulka 3 - Kdo si s dítětem zazpívá 4. roč.	55
Tabulka 4 - Příležitosti ke zpěvu 4. roč.	56
Tabulka 5 - Návštěvnost koncertů 4. roč.	57
Tabulka 6 - Hudební výchova mimo školu 4. roč.	57
Tabulka 7 - Programy v televizi 4. roč.	58
Tabulka 8 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 4. roč.	59
Tabulka 9 - Profil na sociálních sítích 4. roč.	60
Tabulka 10 - Činnosti při poslechu hudby 4. roč.	60
Tabulka 11 - Výběr hudby 4. roč.	61
Tabulka 12 - Zdroje poslechu hudby 4. roč.	61
Tabulka 13 - Hra na nástroj v rodinách 5. roč.	62
Tabulka 14 - Zpěv v rodinách 5. roč.	62
Tabulka 15 - Kdo si s dítětem zazpívá 5. roč.	62
Tabulka 16 - Příležitosti ke zpěvu 5. roč.	64
Tabulka 17 - Návštěvnost koncertů 5. roč.	64
Tabulka 18 - Hudební výchova mimo školu 5. roč.	65
Tabulka 19 - Programy v televizi 5. roč.	66
Tabulka 20 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 5. roč.	67
Tabulka 21 - Profil na sociálních sítích 5. roč.	68
Tabulka 22 - Činnosti při poslechu hudby 5. roč.	69
Tabulka 23 - Výběr hudby 5. roč.	69

Tabulka 24 - Zdroje poslechu hudby 5. roč.	69
Tabulka 25 - Hra na nástroj v rodinách 6. roč.	70
Tabulka 26 – Zpěv v rodinách 6. roč.	70
Tabulka 27 - Kdo si s dítětem zazpívá 6. roč.	70
Tabulka 28 - Příležitosti ke zpěvu 6. roč.	71
Tabulka 29 - Návštěvnost koncertů 6. roč.	72
Tabulka 30 - Hudební výchova mimo školu 6. roč.	73
Tabulka 31 - Programy v televizi 6. roč.	74
Tabulka 32 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 6. roč.	74
Tabulka 33 - Profil na sociálních sítích 6. roč.	75
Tabulka 34 - Činnosti při poslechu hudby 6. roč.	76
Tabulka 35 - Výběr hudby 6. roč.	76
Tabulka 36 - Zdroje poslechu hudby 6. roč.	77
Tabulka 37 - Hra na nástroj v rodinách 7. roč.	78
Tabulka 38 - Zpěv v rodinách 7. roč.	78
Tabulka 39 - Kdo si s dítětem zazpívá 7. roč.	78
Tabulka 40 - Příležitosti ke zpěvu 7. roč.	79
Tabulka 41 - Návštěvnost koncertů 7. roč.	80
Tabulka 42 - Hudební výchova mimo školu 7. roč.	80
Tabulka 43 - Programy v televizi 7. roč.	81
Tabulka 44 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 7. roč.	82
Tabulka 45 - Profil na sociálních sítích 7. roč.	83
Tabulka 46 - Činnosti při poslechu hudby 7. roč.	84
Tabulka 47 - Výběr hudby 7. roč.	84
Tabulka 48 - Zdroje poslechu hudby 7. roč.	84
Tabulka 49 - Zpívá dítě rádo 4. - 7. roč.	85

Tabulka 50 - Hra na nástroj mezi dětmi 4. - 7. roč.....	85
Tabulka 51 - Návštěvnost koncertů 4. - 7. roč.	85
Tabulka 52 - Hudební výchova mimo školu 4. - 7. roč.	85
Tabulka 53 - Nejčastější příležitosti ke zpěvu 4. - 7. roč.	86
Tabulka 54 - Sledovanost hudebních kanálů v TV 4. - 7. roč.	86
Tabulka 55 - Čas strávený u PC/tabletu/mobilu 4. - 7. roč.	86
Tabulka 56 - Vlastnictví profilu na sociální síti 4. - 7. roč.....	86
Tabulka 57 - Nejčastější výběr hudby k poslechu 4. - 7. roč.	86
Tabulka 58 - Nejčastější zdroj poslechu hudby 4. - 7. roč.	87
Tabulka 59 - Používání programů pro práci s hudbou a videem 4. - 7. roč.	87
Tabulka 60 - Oblíbená hudba 4. - 7. roč.....	87
Tabulka 61 - Trávení volného času 4. - 7. roč.....	87
Tabulka 62 - Skupinový protokol prověrky hudebnosti 4. - 7. roč.	89
Tabulka 63 - Porovnání jednotlivých výkonů 4. roč.	93
Tabulka 64 - Porovnání jednotlivých výkonů 5. roč.	96
Tabulka 65 - Porovnání jednotlivých výkonů 6. roč.	99
Tabulka 66 - Porovnání jednotlivých výkonů 7. roč.	102

9 Seznam grafů

Graf 1 - Zpěv před usínáním 4. roč.	55
Graf 2 - Hudební výchova mimo školu 4. roč.	57
Graf 3 - Sledování televize během dne 4. roč.....	58
Graf 4 - Čas strávený u počítače, notebook, tabletu, mobilu 4. roč.	59
Graf 5 - Zpěv před usínáním 5. roč.	63
Graf 6 - Hudební výchova mimo školu 5. roč.	65
Graf 7 - Sledování televize během dne 5. roč.....	66
Graf 8 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 5. roč.	67
Graf 9 - Zpěv před usínáním 6. roč.	71
Graf 10 - Hudební výchova mimo školu 6. roč.	72
Graf 11 - Sledování televize během dne 6. roč.....	73
Graf 12 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 6. roč.	75
Graf 13 - Zpěv před usínáním 7. roč.	78
Graf 14 - Hudební výchova mimo školu 7. roč.	80
Graf 15 - Sledování televize během dne 7. roč.....	81
Graf 16 - Čas strávený u počítače, notebooku, tabletu, mobilu 7. roč.	82

Příloha 1 – Dotazník

Milí žáci,

prosím vás o vyplnění následujícího dotazníku týkajícího se vašich hudebních zkušeností mimo školu. Přispějete tak k výzkumu k mé diplomové práci, která se zabývá mimoškolními vlivy na rozvoj hudebnosti. Všechny informace a údaje slouží pouze pro výzkumné účely a nebudou jinde publikovány.

Děkuji, Bc. Martina Lohniská

DOTAZNÍK

Jméno:.....

Třída:.....

1. Kdo z tvé rodiny se aktivně věnuje hudbě? (Hraje na hudební nástroj, zpívá...)

Zakroužkuj, zda členové tvé rodiny zpívají, a napiš, na jaký nástroj hrají. Pokud na žádný nástroj nehrají, proškrtni.

- Matka hraje na:..... zpívá: často – občas – nezpívá
- Otec hraje na:..... zpívá: často – občas – nezpívá
- Sourozenec hraje na:..... zpívá: často – občas – nezpívá
- Prarodiče hrají na:..... zpívají: často – občas – nezpívají

2. Kdo z rodiny si s tebou zazpívá a jak často?

• Matka	ČASTO	OBČAS	NE
• Otec	ČASTO	OBČAS	NE
• Sourozenec	ČASTO	OBČAS	NE
• Prarodiče	ČASTO	OBČAS	NE

3. Zpívali ti doma při usínání, když jsi byl/a malý/á?

ANO OBČAS NE

4. Zpíváš rád/a? ANO (často) ANO (příležitostně) NE

5. Při jaké příležitosti zpíváš nejčastěji? (zakroužkuj max. 3 možnosti)

- a. ve škole při HV
- b. s kamarády mimo školu
- c. na koncertě (jako posluchač)
- d. na koncertě / veřejném vystoupení (jako zpěvák/zpěvačka ve sboru či sólově)
- e. doma o samotě nebo při poslechu hudby
- f. s rodinou
- g. jiné: _____

6. Hraješ na nějaký hudební nástroj? Pokud ano, na jaký?

ANO _____ ANO (hrál/a jsem, ale už nehraju) NE

Pokud nehraješ, ale chtěl/a bys hrát, napiš, na jaký nástroj.

NE, ale CHTĚL/A BYCH _____

7. Chodíš s někým z rodiny nebo s přáteli na koncerty?

ANO NE OBČAS

8. Věnuješ se hudební výchově i mimo školu? Např. chodíš na hudební nebo taneční kroužky, zpíváš ve sboru nebo navštěvuješ ZUŠ (základní umělecká škola)?

ANO NE

Pokud ANO, zaškrtni, jak/kde (zakroužkuj 1 nebo více možností):

- a. Zpívám ve sboru nebo sólově
- b. Hraji na hudební nástroj v ZUŠ nebo pod vedením soukromého učitele
- c. Chodím do tanečního kroužku
- d. Jezdím na hudební tábory
- e. Chodím na všeobecnou hudební nauku
- f. Navštěvuji hudební kroužek
- g. Jiné: _____

9. Kolik hodin denně strávíš sledováním televize?

do 1h 1 – 2h 2 – 4h 4 – 6h televizi nesleduji

10. Na jaké programy se nejčastěji díváš? (zakroužkuj max. 3 možnosti)

dokumentární zpravodajství pohádky hudební pořady
sportovní filmy a seriály (české i zahraniční produkce) talkshow zábavné
jiné _____

11. Sleduješ v televizi hudební kanály (např. *Óčko, MTV...*)? ANO NE

12. Všímáš si hudby v reklamě v televizi nebo rádiu? Dokážeš si vzpomenout na nějakou výraznou skladbu nebo melodii z reklamy? Pokud skladba/melodie nemá název nebo ho neznáš, napiš, o jakou reklamu se jedná.

ANO (v jaké reklamě): _____ NE (hudbu v reklamě nevnímám)

13. Kolik času denně strávíš u počítače / notebooku / tabletu / mobilu?

do 1h 1 – 2h 2 – 4h 4 – 6h více jak 6h nemám pc/tablet/notebook/mobil

14. Máš svůj profil na některé sociální síti? (Facebook, Twitter, atd.)

ANO

NE

15. Používáš nějaké počítačové programy pro práci s hudbou a videem?

ANO (jaké? na co je využíváš?) _____

NE

16. Jakou hudbu máš rád/a? (např. tvůj oblíbený zpěvák, písnička...)

17. Kdy (při jaké příležitosti) nejčastěji posloucháš hudbu? (zakroužkuj jednu nebo více možností)

- a. při učení, vypracovávání úkolů b. při cestování hromadnou dopravou c. při cestování autem
d. s přáteli/rodinou e. při sportu f. soustředím se jen na hudbu (nic jiného při poslechu nedělám)
g. při usínání h. hudbu neposlouchám ch. jiné _____

18. Jak si vybíráš hudbu? (zakroužkuj max. 2 možnosti)

- a. podle mých oblíbených zpěváků
b. podle hudebních časopisů, hudebních pořadů a hitparád v rádiu a TV
c. podle oblíbenosti na internetu
d. nechám si poradit od kamarádů
e. nechám si poradit od někoho z rodiny

19. Z jakého zdroje posloucháš hudbu nejčastěji? (zakroužkuj max. 2 možnosti)

- a. rádio
b. televize
c. CD
d. mp3 / mp4 přehrávač nebo mobilní telefon
e. počítač / notebook / tablet
f. internet (Youtube, apod.)

20. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

Příloha 2 – Zadání prověrky hudebnosti pro 4. – 7. ročník

A) HUDEBNÍ SLUCH

I. Porovnávání výšky tónů

- Uslyšíš vždy 2 tóny
- Zakroužkuj, jestli 2. tón byl vyšší nebo nižší než ten 1.
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „V“, pokud byl vyšší, „N“, pokud byl nižší, nebo „S“, pokud byly oba tóny stejně vysoké
- Každou dvojici tónů uslyšíš dvakrát

Zadání

1) vyšší

2) nižší

3) stejné

4) vyšší

II. Určování směru pohybu melodie

- Uslyšíš melodii
- Klesá nebo stoupá?
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „S“, pokud si myslíš, že stoupá, nebo „K“ pokud klesá
- Každou ukázkou uslyšíš dvakrát

Zadání

1) klesá

2) stoupá

3) stoupá

4) klesá

III. Orientace v tónovém prostoru

- Uslyšíš melodii
- Porovnej, jestli jsem ji hrála výš nebo níž než tu předchozí anebo jestli byla stejná
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „V“, pokud zněla výš, „N“ níž, nebo „S“, pokud byla stejná

Zadání

Ukázka

1) níž

2) stejná

3) výš

4) níž

B) RYTMICKÉ CÍTĚNÍ

I. Určování délky tónů

- Uslyšíš 2 tóny
- Který z nich byl delší?
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj 1, pokud byl delší první tón, 2, pokud byl delší druhý tón, „S“, pokud byly oba tóny stejně dlouhé
- Ukázky uslyšíš dvakrát

Zadání

1) stejně dlouhé

2) 2. delší

3) 1. delší

4) stejně dlouhé

II. Vymýšlení slov k danému rytmu

- Vytleskám rytmický úryvek
- Vymysli k danému rytmu vhodné slovo, které svými slabikami odpovídá vytleskanému rytmu
- K číslům 1 – 4 pak napiš svou odpověď
- Každou ukázkou uslyšíš dvakrát

Zadání

1) např. slunce

2) např. petrklíč

3) např. sýr

4) např. kopretina

III. Rozeznání sudého a lichého metra

- Zatleskám rytmiický úryvek
- Na kolik dob ho můžeme počítat?
- Zakroužkuj číslo 2 (počítáme na 2 doby), 3 (počítáme na 3 doby) nebo 4 (počítáme na 4 doby)
- Každou ukázkou uslyšíš dvakrát

Ukázka

1. (2 doby)

2. (3 doby)

3. (4 doby)

Zadání

1) sudé (4 doby)

2) liché (3 doby)

3) sudé (2 doby)

4) liché (3 doby)

C) TONÁLNÍ CÍTĚNÍ

I. Rozeznání dur a moll melodie

- Uslyšíš melodii
- Urči, jestli zní vesele (je durová) nebo spíš smutně (je mollová)
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „V“, pokud je veselá, nebo „S“ pokud je smutná
- Každou ukázkou uslyšíš dvakrát

Zadání

1) veselá (dur)

2) veselá (dur)

3) smutná (moll)

4) smutná (moll)

II. Posuzování ukončenosti melodie

- Uslyšíš melodii
- Urči, jestli je ukončená nebo jestli jí na konci něco chybí a měla by pokračovat
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „U“, pokud si myslíš, že je ukončená, „N“, pokud je neukončená
- Každou ukázkou uslyšíš dvakrát

Zadání

1) ukončená

2) neukončená

3) ukončená

4) neukončená

III. Určení pořadí falešného tónu v melodii

- Zahraji několikrát začátek písně „Na tý louce zelený“
- Zahraji v ní však 1 tón, který do melodie nepatří
- Urči pořadové číslo falešného tónu zakroužkováním čísel 1 – 7
- Každou melodii uslyšíš dvakrát

Zadání

Ukázka

1) 3. tón

2) 5. tón

3) 6. tón

4) 2. tón

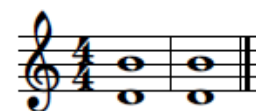
D) HARMONICKÉ CÍTĚNÍ

I. Poznávání počtu tónů v souzvuku

- Uslyšíš několik tónů současně
- Kolik jich zní dohromady?
- Zakroužkuj číslo 1 – 4 podle počtu zahranych tón
- Každý souzvuk uslyšíš dvakrát

Zadání

1) 2 tóny

2) 3 tóny

3) 4 tóny

4) 4 tóny

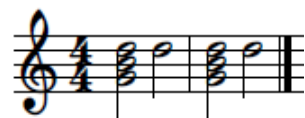

II. Poznávání stupňů tónického kvintakordu

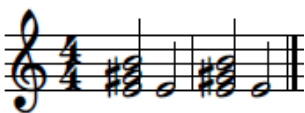
- Zahraji souzvuk 3 tónů (akord), potom znovu zopakuj 1 z jeho tónů
- Urči, jestli slyšíš spodní, prostřední nebo horní tón
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „S“ (spodní), „P“ prostřední, nebo „H“ (horní)
- Ukázky uslyšíš dvakrát

Zadání

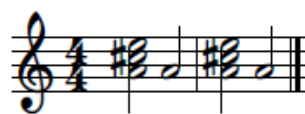
1) horní

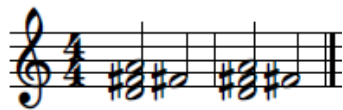
2) spodní

3) spodní

4) prostřední

E) HUDEBNÍ PAMĚŤ

I. Porovnávání melodií

- Zahraji vždy 2 melodie
- Je ta 2. z nich stejná nebo jiná?
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „S“, pokud melodie zůstala stejná, nebo „J“, pokud druhá melodie byla jiná. V tom případě vedle zakroužkuj pořadové číslo tónu, který byl změněn
- Každou dvojici ukázek uslyšíš dvakrát

Zadání

1) jiná (změna 3. tón)

2) stejná

3) jiná (změna 4. tón)

4) stejná

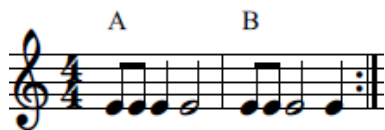

II. Rytmická paměť

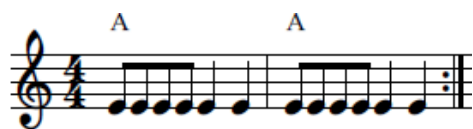
- Uslyšíš 2 rytmické úryvky
- Porovnej je a rozhodni, jestli 2. z nich byl stejný nebo jiný
- U čísel 1 – 4 zakroužkuj „S“, pokud byl úryvek stejný, „J“ pokud byl jiný než první
- Ukázky uslyšíš dvakrát

Zadání

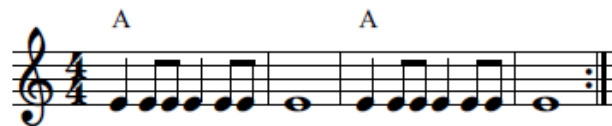
1) jiný

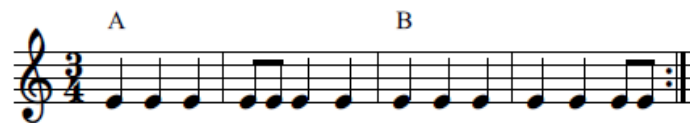
2) stejný

3) stejný

4) jiný

III. Rozeznání známé písně podle melodie

- Uslyšíš 4 známé písně
- Poznej, jaké písničky jsem hrála
- Zakroužkuj název té, jejíž melodii zrovna uslyšíš
- Každou melodii uslyšíš dvakrát

Zadání

1) Běžela ovečka

2) Černé oči

3) Poštovský panáček

4) Boleslav, Boleslav

Příloha 3 – Pracovní list k prověrce hudebnosti pro 4. – 7. ročník

Pracovní list k testu hudebnosti pro 4. – 7. ročník

1) Porovnávání výšky tónů

V = 2. tón je vyšší než 1.

N = 2. tón je nižší než 1.

S = oba tóny jsou stejně vysoké

1. V – N – S

2. V – N – S

3. V – N – S

4. V – N – S

2) Určování směru pohybu melodie

S = melodie stoupá

K = melodie klesá

1. S – K

2. S – K

3. S – K

4. S – K

3) Orientace v tónovém prostoru

V = melodie zněla výš

N = melodie zněla níž

S = melodie byla stejná

1. V – N – S

2. V – N – S

3. V – N – S

4. V – N – S

4) Určování délky tónů

1 = 1. tón byl delší než 2.

2 = 2. tón byl delší než 1.

S = tóny byly stejně dlouhé

1. 1 – 2 – S

2. 1 – 2 – S

3. 1 – 2 – S

4. 1 – 2 – S

5) Vymýšlení slov k rytmu

1.

2.

3.

4.

6) Rozeznání sudého/lického metra

2 = počítáme na 2 doby

3 = počítáme na 3 doby

4 = počítáme na 4 doby

1. 2 – 3 – 4

2. 2 – 3 – 4

3. 2 – 3 – 4

4. 2 – 3 – 4

7) Rozeznání dur a moll melodie

V = melodie je veselá

S = melodie je smutná

1. V – S

2. V – S

3. V – S

4. V – S

8) Posuzování ukončenosti melodie

U = ukončená melodie

N = neukončená melodie, měla by pokračovat dál

1. U – N

2. U – N

3. U – N

4. U – N

9) Určení pořadí falešného tónu v melodii

1 až 7 = pořadové číslo falešného tónu

1. 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7
2. 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7
3. 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7
4. 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7

10) Poznávání počtu tónů v souzvuku

1 až 4 = počet tónů v souzvuku (akordu)

1. 1 – 2 – 3 – 4
2. 1 – 2 – 3 – 4
3. 1 – 2 – 3 – 4
4. 1 – 2 – 3 – 4

11) Poznávání stupňů tónického kvintakordu

H = horní tón

P = prostřední tón

S = spodní tón

1. S – P – H
2. S – P – H
3. S – P – H
4. S – P – H

12) Porovnávání melodií

S = obě melodie jsou stejné

J = druhá melodie je jiná

1 až 5 = pořadové číslo změněného tónu

1. S – J	1 – 2 – 3 – 4 – 5
2. S – J	1 – 2 – 3 – 4 – 5
3. S – J	1 – 2 – 3 – 4 – 5
4. S – J	1 – 2 – 3 – 4 – 5

13) Rytmická paměť

S = 2. úryvek je stejný jako 1.

J = 2. úryvek je jiný než 1.

1. S – J
2. S – J
3. S – J
4. S – J

14) Rozeznání známé písně podle melodie

1. Poštovský panáček	Běžela ovečka	Boleslav	Černé oči
2. Poštovský panáček	Běžela ovečka	Boleslav	Černé oči
3. Poštovský panáček	Běžela ovečka	Boleslav	Černé oči
4. Poštovský panáček	Běžela ovečka	Boleslav	Černé oči